

Lumina Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
SI PAVEL

AN XXII/ NR.3
IULIE-SEPTEMBRIE 2017
NEW YORK

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
SI PAVEL

AN XXII/Nr.3
IULIE-SEPTEMBRIE 2017
NEW YORK

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:
Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:
14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Graciously Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com
Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com
Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com
Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN
Redactori: SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE
Fotoreporter: ALEX MARMARA
Consilieri editoriali: DAN ANGHELESCU, GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC, AUREL ȘTEFANACHI, SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE, MUGURAȘ MARIA PETRESCU

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Cecurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate pe dischetă sau prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXII/ Nr. 3

Iulie-Septembrie 2017

TEOLOGIE

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Dezbrăcarea de slavă 9

MARCEL MIRON, *M-am îndrăgostit* 14

Nu-ți arde trupul 15

Ultima respirație a mamei 16

DOCUMENTE ȘI MĂRTURII

M. N. RUSU

Sfârșitul poetului Mihail Crama 17

MARIAN NICOLAE, *mama, e prea puțin pământ prin cer* 22

poezia obligatorie despre moarte 22

DORIN PLOSCARU

*duceam cu mine "marea sărată a acestei
lumi" ca pe un stămbol de mărgăritare* 23

o adâncă și fizică durere de inimă 24

ochiul meu se hodinește pre stejar 24

*eu roaba lui Dumnezeu/ olimpia lu' ionu' filucului/ din finteșu mare,
comuna șomcuta mare,/ județul maramureș* 24

PASSIONARIA STOICESCU, *Somnul, De dragoste* 25

GEORGE BĂJENARU, *Plimbare pe malul lacului, Țara făgăduinței* 26

Haina de credință 26

PROZĂ

FLORENTIN POPESCU, *Scriitorul* 27

MIHAELA ALBU, *Pe drum ... (Fragmente din jurnal)* 33

CAMELIA ARDELEAN, *Cu mâna Ta..., Rondelul pietrelor din noi* 38

CORNELIU ZEANA, <i>Vreau să mă fac farmacistă</i>	39
GEORGE PĂUN, <i>De-a Ulise, Ca pentru Sulamita</i>	45
IOANA COȘEREANU, <i>Dimineața cu rouă, Stare</i>	46
DAN ANGHELESCU	
<i>Poeme de iarnă. cred Doamne/ajută necredința mea și necredința</i>	47
<i>...despre mine nu știu nimic/ scrisul mă traversează /ca un tramvai</i>	48
ȘTEFAN DORU DĂNCUȘ, <i>A cincea femeie, Ziua a șasea</i>	49
<i>A șaptea așteptare</i>	50

CĂRȚI ÎN AGORA

THEODOR DAMIAN	
Alexandru Surdu: Prelegeri de interdisciplinaritate	
<i>La porțile Împărăției de Alexandru Surdu</i>	51
GEORGE POPESCU	
Dan Anghelescu sau singularitatea contrapunctică	
<i>Excomunicările mașinului de scris de Dan Anghelescu</i>	53
MIRCEA GHEORGHE	
Sub semnul generozității:	
Anca Sîrghie, <i>Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai</i>	57
PASSIONARIA STOICESCU	
Între smerenie și trufie	
<i>Întâia poruncă – Psalmi necanonici de Dana Opriță</i>	60
MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU	
Menuț Maximilian, <i>Treni i jetes – Trenul vieții</i> (poeme în limbile română și albaneză), trad. Baki Ymeri.....	64
MARIA MONA VALCEANU	
Un roman parabolă. Despre înțelepciune și viața trăită demn	
<i>Călătoria spre zei de Mihail Diaconescu</i>	67
ION HAINEȘ	
<i>Limba română, pavăza mea, Cine mă apără?, Iisus, prietenul meu</i> ...	71
NICOLAE VĂLĂREANU SÂRBU, <i>Cerul și pământul dăinuie, Cred</i>	72

INTERVIU

Theodor Damian în dialog cu George Filip 75

George Motroc în dialog cu Silvia Andrucovici 81

UNIVERSALIA

HEINZ-UWE HAUS

F. S. Lapisardi: *Crazy Bet and the Gentleman from Massachusetts* 87

MARIANA PÂNDARU

Almost silence, The most quiet

English version by Muguraș Maria Petrescu 91

LUCREȚIA ANDRONIC, *Zilei cu dragul de viață* 92

IDENTITATE ROMÂNEASCĂ

THEODOR DAMIAN

Valoarea limbii strămoșești în păstrarea identității personale

și naționale 93

MIHAI MIRON

(Rău)Făcători de limbă românească 97

ANCA SÎRGHIE

Aspecte ale luptei pentru păstrarea identității naționale

în comunitățile românilor americani 101

FOTOALBUM 111

RECENZII

MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU

Luminița Cornea, *Scriitori. Case memoriale*, vol. 2 117

IOAN N. ROȘCA

Despre publicistica interbelică a lui Vintilă Horia

Tinerețea unui "fost Săgetător", Vintilă Horia –

publicistica interbelică de Mihaela Albu și Dan Anghelescu 120

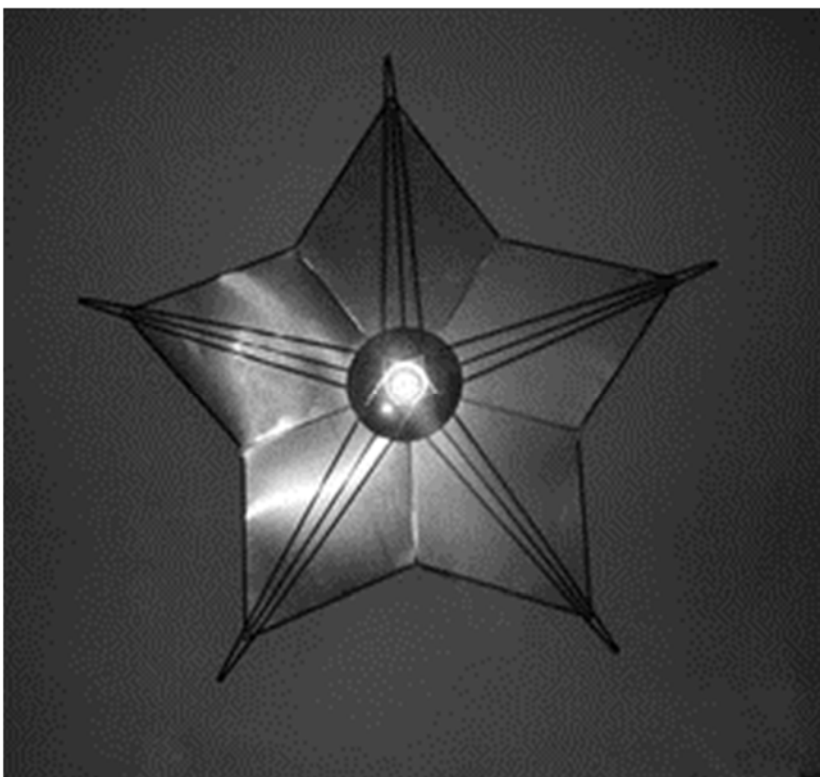
VASILICA GRIGORAȘ <i>Petale în vânt / Petals on the wind: haiku</i> Cezar-Florin Ciobîcă	122
CONSTANTIN DANCU <i>The Ecumenical Legacy of the Cappadocians</i> by Nicu Dumitrașcu	128

REPORTAJE

PAULA ROMANESCU “M-or troieni cu drag aduceri aminte”	135
IANA TÂRNĂVEANU Lucia Cherciu: <i>Train Ride to Bucharest</i> Cenaclul literar “M. Eminescu”, 9 iunie 2017	138
NICOLE SMITH Macedonia și macedonenii Cenaclul literar “M. Eminescu”, 23 iunie 2017, Dima Lascu.....	139
La un grătar ... literar Cenaclul literar “M. Eminescu”, 30 iunie 2017 Elena Mitru, <i>Strigătul disperării</i>	140
Seară literară cu doi seniori ai literaturii diasporei: Mirela Roznoveanu și Theodor Damian Cenaclul literar “M. Eminescu”, 7 iulie 2017	141

GALERIA SPIRITUS

VIORICA COLPACCI Salonul de vară	143
RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ	144
ANUNȚURI.....	144

Viorica Colpacci, *Steaua mării*, sculptură parietală

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Dezbrăcarea de slavă*

*Învață de la umbră să fii smerit ca ea
Învață de la stâncă să-nduri furtuna grea.
(Poem norvegian)*

Sfânta Evanghelie a acestei duminici ne propune spre reflecție un text care conține unul dintre cele mai semnificative momente din istoria mântuirii. Și anume, este vorba despre concretizarea iubirii celei mai mari a lui Dumnezeu față de om prin trimiterea în lume a unui născut Fiului Său, Domnul nostru Iisus Hristos ca “să se nască/ și să crească/ să ne mântuiască”, așa cum frumos spun colindele noastre bisericești. Dar mai ales ca să ne mântuiască prin moartea Sa pe Cruce, care a însemnat lepădarea de Sine a Mântuitorului, lepădarea de gloria Sa, de slava cea cerească pe care o primise de la Tatăl mai înainte de facerea lumii (Ioan 17, 5), care lepădare de Sine este făcută de Domnul Hristos ca un fel de model ideal moral pentru fiecare dintre cei care Îl vor urma pe drumul vieții pământești.

Răstignirea Domnului Hristos reprezintă punctul culminant al iubirii lui Dumnezeu față de oameni prin care se realizează mântuirea și prin care deasemenea vedem până la ce nivel Mântuitorul ca Dumnezeu renunță la slava Sa cerească, cum spune Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Filipeni (2, 7-8), și se face într-un totu asemenea oamenilor (în afară de păcat), pentru ca apoi să-i mântuiască. Deci, Mântuitorul când cheamă pe cineva să Îl urmeze, îi cere ca și acela, cum El Însuși a făcut, să se lepede mai întâi de slava sa.

Este o cerere deosebit de grea pe care Iisus ne-o face și o face lumii. Dacă ținem cont de faptul că de cele mai multe ori slava omenească este legată de mărirea sinelui, de prea marea grijă față de noi înșine, de imaginea noastră, de tendințele noastre egoiste, atunci se pune întrebarea: Cum adică să mă lepăd eu de mine? Căci așa sună formularea evanghelică: “De voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-mi urmeze Mie” (Marcu 8, 34). Deci să se lepede de sine, aceasta este condiția. Cum însă putem înțelege urmarea lui Hristos prin lepădarea de sine? Ce este sinele, ca să mă lepăd de el? Știind că sinele este propria personalitate, cu atât mai mare este confuzia și neînțelegerea acestui

* Duminica de după Înălțarea Sfintei Cruci

imperativ: dacă trebuie să mă lepăd de mine însumi, înseamnă că ce mai rămâne din persoana, din personalitatea mea? Aceasta este întrebarea care se ridică în mod justificat, atunci când auzim chemarea Mântuitorului formulată în mod așa de radical.

Să se lepede de sine...! M-aș lepăda de mine însumi, dar dacă doar *mi se pare* că m-am lepădat? Sau poate că nu m-am lepădat de tot? Cum pot să știu în ce moment m-am lepădat complet de mine însumi? Poate când am murit? Atunci întreaga lepădare de sine s-a realizat și totuși dacă trupul moare, sufletul rămâne. Se referă lepădarea de sine la trup sau la suflet? Deci din nou, problema lepădării ne pune în încurcătură.

Sfinții Părinți clarifică lucrul acesta atunci când explică faptul că omul are două feluri de personalități, sau mai degrabă euri. Există un sine, un eu al meu dat de Dumnezeu. Deci am o personalitate adâncă, interioară, profundă, primită, care mă face să fiu ceea ce sunt. A doua personalitate este aceea pe care eu mi-am construit-o în decursul anilor de viață și aceea de multe ori este luată drept personalitatea adevărată a mea, cealaltă rămânând în umbră sau fiind ignorată complet.

Așadar când Mântuitorul spune că trebuie să se lepede omul de sine și în felul acesta să-și ia crucea, El se referă la această a doua personalitate, nu la cea dată de Dumnezeu; la cea creată de noi înșine, cu care ne simțim așa de bine în societate și în fața propriei noastre conștiințe.

Nu-i așa că se întâmplă de foarte multe ori, și fiecare poate să mărturisească pentru sine lucrul acesta, că ne recunoaștem unele slăbiciuni în viața, în persoana noastră, dar ne este așa de greu să destăinuim celor din jur, atunci când știm că ei ne cred puternici, inteligenți, pregătiți pentru un domeniu sau altul din viață, iar noi de fapt știm că atunci când primim aceste complimente nu este chiar așa? Dar ne face plăcere să auzim ceea ce auzim cu toate că știm că poate de multe ori chiar opusul laudelor și aprecierilor care ni se aduc constituie realitatea noastră interioară pe care nu voim nici măcar pentru noi să o descoperim, pentru că ne stânjenește, pentru că este incomfortabil. Și atunci încercăm să uităm slăbiciunile și să ne considerăm pe noi înșine ca fiind la nivelul complimentelor ce le primim.

Bineînțeles că atunci când alții ne bârfesc și ne diminuează personalitatea nu vrem să recunoaștem lucrul acesta și ne identificăm pe noi înșine cu imaginea pe care o au despre noi cei care ne laudă și ne admiră. Asta nu este rău de loc. Doar dacă nu se merge prea departe. Dacă nu întunecă conștiința despre cine suntem cu adevărat, în noi înșine. Cu alte cuvinte din cauza impresiei pe care vrem să o producem în societate, ne comportăm într-un fel care stârnește, menține sau sporește o reacție pozitivă din partea lumii față de noi; atunci uităm că suntem și altceva, că suntem și vulnerabili și păcătoși, că avem atâtea slăbiciuni, de fapt, de care nu vrem să ne aducem aminte și care în mod sigur, gândim, nu constituie cine suntem noi cu adevărat. Deci confundăm cele două personalități: cea

autentică, reală, primită de la Dumnezeu și cea pe care ne-o facem noi, parțial prin intermediul reacției publicului după actele pe care le săvârșim în societate.

Când Mântuitorul ne cere să-L urmăm lepădându-ne de noi înșine și să ne luăm crucea, El se referă la lepădarea de această personalitate falsă, de dedublarea în care trăim; lucrul acesta este o cruce, pentru că este foarte greu de realizat. Cui îi vine ușor să spună celor din jur care au un cuvânt bun pentru el, că nu este chiar așa cum spun ei, că el este păcătos, slab ș.a.m.d.? Nu prea auzim lucrul acesta făcându-se în viața de zi cu zi, în relațiile noastre sociale, deși știm că fiecare este păcătos, slab și vulnerabil în multe feluri. Iată de ce este foarte greu să ne cunoaștem cine suntem cu adevărat.

Păcatul însă înrobește. Fiind păcătoși suntem robi. După cum spune Sf. Ap. Pavel, Iisus s-a făcut asemenea oamenilor chip de rob luând (Filipeni 2, 7-8). Așadar Fiul lui Dumnezeu a luat chip de rob pentru că aceasta era condiția existențială a omului.

În momentul în care noi am căzut de la fața lui Dumnezeu, am căzut din condiția împărătească cu care am fost creați, căci nu am fost creați în condiție de rob, dar acolo am ajuns. Am fost creați în condiție împărătească, de împărați ai creației, după Dumnezeu. Dumnezeu a creat lumea și apoi l-a pus pe om ca o cunună a întregii Sale creații, în mijlocul lumii ca să conducă lumea potrivit planului, rânduielii și poruncii lui Dumnezeu. Problema este că nu vrem să ne recunoaștem condiția de rob, ci dimpotrivă, vrem să ne amăgim în continuare că suntem la condiția de împărat, fără însă a face ceva pentru a ieși din condiția de rob. Pentru că nu poți să fii rob și împărat în același timp. Deci ca să fim din nou în condiția împărătească, să ne recâștigăm treapta cea mai înaltă la care am fost creați, trebuie să facem ceva ca să ieșim în mod definitiv din condiția de rob, adică din robia păcatului.

Însă ieșirea din robia păcatului se face urmându-L pe Mântuitorul Hristos și dând la o parte întregul balast al imaginației pe care o avem despre noi, uneori imaginație patologică, bolnavă, care ne face să fim radicali, să-i privim pe oameni de sus, să credem că nu mai avem nevoie nici de Dumnezeu, că ne putem mântui și singuri, dacă cumva, în cel mai bun caz avem nevoie de mântuire, sau de Dumnezeu. Sunt multe deviații psihologice de genul acesta în societate, manifestate mai mult sau mai puțin vizibil.

Mântuitorul Hristos arată că smerenia este punctul de plecare pentru adevărata dobândire a slavei pe care cu toții ne-o dorim în fața oamenilor și în fața lui Dumnezeu. Nu poți să primești glorie decât dacă te smerești. Este un paradox bineînțeles. Căci lucrurile mari izvorăsc din cele mici. De fapt se și spune că omul mare se cunoaște din lucrurile mici. Întotdeauna lucrurile mici au o semnificație deosebită în viața de zi cu zi. Și deci smerenia, care este de fapt lucrul cel mai mic, este aceea care ne va înălța,

întocmcai cum se produc lucrurile pe un balansoar. Când te așezi într-o parte a balansoarului, atunci automat cealaltă parte se ridică. Deci atunci când te smerești, smerenia te propulsează automat în fața lui Dumnezeu și înaintea oamenilor. Mântuitorul spune: “Cel ce se înalță se va smeri și cel ce se smerește se va înălța” (Luca 14, 11). Dovada acestui fapt vine și din experiența noastră de zi cu zi în societate, căci vedem cu prisosință că oamenii care se înalță pe ei înșiși, care nu se smeresc, care ne privesc de sus, care se comportă cu aroganță față de cei din jur, nu sunt iubiți, nu sunt onorați. Ei de fapt se onorează pe ei înșiși și se amăgesc cu onoarea pe care sieși și-o dau, pentru că bineînțeles nimeni altul nu o face, sau puțini alții de factura lor (*eiusdem farine*). Prin autoînălțare în fața celorlalți, nu faci decât să-ți pierzi poziția de slavă pe care altcumva ei ți-ar fi acordat-o.

Învățăm de aici un lucru important: slava este bună, dar trebuie să ți se dea, să nu ți-o iei tu însuți, așa cum marile posturi în administrația oricărei societăți nu sunt luate de oameni, ci li se dau, cum de pildă, nu te faci singur preot sau doctor; cineva te investește în această calitate. Marile funcții se acordă, se oferă, se dau. Bineînțeles, când spun marile funcții mă gândesc în același timp la onoarea care vine cu funcția, la gloria pe care aceasta o implică. Deci funcțiile și onorurile înalte nu ți le iei singur.

Însuși Mântuitorul Hristos, și lucrul acesta este deosebit de interesant de remarcat, nu își ia slava dumnezeirii prin Sine Însuși, nu și-o crează El Însuși, ci a primit-o de la Tatăl. În Sfânta Evanghelie de la Ioan Mântuitorul spune clar: “Părinte, proslăvește-Mă înaintea Ta cu slava pe care Tu Mi-ai dat-o Mie înainte de facerea lumii” (Ioan 17, 5). Abia când slava (și onorurile) ți se dă pe bază de moștenire sau de merit, atunci ea este adevărată, autentică și durabilă.

Așadar trebuie să existe un echilibru în viața omului, din punctul de vedere al smereniei și al slavei, căci și smerenia are excesele ei. Să nu credem de acum că dacă slava este rea atunci când ți-o acorzi tu însuți, smerenia este foarte bună în orice împrejurare. Sunt multe cazuri de falsă serenie. Sunt oameni care se smeresc și spun din gură foarte multe, dar în inima lor au o cu totul altă impresie despre ei înșiși și spun lucrul acesta numai așa, ca fațadă. Mântuitorul Hristos niciodată nu a făcut excese de smerenie și nu și-a afișat smerenia prin vorbe mari. El a arătat-o prin fapte și printr-un mod de a fi, apropiat de lume, de sufletul poporului, de greutățile oamenilor, de suferința lor.

Faptul că oscilăm între smerenie și slavă spune mult despre condiția umană, și anume că suntem și mici dar suntem și mari în același timp. De aceea se și spune despre viața omului că este și totul, dar și nimic. Iată proverbul: “O viață de om nu valorează nimic, dar nimic nu valorează cât o viață de om”. Ce poate fi mai scump decât viața omului creată de Dumnezeu, dată de Dumnezeu?

Aurel Bolea, *Sf. Ilie*, mozaic

Întâlnirea contrastelor pe scena vieții umane cere echilibru. Fiecare din aceste două extreme se controlează și se temperează reciproc. Ele se întâlnesc armonios undeva la mijloc și prin aceasta formează o viață morală, plăcută lui Dumnezeu și oamenilor.

Iar Mântuitorul Hristos rămâne cel mai viu, clar și concret model de viață echilibrată și de smerenie, așa cum atât de frumos ne învață și poezia cu care am început meditația de astăzi din lirica norvegiană: “Învață de la floare să fii gîngăș ca ea/ Învață de la oaie să ai blîndețea sa/ Învață de la umbră să fii smerit ca ea/ Învață de la stîncă să-nduri furtuna grea”.

M-am îndrăgostit

*M-am îndrăgostit de tine
un obraz albastru
brăzdat de trecerea clipelor
ca un râu
umflat de viitură.*

*Clipele
urme adânci
pe extrasistolele inimii
estompând simfonia luminii.*

*În sălile de cinematograful
se instalează bureți aparenți
care preiau bătăile inimilor spectatorilor.*

*Erai acolo
pitiță pe un sfert de scaun
tu
inimă molcomită
de clipele rostogolite în abundență
ca un sistem de filtrare a sunetelor stridente
zâmbeai din amintirile obosite.*

*Îmi aduc aminte când te-am întrebat
dacă vrei să plecăm
într-o plimbare
iar tu mi-ai răspuns:
trebuie să stau până la sfârșitul spectacolului
altfel vor asurzi toate scaunele libere.*

*Când am ieșit afară
torentul de clipe zurbagii se terminase
cineva spunea că a fost o rupere a baierelor timpului.*

*Am avut bucuria să văd
flori noi
în faliile zâmbetului tău.*

*Într-un sfârșit
am plâns cu hohote
mă durea nodul nou al vremii
după ruperea aceea ireparabilă.*

Nu-ți arde trupul

*Nu-ți arde trupul !
nearsul de deasupra
prin holocauste treceri
pierde putrezirea.*

*În pământ hleios
conturul trupului gol
păstrează
haina zâmbetului
Duhul blândeții
până va sta
din nou
peste ape
și peste Maria
în Nazaret.*

*Cometele aleargă în univers
și cozi lungi de foc
conturează trecerea lor.*

*Oricât ard
nu dispar.*

*Ele sunt poștașii care
din milenii
în milenii
călăuzesc vestitorii salvării.*

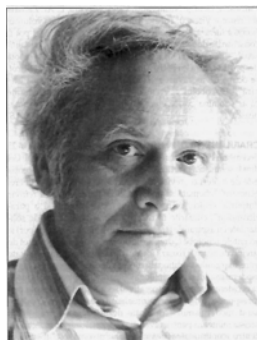
Ultima respirație a mamei

Ruxandei Onilă

*Plămânul meu împietrit
ține în el
ultima respirație.*

*O gură de aer
înmiresmat de grădina înflorită
din fața casei
câteva imagini ale copiilor
închise într-un pachet
de un milimicron
cel mai invizibil bagaj
din ultima respirație
blocată în plămâni
ca într-un sarcofag de piatră.*

*Peste șapte generații
când nu-și va mai aminti nimeni de mine
suflețelul ultimei suflări împietrite
se va descătușa
plutind ca o sămânță de pădărie
ori ca o placentă invizibilă
în căutarea altei case
o planetă
în constelația mamelor născătoare de sfinți.*

M. N. RUSU

Sfârșitul poetului Mihail Crama

Această scrisoare dramatică pe care am primit-o în 1994 de la Doamna Lili, prin care îmi/ ne relatează sfârșitul marelui poet Mihail Crama, este elocventă de la sine, așa că ea nu are nevoie de prea multe explicații, poate doar de câteva biobibliografice.

Doamna Lili nu mai este nici ea, ci e plecată să-l întâlnească pe Jeny (Eugen Enăchescu, alias Mihail Crama ca poet), să-l întâlnească, zic, dincolo de Marea Poartă a lumii. E, deci, o scrisoare postumă, de două ori postumă, odată pentru ultima imagine a poetului, a doua oară pentru însăși autoarea/expeditoarea ei. Exact cum scrie poetul Doamnei Lili în poemul *Treceri*: “Primăveri au zburat, au venit/ călări pe fumul de la zenit.// Nădejdi, evoluții - / anii s-au dus la fund ca dispăruții.// Aici te strângeam în brațe cândva.../ cine a strigat sub cerul de mucava?// cine ne-a aruncat podoabele-n vânt,/ inelele, fața, vechiul vestmânt?// Aștept lângă boltirea ciudată./ Nimic, niciodată.”

În ultimele sale postume, Mihail Crama dedică, prietenilor, scriitori, și colegilor din justiție poeme aproape testamentare, prin viziunea profetică, incorporată afectiv. De pildă, norei sale, Nina Enăchescu, numită fiica mea, lui Radu Enăchescu, fiul său, lui Pavel Chihaia, Adelei Popescu, lui Ion Larian Postolache, Mihai Giugariu, Pan Izverna, C.D. Zeletin, Preotului Dr. Theodor Damian, Valeriei Ciobanu, Valeriei Victoria Drăgan, etc.

Merită reproduș aici poemul “Ieslea”, scrisoare Preotului Theodor Damian, pe care i l-am prezentat lui Crama la restaurantul “Capșa” înainte de emigrarea mea în SUA. Așadar: “Ieslea, acoperișul.../ În seara asta se naște Fiul Omului/ din neamul lui David./ Binecuvântați-i steaua!/ E seara încercării, părinte: Gaspar, Baltazar, Melchior/ n-au sosit: Ajută-mă/- / Sunt două mii de ani de atunci, - și tremur.” Ceea ce s-a împlinit. Th. Damian îl pomenește deseori în predicile sale și în *Lumină lină* iar subsemnatul în revistele *Lumea liberă*, *Romanian Herald*, *New York Magazin* și, desigur, în revista de față. Exact așa cum își dorea poetul: “Aceasta este poarta infernului, iată/ ce poartă ciudată cu fața spre-apus.../ Scrieți pe ea despre noi, înc-o dată/ c-am trecut, c-am vâslit, c-am ajuns” (*Amurg*).

Dau aici lista completă a scrierilor lui Mihail Crama, pe nedrept uitat de tânăra generație și nedreptățit urât într-o istorie a literaturii “de azi pe mâine”, cum îi place “germanistului” necatedric, autoexilat.

Deci: Mihail Crama (1923-1994). Opera: Versuri: *Decor penitent*, 1947, premiat de Fundațiile Regale, în 1947; se retrage din literatura zilei postbelice ca formă de protest la poezia proletcultistă a contemporanilor săi. Revine în 1967, deci după 20 de ani de tăcere, cu *Dincolo de cuvinte*; apoi cu *Determinări*, 1970 (titlul volumului este dat de mine, titlu care marchează debutul prieteniei noastre); *Codice*, 1974 (titlul care deasemenea îmi aparține); *Ianuarii*, Premiul Academiei Române 1976 (și acest titlu îmi aparține); *Împărăția de seară*, 1979, cu o prefață de Ion Caraion; o ediție în engleză, 1984, cu text critic semnat de Nicholas Catanoy; *Trecerea*, 1981; *Dogma*, 1984 (alt titlu ce i l-am sugerat poetului, volum premiat de Asociația Scriitorilor din București, în 1985); *Intrarea în legendă*, cu un studiu introductiv de M. N. Rusu, 1990; *Singurătatea din urmă*, proză, 1986 (cu postfață de M. N. Rusu); *Copil la Curțile Române*, 1995, cu o dedicație către Regele Mihai; *Cina cea Mare*, 1998; *Călător la Porțile asfințitului*, roman, 2006; *Treacă veacu'-acesta de la mine!*, Colecția Poezii alese, Editura Alfa, Iași, 2010, editor Nicolae Panaite, care restituie integral poemul "Doina" dedicat lui M. N. Rusu, dedicație exmatriculată de editorul V. Râpeanu din antologia *Intrarea în legendă* (1990). Merită și acesta reprodus, pentru tonul său biblic: "Și tu surioară/ maică fecioară,/ trupu'mângându-mi,/ fruntea sărutându-mi,/ eu cuprindu-ți sânii/ cu dulceața mâinii,/ coapsele și șoldul,/ pântecul și rodul/ dinspre partea cârnii/ care mi-e izvodul./ Și mă-ntunec iară,/ singur înspre seară,/ când s-aude vreme/ măcinând alene,/ carnea de ne-o cerne,/ și ne duce-agale/ peste ceea vale.../ trâmbițași în cale/ de ne sună-a jale/ ne aprindem iară/ ca-n făclii de ceară/ peste-a lumii seară."

Mai întâlnim în acest volum postum apărut la Iași o "fișă de dicționar", pe care să-mi fie permis s-o citez și s-o completez, găsind-o destul de obiectivă:

Născut la 13 decembrie 1922 în Cetatea Albă (data de 1 ianuarie 1923 este cea din acte, dar nu este cea reală).

Părinții: tatăl: Mihail Enăchescu – colonel medic; mama: Maria Pasad – asistentă șefă la Spitalul Militar din Iași.

A absolvit: școala primară în anul 1933 în orașul Brăila; liceul Nicolae Bălcescu în 1941 în același oraș; Facultatea de Drept din București în anul 1945.

După absolvire, a funcționat ca judecător supleant la Tribunalul Brăila, în perioada iunie 1946 - februarie 1948, când a fost trecut în cadrul disponibil prin decretul Nr. 374 din 25 februarie 1948, de către nou instalata putere politică, a cărei ingerință în actul de justiție o refuzase în mod repetat. El este magistratul care n-a semnat niciodată o condamnare la moarte. Unicul...

Până în iunie 1949 nu este încadrat în muncă, apoi lucrează ca funcționar (șef secție) la Banca de Stat Tulcea până în iulie 1952 când este

angajat la Întreprinderea “7 Noiembrie” Brăila ca Responsabil de biroul Muncă și Salarii.

În urma înaintării, în noiembrie 1955, a unui memoriu către Ministrul Justiției prin care solicita reanalizarea justității motivelor care au dus la trecerea sa în cadrul disponibil, este reangajat, în decembrie 1955, ca judecător la Tribunalul Popular Brăila, iar din septembrie 1956 la Tribunalul Popular Focșani.

Între 1956-1957 urmează cursurile de perfecționare a judecătorilor și obține calificativul “foarte bine” cu evidențiere, fapt ce face ca din anul 1957 să poată ocupa funcția de judecător la Tribunalul Popular al Raionului “N. Bălcescu” din București.

Până în 1966 mai lucrează ca judecător la tribunalele populare ale raioanelor “30 Decembrie” și “Tudor Vladimirescu”, unde a deținut și funcția de vicepreședinte.

În anul 1966 a fost numit consilier în Ministerul Justiției, unde a lucrat până în anul 1968, când a fost transferat la Tribunalul Suprem în calitate de consultant juridic, funcție din care a și ieșit la pensie în anul 1987. A fost și consultant juridic al Uniunii Scriitorilor până în 1989 și al procesului de divorț al lui Marin Preda, între altele.

În scrisoarea Doamnei Lili sunt pomenite câteva nume de scriitori care s-au intersectat cu biografia lui Mihai Crama, din păcate, cu o singură excepție, decedați. E vorba de Mihai Giugariu, despre al cărui roman *Mesagerul* am scris o cronică în *Viata studentescă* (1983), autor/coordonator al volumului istoriografic *Prigoana, documente ale procesului C. Noica, C. Pillat* (alias scriitorul Dinu Pillat), *N. Steinhardt, Al. Paleologu și A. Actorian*, Premiul Academiei 1990; Mircea Ciobanu (1943-2000); Barbu Berceanu, jurist și poet, prieten fidel al lui Crama, necuprins în dicționarele literaturii române; L. Ulici, fost președinte al Uniunii Scriitorilor, decedat, Nelu Oancea, poet, decedat și el. Nu în ultimul rând, Valeria Ciobanu, secretară la Tribunalul Suprem, autoare a cel puțin două volume de versuri *Geografii orfane* (titlu dat de M.N.R) și *Secolul din casă*, ambele apărute în 1982, poetă mult apreciată de “șeful” ei, magistratul Eugen Enăchescu, neconsemnată nici ea în aceleași discriminatorii dicționare literare.

Scrisoarea Doamnei Lili către mine și Theodor Damian ne amintește nouă, contemporanilor, că avem datoria să menținem trează memoria unui mare poet și om, Mihail Crama. Repet, exact cum prevede poetul în *Amurg*: “Scrieți pe ea despre noi, înc-o dată/ c-am trecut (poarta, n.mea) c-am vâslit, c-am ajuns.”

București 22.06.994

Stimate domnule M. N. Rusu

Vă mulțumesc f. mult – atât dumneavoastră precum și Preotului dr. Theodor Damian – că ați fost sufletește alături de noi în cele mai grele momente din viața noastră. Mă iertați că vă răspund atât de târziu, dar vă rog să mă credeți că după așa o mare durere nu am fost în stare...

Refuz să cred că este realitate, omul meu de o viață (47 ani de căsătorie) pentru mine este mai departe viu și nu pot înțelege că nu îl voi mai vedea niciodată!

Începuse să scrie din timp cu bucurie felicitările pentru Sfintele Sărbători și nu ați știut că în timp ce El învia (Iisus, n. mea) ceda locul lui în mormânt, scumpului meu Jeny. Dumneavoastră știți f. bine că acest om minunat a suferit în cei șapte ani f. mult atât fizic cât și moral. Totuși nu știu de unde avea puterea să glumească la telefon cu foștii colegi sau prieteni. Era f. demn – nu vroia să știe nimeni cât se simțea de nenorocit. Pentru familie cât și pentru prietenii adevărați a fost o despărțire bruscă și neașteptată. A decedat sâmbătă seara la ora zece pe data de 16 aprilie. Cu două săptămâni înaint el visa f. urât noapte de noapte, țipa și plângea în somn, mă striga, veneam stăteam cu el 2-3 ore, îl mângâiam, îl sărutam și căutam să-l liniștesc, spunându-i că sunt vise și că nu e nimic adevărat, iar cu 3 zile înainte venea la masă, se deplasa f. greu până în bucătărie și speriat sărmanul spunea că îi intră aer rece în plămâni – nu mă lăsa să spun copiilor ca să nu-l ducă Radu la spital. Avea oroare de spitale, mai ales că eu nu mai puteam să stau cu el din cauza infirmității mele. Eu eram totul pentru el, mereu spunea că eu sunt pentru el și bunică și mamă și soție devotată, că nu știa ce o să se facă fără mine. Poate dacă îi spuneam lui Dan (Enăchescu, ministru al Sănătății, fratele poetului, n. M.N.R.) l-ar fi dus la "Gh. Marinescu" și l-ar fi salvat. Refuza să chemăm salvarea tot de teama internării, dar la insistențele noastre, pe la ora 9 seara ne-a spus să chemăm un medic. La ora 10 când a sosit medicul deja era f. târziu.

Medicul ne-a cerut să-l ridicăm în șezut ca să-i ia tensiunea dar el nu mai avea echilibru. A căzut cu capul pe umărul meu, a respirat de 2 ori și totul s-a sfârșit. În clipa aceea, dragă domnule Rusu, am înnebunit cu toții. A făcut stop cardiac și de la inimă a făcut edem pulmonar. Toată noaptea și Radu și eu îl îmbrățișam, tot mi se părea că respira. Spunea sărmanul Radu: tăticule nu se poate, nu te las, că vezi că ai să te faci bine... Avea pe față un zâmbet de bunătate care i-a dispărut în clipa în care l-au scos din biserică și l-au dus la mormânt, a devenit subit trist.

Cea mai mare durere a mea este că nu am putut și eu să merg cu el la Brăila, acolo unde spunea că vrea să fie înmormântat – cu bunicul lui,

preotul care l-a iubit pe Jeny enorm. Luni dimineața la ora 11 l-au transportat cu o mașină. S-au dus cu el copiii și surorile mele – Wicky (probabil Valeria Victoria Ciobanu, scriitoare, secretară la Tribunalul Suprem, n. M. N. R.) i-au anunțat pe foștii lui colegi, au venit cu 5 mașini și de la Procuratură. L-am plâns și l-am regretat toți. Era casa plină de colegi, holul blocului și strada plină de vecini. L-au regretat spunând că a fost un om mare, de-o bunătate nemăiîntâlnită. A făcut numai bine în viața lui. Giugaru (Mihai Giugaru, scriitor, n. M.N.R.) a anunțat Uniunea Scriitorilor, era acolo Ulici care nu s-a învrednicit să dea măcar un anunț la televizor-radio sau în presă, cum a procedat cu alți scriitori. De altfel știam de la Jeny că Ulici nu l-a agreat niciodată! Cine ne-a ajutat f. mult în momentele atât de grele a fost Viky Ciobanu. Ea a plecat cu o colegă și la Brăila au mai fost colege de-ai lui Radu și Barbu Berceanu. Sărmanul Jeny tot se bucura că atât Mircea Ciobanu cât și dl Oancea îi promitea că apare volumul pe care l-a depus la ei de 3 ani. Nu i l-au publicat, l-au ținut cu promisiuni mincinoase iar acum când dl Ciobanu a demisionat nu mai este nici o speranță. Vrea Radu să meargă să ceară volumul. Spunea sărmanul de el... de când a plecat M. N. Rusu nimeni nu mă apreciază, numai el știa și cunoștea valoarea mea. Pentru ăștia sunt inexistent. Scuzați-mi scrisul vă rog, dar din cauza cataractei nu mai văd bine. Incă odată mulțumiri dvs. precum și preotului Damian și d-nei Daniela (Mariano, n. M.N.R.). Vă urez eu și copiii sănătate întregii familiei. Mult noroc păpușilor dvs.

Vă îmbrățișez pe toți.

Lili

Scuzele mele la d. N. Rusu -
 Vă mulțumesc f. mult - atât d. N. Rusu precum și d. Preotului
 Ar. Theodor Laduian - pe ați fost înfiliști alături de noi în cele mai
 grele momente din viața noastră. Ați răstat pe lângă noi răspunzând stăruie
 stăruie, dar vă rog să nu vă presărați, că după aceea ați avut diverse
 probleme în stare - Refuz să presărați din cauza de o viață (afect de
 paratuberculoză) pentru că nu este încă departe de a se putea înțelege că nu
 îl voi mai vedea niciodată.
 Vă urez eu și copiii sănătate întregii familiei. Mult noroc păpușilor dvs.

mama

*prin grija ei pentru copii, în zori și-n orele târzii,
ea este-n calendar canonizată-n fiecare zi.
iar pruncul dacă-l poartă în brațele sale
toți îngerii coboară pe pământ și-i croiesc cale.*

*atunci când își sfințește pruncul cu-n sărut
și Dumnezeu muncește chiar mai susținut,
El simte clar un furt sau o slăbire
căci mama îl golește de tainica iubire.*

*iar dacă pruncu-i plânge, ea fuge timpul să-l oprească,
să poată ajunge, de rele degrabă să-l ferească.
ea-și vinde tot să-l crească bine. Iar Dumnezeu cu tot alaiul
lucrează disperat și pentru mama inventează raiul.*

e prea puțin pământ prin cer

*avem chip și-asemănare
în poezie și-n cântare?
în culori punem simfonii,
muzica-n cer cum o fi?*

*în flori avem versuri sublime
și-n palmă-aș vrea divine rime
ca în pământ să le sădesc
fruct interzis cu jind să cresc.*

*e prea puțin pământ prin cer,
e prea comod în vers să pier;
un sens să mă cuprindă-n el
ar fi un dincolo altfel.*

poezia obligatorie despre moarte

*de ce ești tu urâtă moarte?,
de ce ești moarte așa frumoasă?,
că nici de tine tu n-ai parte
și doar de sfinți tu ești aleasă.*

*tu ce creație ai când tai
un pom cu rod dintr-o livadă?
naturii echilibru-i dai?!
hm! Ți-e frică fața albul să ți-o vadă.*

*devii idee când te caut eu,
te-ascunzi în teorie, devii cuvânt!...
dar uite-n vers chiar bunul Dumnezeu
vine cu-n cer pe-al meu pământ.*

***duceam cu mine “marea sărată a acestei
lumi” ca pe un stâmbol de mărgăritare***

*I. am umplut în noaptea aceea
toate sticlele, cu lacrimi
de la izvorul din munți*

*mi se mutase inima din partea stângă
în partea dreaptă
și căram cu mine în stomac ca pe un făt
piatra filosofală
toți mă părăsiseră, toți fugeau de mine
ca de un râios
“mort eram în inima lor”
numai Tu, Bunule, nu M-ai lăsat
numai Tu ai fost cu mine acolo în prăpastie*

*II. pe buze aveam urme de sare
de pe obrazul de salamandră
al lumii
gustul sărat al pielii arămii
plânse acolo în pustie
cu pletele ude de mii
de broboane
cu barba răvășită de talazurile mării
plouat peste măsură peste fața îndurerată
duceam cu mine “marea sărată a acestei lumi”
ca pe un stâmbol de
mărgăritare
care să-mi aducă aminte de
paradisul pierdut.*

***o adâncă și fizică durere
de inimă***

*1. hârtia zilelor mele
să foșnească altfel
moale, catifelat, argintiu
sonor
nu strident*

*2. nu carnea mă doare
pe trup
nu pielea
ci o adâncă durere
de inimă
suflet al zilelor
mele
o adâncă și fizică
durere de inimă*

***ochiul meu se hodinește
pre stejar***

*ochiul meu pre stejar se hodinește
pe fibra lui ca ața
corzi de vioară
întinse prin ploi
pipăi cu degete moi
fibrele stejarului
sub ropotul sau ticăitul
ploii
diafană transparentă
muzică a trunchiului
bărbăție urcând
vertical
pentru a coborâ mai
pe urmă orizontal*

***eu roaba lui Dumnezeu
olimpia lu' ionu' filucului
din finteușu mare, comuna
șomcuta mare,
județul maramureș***

*voi muri liniștită în patul meu
plutind ca un fulg peste ape
mă voi ridica înspre cer
ca o lebădă
bătând tare din aripi
nu-mi va fi frică
voi străbate cerurile cu
toiagul în mână și traista
de pribegie în spate
străină pe fața acestui
pământ*

*voi muri liniștită între
pereții casei mele în
lutul din care am fost
zidită întorcându-mă în
pământul omului meu din
coasta căruia am fost
zămislită
eu roaba lui Dumnezeu
olimpia lu' ionu' filucului
din finteușu mare, comuna
șomcuta mare, județul maramureș
voi muri liniștită în patul
meu
dormind somnul cel dulce
al morții dintâi
nemaivând nici un regret
sau vreo părere de rău
doar picăturile de ploaie
lăsându-le să curgă
peste cuprinsul acestei lumi
ca semn al aducerii-aminte*

Somnul

*El izvorăște ciudat
din muntele ce crește
vrăjitoarește
înapoia ochiului minții –
se bucură demonii,
se întristează sfinții
când prin prundișul de vată
incolor și mut saltă...
De fapt se albăstrește fără să știi,
se-nvoldurează în vinete câmpii,
trece în roșu aprins
de la sângele unui monstru ucis
sau al unui dușman neprins
ce patrulează pe maluri...*

*Duce în valuri morți și vii,
îmbrăcați sau nuzi –
strigi, strigi dar nu te auzi,
ba chiar zboară propria ta făptură
plutind
la picior cu pietre de moară...*

*La acest zănatic zbor
nu știi cum ești propriul tău spectator,
cazi și te ridici din valuri
plin de cea mai îndurerată iubire
sau de cea mai izbăvitoare ură,
de fapt patinezi pe un ghețar negru de
zgură
și dărdâi în jăraticul unui rug,
cineva te culcă în casa năruită
a copilăriei
și te trezește în viitorul tău coșciug...*

*Somnul (cu visul) le poate
pe toate
și se face că apa lui seacă
de la un miros, un sunet,
o pernă căzută pe jos,
o bruscă rază:
halei-hap, lumea se reazăză,
realul s-a instalat,
s-a răsucit “acolo” în “aici” ...
Te freci la ochi
rămas în așteptare
prizonierul unor somnuri mici
până la somnul cel mare...*

De dragoste

*Sunt mândră să-i semăn lui Rilke
cel ce a scris cândva
un simplu și tragic billet:
“Te iubesc, dar asta nu e defel
treaba ta!”*

Plimbare pe malul lacului

*De-a lungul apei, arborii așteaptă...
O așteptare nedeterminată.
Eternitate-i așteptarea lor.
Nicio corabie nu mai trece.
Țara lui Nimeni e liniștea noastră,
de parcă viața a murit în viață,
lăsând tăcerea să se facă scrum.
Un om, o umbră și un câmp de
soare*

*pe sub mantaua zilei diafane.
Pasărea nopții a murit însângerață
nimeni n-o mai aude,
nimeni nu se mai înfioară.
Albastrul dintre ramuri se anină
de plopii răsturnați în apa ca
oglanda.
Stejarul mă salută cu brațele în sus.
Din frunza lui străbate cuvântul lui
Baudelaire:
"Poetu-i ca un prinț al norilor,
care călărește furtuna și râde la
fulger."
Mi-s ochii plini de umbre.*

Țara făgăduinței

*În țara făgăduinței nu există prezent,
se trăiește pentru ziua de mâine.
Se visează la ziua de mâine,
se luptă pentru ziua de mâine.
Lacrimile curg spre trecut,
soarele apune la Răsărit,
noaptea începe de dimineață,
zorii se ivesc la asfințitul soarelui.
Speranța e Libertatea zilei,
ziua e poarta Speranței.
Iubirea aleargă cu brațele deschise
spre ziua de mâine.*

Haina de credință

*Am fost menit să pier în mântuire.
Nu am trăit în umbra nimănui.
Din spinii vieții mi-am făcut zidire
și zid am fost la Casa Domnului.*

*Pe sfinxul care m-a privit din piatră
l-am provocat cu întrebări creștine.
El a suflat în jarul de pe vatră
și l-a trezit pe Dumnezeu din mine.*

*Dormise Domnul somn de fericire
pentru lumina care-L inundase
în Casa Lui, cu ziduri luminoase
și geamuri cu vitralii de safire.*

*Acea zidire pură, transparentă,
mă includea și mă simțeam transpus
în haina de credință a blândului
Iisus,
ca într-o mântuire permanentă.*

FLORENTIN POPESCU

Scriitorul

De două săptămâni de când stă acasă, fiindcă este proaspăt intrat în rândul pensionarilor, domnul Vasile Covrig, fost salariat la Serviciul Contabilitate al unei firme de stat, se gândește și se tot gândește ce să facă și cum să facă pentru a-și rotunji remunerația cu ceva bani, că suma din decizia de pensionare este modestă, iar cheltuielile sunt mari.

Și-a făcut o socoteală și a văzut că după achitarea facturilor și a altor angarale legate de casă și întreținere și după aprovizionarea cu de-ale gurii nu-i mai rămâne aproape nimic.

Ar avea și el nevoie să se destindă cumva după patruzeci și ceva de ani în care n-a știut decât drumul de-acasă până la birou și înapoi. N-a văzut altceva, zi de zi, decât tabele, bilanțuri, proiecte de buget, deconturi și multe altele care țin de hârțogăria și birocrăția ce a existat și există dintotdeauna într-un serviciu ca al lui.

Acuma ar avea nevoie de o excursie la munte sau la mare, de un spectacol bun, de o petrecere cu prietenii și poate și de altele.

A văzut la televizor și a mai și aflat de la alții că lucrurile nu stau prea bine în țară și că multe dintre firme și-au redus și își reduc personalul, așa că nu prea vede unde și-ar mai putea găsi o colaborare care să-i aducă ceva bani peste pensie. Va trebui să se mulțumească cu puțin, adică, până la urmă să accepte propunerea pe care i-au făcut-o vecinii din Asociația de locatari a blocului în care locuiește, să întocmească lunar actele legate de întreținere și să încaseze de la fiecare o cotă de contribuție. N-ar fi mare scofală și pentru el e o bagatelă care nu-i poate lua mai mult de două, cel mult trei zile pe lună. Dar ce te faci, însă, dacă vecinii sunt aproape toți pensionari ca și el și nu-și pot permite să-l remunereze decât foarte modest, după cum îi ține buzunarul, adică pensia primită de la stat.

Domnului Vasile Covrig, în care s-a trezit, dacă putem spune așa, mândria omului care a lucrat o viață pentru țară și pentru binele oamenilor, îi mai trebuie și altceva. Ceva prin care să iasă în evidență în fața lumii, să nu se mai piardă în masa uriașă și anonimă a pensionarilor din bloc, din cartier și din oraș.

Și ce dacă asta i-ar mira și i-ar lăsa cu gurile căscate pe mulți! Așa le trebuie dacă nu știu să-și pună în valoare personalitatea și talentele!

Dar ce să facă? Și cum să facă?

După nopți de nesomn și de frământări, domnului Vasile Covrig îi veni într-o dimineață o idee genială: să se apuce să picteze. Ar fi o chestie: să deschidă expoziții în cele mai mari și cunoscute săli din oraș, să fie

asaltat de cumpărători și să-i crească în așa fel cota printre ceilalți mânduitori ai penelului încât să fie căutat și pe Internet din America, din China, din Japonia și din toată lumea pentru a i se cumpăra tablourile.

Nu, nu merge, își zise domnul Vasile Covrig după îndelungi dezbateri cu el însuși. Întâi și-ntâi că nu știe dacă are talent. Dar, ce, ăia de-și zic moderni, care umplu pânzele de linii și fel de fel de pete colorate sunt mai breji? Și uite că au succes!

Ar trece și peste asta, însă mai e o problemă care nu poate fi neglijată: pentru pictură îți trebuie pânze, șasiuri, un șevalet, culori și pensule, că nu poți picta cu bidineaua sau cu peria de ghete. Și toate astea costă, nene, el are pensia mică, iar de împrumutat bani n-are de la cine. Sau dacă, să zicem, ar avea, nu vrea să se îndatoreze, că nu se știe dacă va putea restitui banii la termenul stabilit cu creditorul lui.

Deci ideea cu pictura cade din capul locului din aceste motive și, firește, și din altele: că nu are studii în domeniu și ar fi numaidecât dat la o parte de pictorii profesioniști, membri ai Uniunii Artiștilor Plastici, apoi îi lipsesc relațiile și pilele ca să poată închiria o sală de expoziție, bașca spăgile pe care ar fi nevoit să le dea în stânga și-n dreapta ca să-și poată face loc printre alții, că și-n pictură, ca în toate domeniile nu poți face nimic dacă n-ai bani și relații puternice cu cine trebuie și unde trebuie.

Așadar, era cazul să se gândească la altceva, la un domeniu care presupune investiții mai mici și unde se poate descurca și fără relații.

Luă la rând toate artele și după ce elimină din capul locului muzica (nu se născuse cu talent în domeniu și nici n-avea studii corespunzătoare), teatrul (unde scrierea unei piese i se părea ceva peste puterile lui, iar actoria era ceva mai complicată) și altele, mai la urmă îi veni să strige "Evrika!". A găsit: se va face scriitor. Va scrie romane și povestiri, nuvele, schițe și tot ce îi va mai trece prin cap. Aici nu e nevoie de investiții materiale. Câteva creioane și pixuri, două-trei topuri de hârtie sunt la îndemâna oricui. Și nici n-ai nevoie de spațiu pentru un atelier, ca la pictură, fiindcă poți să scrii oriunde: pe un colț de masă în bucătărie, în fotoliu cu un suport în mâini, ba chiar și când nu ești acasă și te fulgeră o idee ce nu mai suportă amânare poți să scrii. De pildă, când te afli în autobuz sau la cumpărături n-ai decât să scoți din buzunar un carnețel și să-ți notezi în el ce ți-a trecut atunci prin cap, iar când ajungi acasă să dezvolti ideea și să-i dai ținuta literară pe care o dorești. Ca să devii scriitor n-ai neapărat nevoie de studii de specialitate, că în istoria universală a literaturii, ca și la noi s-au cunoscut și se cunosc sute de cazuri de ingineri, tehnicieni, fel de fel de funcționari care n-au avut și n-au nici în clin și nici în mănecă, filologic vorbind, cu pregătirea literară. Și, slavă Domnului, mulți dintre ei s-au afirmat ca scriitori atât de bine încât au luat premii importante!

Da, mă apuc și eu de scris!, își zise domnul Vasile Covrig și chiar în aceeași zi în care i-a venit fericita idee merse la câteva papetării și-și cumpără cele trebuincioase viitoarei lui îndeletniciri: topuri de hârtie,

pixuri și creioane, radiere, agrafe și un perforator. Nu-i vorbă, se gândise că va putea folosi și calculatorul, dar asta ceva mai încolo, când va putea scrie direct la el, după ce-și va elabora în minte textele schițelor, ale romanelor și ale celorlalte creații.

E adevărat, ca să fii scriitor în ziua de azi nu e mare scofală din punct de vedere material: revistele nu mai plătesc colaborările, editurile, cele mai multe au luat exemplul lor, iar ca să publici o carte e musai să scoți bani din buzunar, că altfel rămâi cu lucrarea în sertar. Domnul Vasile Covrig s-a gândit și la acest aspect, însă numaidecât și-a oferit sieși un contraargument: nu se câștigă bani din scris, dar se câștigă glorie și notorietate. Și nu va fi de ici de acolo când, intrând în blocul în care locuiește, va fi salutat cu respect de vecini, va fi întrebat când va publica viitoarea carte ori i se vor lăuda aparițiile editoriale anterioare. Asta ca să nu mai vorbim de sătenii din comuna doljeană în care s-a născut și în care mai merge din când în când să-și viziteze rudele. Parcă deja aude un glas de copil alergând pe uliță: “A venit nenea scriitorul!”, iar pe cei strănși pe terasa bufetului sătesc parcă-i și vede ridicându-se de la mese, salutându-l și dând peste cap halbele cu bere în onoarea și sănătatea lui. Lucru mare, pentru că de-acolo nu s-a ridicat până acum niciun scriitor!...

Domnul Vasile Covrig, însă, nu este atât de naiv încât să-și închipuie că dacă a cumpărat toate cele necesare scrisului se poate apuca imediat să aștearnă pe hârtie romane, schițe, povestiri și alte creații literare. Domnia sa are un bagaj de lecturi relativ bogat, atât din literatura română cât și din cea universală și cam știe cum a stat și stă treaba cu scriitorii, mai ales cu viața lor, că a citit, între altele, multe biografii și are la dispoziție exemple cu duimul de felul în care au trăit, la noi și aiurea, creatorii de literatură sau pictorii. Cu toții niște ciudați. Ciudați, ciudați, dar au dat lumii opere prin care numele le-a intrat în conștiința publică și în eternitate.

Cele mai multe din lecturile amintite i-au trezit în minte gândul că o mare parte din operele literare de valoare au fost scrise grație unor stimulenți externi, cum ar fi alcoolul, cafeaua, femeile sau drogurile. Pesemne, își spuse domnul Vasile Covrig, băutura îi creează artistului o stare de euforie aparte, îl inspiră, îi dă idei și, ce mai, îl ajută în toate planurile. Ar mai fi, poate, și legăturile cu femeile – și acesta un factor ce nu trebuie neglijat, apoi o viață aventuroasă, pe care să ți-o povestești în nuvele sau în romane. Asta-i, probabil, cel mai mare și de succes stimulent pentru un scriitor.

Așa stând lucrurile, domnul Vasile Covrig se gândește la fiecare stimulent în parte, îl analizează și îl raportează la propria-i persoană.

De avut legături cu mai multe femei nu se mai pune problema, că nu mai e tânăr și dacă nu le-a avut până acum și nu s-a născut un afemeiat, argumentul iese din discuție. De droguri nu poate fi vorba, fiindcă el a fost toată viața un om echilibrat și responsabil, la adăpost de orice experiențe – chiar și la tinerețe, nu numai acum.

Viață aventuroasă? Haida-de! Păi, ce viață aventuroasă să fi avut el de vreme ce peste patruzeci de ani a stat în biroul ăla mic, printre tot felul de hârțoage?! Iar acum e prea târziu, nici nu mai are vârsta la care s-ar putea s-o ia de la capăt altfel, aventuros adică. Păi, să fi avut și el o viață ca a lui Panait Istrati sau ca a grecului ăla Kazantzakis, ori ca a lui Jack London ar fi fost cu totul altceva. Atunci să fi văzut ce pagini i-ar fi ieșit de sub condei. Dar așa...

Mai rămâne alcoolul. Ei, da, băutura poate intra în discuție, că omul poate să se apuce de băutură la orice vârstă. Și s-au văzut cazuri în care scriitori consumatori de alcool au dat opere cu care au intrat în eternitate. Marin Preda și Nichita Stănescu la noi, Paul Verlaine la francezi, Malcolm Lowry la englezi. Și atâția și atâția alții în toată lumea!

Așadar, din ce în ce mai convins că un scriitor adevărat nu poate fi decât acela care are și un viciu, stimulator în creație, domnul Vasile Covrig hotărî că trebuie să înceapă să bea și el alcool, ca să-i vină idei geniale, să-i poată merge condeiul ca uns.

Spre uimirea vânzătoarei de la magazinul din apropiere, de unde își făcea zilnic aprovizionarea și care-l cunoștea de multă vreme, domnul Vasile Covrig cumpără zece sticle de votcă de cea mai bună calitate și nu găsi de cuviință să explice pentru ce le ia, scrisul fiind deocamdată o activitate aflată încă în proiect și despre care era bine să nu afle multă lume. Avea și el strategia lui, păstrând secretul pentru visata zi în care își va lansa la o librărie centrală prima lui carte.

Scriitorii ăia pe care i-a stimulat alcoolul, cum or fi lucrat? Or fi stat la birou? Or fi stat într-un fotoliu? Or fi scris pe genunchi? Sau or fi stat în picioare, la un pupitru, cum stăteau pe vremuri călugării care miniau manuscrisele bisericești?

Până una alta, neputând găsi un răspuns la astfel de întrebări, domnul Vasile Covrig se așeză comod în fotoliul în care a stat ani de zile uitându-se la televizor și se gândește că ar fi cel mai nimerit să scrie stând în el. De pe măsuta alăturată sticla de votcă abia desfăcută îl privește în liniște, iar paharul de lângă ea, golit de curând, așteaptă să fie reumplut cu lichidul limpede din recipientul alăturat.

Și scrisul acesta, își spune, nu poate fi oricum. Nu poți să scrii despre orice îți trece prin cap. Ce ar fi să mă apuc de un roman de aventuri? Nu, nu merge! S-au scris atâtea romane de aventuri că poți umple o bibliotecă! Și-apoi, din câte îmi dau seama cărțile de aventuri nu prea se mai citesc. Lumea a evoluat. Pe cine să mai intereseze un roman cu pirați sau cu aventuri în junglă ori pe oceane?! S-a fumat...

Astăzi, când știința a evoluat atâta, când aproape că nu mai există secrete pe planetă, când se știe totul și despre toate, poate că mai nimerit ar fi să scriu ceva *science fiction*, cu extraterestri, cu farfurii zburătoare, cu omuleți verzi, cu ciocniri intergalactice?! Nu, nici asta nu merge pentru că trebuie să ai ceva cunoștințe tehnice despre fel de fel de aparaturi și eu

habar n-am de ele! Cine știe ce ar mai ieși! Și hai să zic că mi-ar ieși, dar la ce bun? Piața și-așa e plină de cărți de-astea! Cine să mai citească? Oamenii, după ce au văzut la televizor tot soiul de filme cu “Poarta stelară”, cu “Întâlniri de gradul X” și câte altele, s-a cam săturat și de *science fiction*. O vreme cărțile astea mai erau cumpărate de tineret, dar acum zac prin librării, că tinerii preferă Internetul, unde găsesc de-a gata tot ce vrei și ce nu vrei. Nu, nu merge, trebuie să găsesc altceva!

Un roman de dragoste? Nici atât, că de la Sandra Brown, de prin '90 încoace s-au tot publicat și interesul pentru așa ceva le-a scăzut chiar și coafezelor și gestionarelor de la Alimentara, care se dădeau în vânt după ele. Nu, nici ăsta nu merge!

Și turnându-și încă un pahar de votcă, domnul Vasile Covrig se tot frământă să afle domeniul literar în care să-și exercite talentul și care totodată să-i aducă și o mare notorietate.

Și deodată îi vine o altă idee, semn că votca, într-adevăr, îl poate inspira pe un aspirant la gloria literară. Va scrie o carte pentru copii. Ce dacă în toată lumea există biblioteci întregi cu cărți pentru cei mici! Ce dacă de la Frații Grimm, Charles Perault și Ion Creangă s-a scris și s-a tot scris pentru copii! Niște povești, sau poate chiar un roman în plus contează. Ce dacă astăzi încă de pe la trei-patru ani puștani stau toată ziua cu tabletele în mână, căutând fel de fel de jocuri și pun mâna pe câte o carte de povești doar dacă le cere asta educatoarea de la grădiniță, că altfel nu-i interesează nici Cenușăreasa, nici Albă ca Zăpada, nici Capra cu trei iezi, nici Harap Alb.

Bucuros ca omul ce a găsit soluția la o problemă care l-a frământat demult, domnul Vasile Covrig, pe care cele două pahare de votcă l-au îmbujorat la față, își mai toarnă din sticlă și cum, de cele mai multe ori o idee cheamă alta, îl încercă și pe el un gând: Ce-ar fi să scrie un volum intitulat “Amintiri din copilăria mea de la bloc”? Bine, bine, se contrează imediat pe sine, da' ce-aș putea spune acolo, că în copilăria mea n-am întâlnit nicio Irinucă cu capre și o cocioabă peste care să rostogolim un pietroi, nici o mătușă Mărioara care să aibă un cireș într-un ogor de cânepă și eu să-i fi dat iama să-i distrug femeii bunătate de recoltă. Că și Creangă ăla a luat maul cu amintirile lui tuturor scriitorilor pentru sute și sute de ani. Ce aș putea să scriu? Cum ne jucam de-a oarba printre mașini? Cum ne ascundeam prin ghene și trăgeam câte un fum de țigară? Astea sunt banalități și nu interesează pe nimeni. Poate mai degrabă să scriu despre vacanțele petrecute la țară, că acolo e loc de desfășurare a unor întâmplări, se mai pot găsi și personaje și la o adică se poate construi un roman. Sau măcar o povestire. Ce, Constantin Chiriță a putut să scrie *Cireșarii*, carte care a cunoscut ediții peste ediții și eu n-aș putea?!

Și agățându-se de acest gând ca de o ultimă speranță în ziua aceea, domnul Vasile Covrig scurse în pahar și ultimul strop de votca ce mai rămăsese în sticlă și o dădu pe gât dintr-o înghițitură. Nu se știe dacă de

năduf că nu i-a venit marea idee de carte ori de bucurie că o operă literară care să aibă succesul *Cireșarilor* era cea mai potrivită pentru a-și putea face o intrare spectaculoasă în literatură.

Subiectul? Ei, lasă că o să găsesc eu subiectul mâine, că doar n-au intrat zilele în sac!, își mai zise domnul Vasile Covrig, intrat într-o stare de euforie și de moleșală cum nu-i mai fusese dat să aibă de la onomastica unui coleg de serviciu, din urmă cu mai bine de un an...

Câteva luni la rând se chinui domnul Vasile Covrig să scrie un roman. Le încercă pe toate: și pe cel pentru copii și o carte autobiografică și un roman de anticipație, ba chiar și unul de călătorii. În cele din urmă se opri la un gen care îi aducea satisfacții și bucurii de moment: epigrama. Trimise câteva astfel de creații la o revistă, aceasta i le publică și-l încurajă să mai scrie.

Terenu epigramei, gândea domnul Vasile Covrig, este mișcător și tranzitoriu, fiindcă domnia sa visează opere de mai mare amploare, cum ar fi romanul sau nuvela. N-a conținut nici până azi să spere că într-o zi îi va veni inspirația mult așteptată și că se va afirma impetuos pe acel teren.

Cum or fi făcut, dom'le, Verlaine, Marin Preda, Nichita Stănescu și atâția alții, că și eu am băut și beau votcă la fel ca ei și nu-mi iese, se tot întreba domnul Vasile Covrig.

Apoi dădea fuga la magazinul din colț, își reînnoia proviziile de băutură și spera că într-o zi doar doar...

Cert este că nu l-a văzut nimeni beat și că marea lui dramă se petrecea departe de lume, în propriul apartament, acolo unde, chiar dacă i-ar fi lăsat ușa deschisă, marea idee, atât de așteptată, se încăpățâna să nu intre.

Deocamdată era în câștig numai vânzătorul din colț, care avea de acum asigurată distribuirea câtorva lăzi de votcă în fiecare lună.

Mare lucru și literatura asta!

Pe drum ...

(Fragmente din jurnal)

26 iunie- Continui să citesc, să parcurg cu nesaț, alături de Coca Eretescu, întâmplările, reflecțiile, lecturile lui. Când vorbește despre Frida Kahlo, îmi amintesc instantaneu că am văzut filmul despre viața ei la New York, cu Denisa. Îmi amintesc clar momentele trăite atunci, precum și bucuria că o descoperisem pe această pictoriță, viața și arta ei. Simt brusc nevoia unei conversații cu fetița mea aflată tocmai în Finlanda. Realizez din nou că am cu ea comunicarea de care am nevoie. De multe ori avem numai frânturi de conversație; îi spun numai un mic fragment din tot ce aș vrea știind cât e de ocupată. Încerc adică să fiu cât mai concisă și mai telegrafică știind că nu are timp prea mult pentru mine. Numai părinții au tot timpul din lume să-și asculte copiii. Ei îi spun totuși esențialul, descărcând câte ceva din preaplinul meu. Cât îmi lipsesc părinții! Încerc să-i suplinesc cu ea și îmi dau seama iar și iar cât am putut fi eu, la rândul meu, ca fiică, cu ei. Egoismul tinereții pe care-l conștientizăm și regretăm abia mai târziu. Din păcate ... istoria se repetă cu fiecare generație!

Cu greu las din mână jurnalul lui Coca pentru a continua să scriu proza începută. Desigur, a *citi* implică și o oarecare comoditate. Pe scara aceasta e ca o treaptă de mijloc între privitul pasiv la TV și scris. Mă hotărâsc totuși să continui povestea celei întoarse în casa bunicilor după zeci de ani. Încep totuși cu ceea ce e mai ușor: recitesc ce am scris ieri!

27 iunie. O zi de luni și, ca la orice început de săptămână, îmi propun multe. De moment ... încep cu gimnastica și cu băi de nămol. Totuși, dimineață am citit câteva pagini din jurnalul lui Coca. Ca un fir roșu – singurătatea! Articolul lui din volumul *Între patrii*, "Exilul ca inadecvare" îl definește perfect. Îmi propun să fac o prezentare ambelor volume.

Am vorbit acum câteva minute cu Vali Ajder. *Carmina* nr. 16 va intra la tipar.

28 iunie. Scriu tot pe caiet. Azinoapte am continuat să citesc jurnalul lui Coca până la două. Mai am foarte puțin și îl termin, dar ... îmi pare rău. Notez mereu câte ceva, un fragment, o frază, o idee pe marginea lor. Am realizat dintr-o dată că el are permanent în vedere cititorul, că realizează un dialog cu el, că i se adresează din când în când direct, la pers. A II-a: "Ce spui de asta?", de ex. Deci: un jurnal destinat publicării!

Ieri – un telefon de la ed. Nemira. Va trebui să semnez contractul de traducere. Mi-au promis că în 2-3 săptămâni romanul lui Jacques Săndulescu, *Donbas*, va fi publicat.

29 iunie. Aseară am auzit de atentatul de la aeroportul din Istanbul. Morți și răniți cu singura vină că se aflau acolo exact în acele momente. Doamne, în ce lume trăim? Atentatorii sunt mereu cu un pas înaintea poliției. Mereu inventează altceva și iau paza prin surprindere. Un joc crud de-a șoarecele cu pisica, dar mor cei de lângă ei, oameni care cu câteva minute înainte își făceau planuri, erau îndrăgostiți, se bucurau că îi primesc pe cei pe care îi așteptau. Atentatul s-a produs de data aceasta la terminalul “Exit”.

30 iunie. În tren – spre casă. Vacanța de la Neptun s-a terminat. Azi – mai multe vești bune. 1. Nucu Marinescu îmi spune că s-a aprobat finanțarea la antologia Vintilă Horia. Titlul propus de noi: *Tinerețea unui “fost Săgetător”*; 2. De la Biblioteca din Brașov mi se cere să semnez contractual pentru un articol despre *Donbas*, publicat în numărul recent; 3. În *Contemporanul* a apărut cronica la *Eseistica lui V. Horia*, precum și anunțul pentru concursul de poezie și proză scurtă “V. Horia”. Și fiindcă veni vorba despre *Contemporanul*, Marian Victor Buciu publică un articol în care extrage citate dintr-un curs de master de literatură română (de la o facultate de stat, zice el, ghicindu-se ușor că e vorba de cea de la Craiova). Formulările nu numai că sunt agramate, dar sunt chiar de-a dreptul ilogice, iar cel (cea) care le-a formulat demonstrează o incultură crasă.

4 iulie. Scriu în avionul care tocmai pleacă din Frankfurt către Helsinki. De la București până aici am citit bună parte din *Memoriile unui antisemit*. Curajul de a-și intitula așa cartea! Gregor von Rezzori – citesc pe coperta 4 – vorbește despre evrei cu admirație și are mulți prieteni printre ei. Azi dimineață am reușit să trimit contractul pentru articolul “Vintilă Horia” care va fi inclus în dicționarul *Pensees et penseurs de l'Europe mediane*. Vineri am semnat și contractul pentru eseistica lui V. Horia din țară, aprobat editurii Aius de AFCN. Cred că am ajuns la a șasea sau a șaptea carte aprobată. Am semnat și contractul cu Nemira pentru *Donbas*. Pare a fi și acesta un an bun.

8 iulie. Vara finlandeză mă determină să mă gândesc la relativitatea percepțiilor. E luna iulie, acasă ... scoatem limba de căldură, aici e ca în octombrie-noiembrie, dar oamenii poartă haine de vară. Pentru ei – e cald.

Stau așadar mai mult în casă și citesc. De scris ... mai greu. Am reușit totuși să fac recenzia la cartea dedicată lui V. Horia – *În căutarea omului total*, o culegere de articole de la colocviul din decembrie trecut, organizat de Cristian Bădiliță la Craiova. Azi am și trimis recenzia la *Mozaicul*.

10 iulie. Ieri o zi de vară, dar tot pe sistem finlandez. Soarele – ca de sfârșit de septembrie la noi, blând, o căldură care te învăluia. Nu cred să fi

existat finlandez care să fi stat în casă. Străzile, terasele, parcurile – pline. Un fel de zi de sărbătoare. Am văzut ceva amuzant: un cârd de rațe sălbatice, cu pui, trecând strada în șir indian și toate mașinile oprite pentru a aștepta trecerea lor. Exact cum se întâmplă la “trecere pietoni”. Un român, stabilit aici de peste zece ani, ne spune că rațele și găștele sălbatice, care vin vara, sunt deosebit de îndrăgite.

11 iulie. Sunt în aeroport așteptând să înceapă îmbarcarea către Varșovia. Merg la conferința ISSEI. Am ceva emoții pentru cum o să ajung de acolo la Lodz și apoi să găsesc hotelul. Ieri – vizită la un loc superb din Finlanda, de fapt două.. Primul, un conac devenit acum hotel și muzeu, aparținând de peste 200 de ani unei familii. Interesant este că moștenitorii l-au vândut, dar l-au recumpărat mai târziu. N-am avut timp să-l vizităm în interior, dar împrejurimile – iarbă, copaci, statui, un râu – mi-a amintit de cel din Slovacia, conacul acela, aceleași culori de galben și alb! Am ajuns apoi în Friskas, alt colț de rai, cu case mici, vechi, din lemn, transformate în restaurante ori magazine cu obiecte făcute artizanal. Uhla, fosta ambasadoare a Finlandei în România, care ne-a dus cu mașina, ne-a povestit că, după ce s-au închis unele fabrici, mulți tineri s-au retras acolo și s-au reprofilat, făcând artă tradițională. Zona e vizitată de turiști tot timpul anului.

Am ajuns la hotelul Good Time în Lodz. Am făcut o alegere bună. Se află pe cea mai veche stradă – Piotrowska, un fel de 5th Avenue, cu multe magazine și case-palate, cu o arhitectură superbă.

12 iulie. La Universitatea din Lodz (ciudat mod de pronunție – u:ci)! Ieri, după deschiderea oficială a conferinței, a urmat un program folcloric pe teme din diferite regiuni. Sunt sigură că la noi, la o astfel de prezentare, unii ar fi strâmbat din nas. “Iar pășunisme, iar folclor!” Tot nu pot înțelege cum alte popoare țin atât la promovarea tradițiilor, a identității în cele din urmă. Or fi având și alții snobii lor?

Azi, în pauză, discuție cu un profesor suedez despre Țiganii noștri care cerșesc în Suedia. Guvernul îi înscrie la școală, dar ei refuză. E bine că află și alții cum îi “discriminăm” noi.

13 iulie. E șase dimineața. Sunt dornică să-mi continui lectura la *Amintiri în dialog*. Ion Vianu și Matei Călinescu povestesc, pe rând, din perspectivă proprie, evenimente, realități, atmosferă ale anilor tinereții. Colegi cu ei și prieteni – Nichita, Andrei Brezianu, Mihai Nasta, Alexandru Vulpe, dar cel mai înzestrat dintre ei – Mironel Chiraleu, *prietenul mitic-exemplar* (p. 124), mort în închisoare în vremea terorii comuniste. Erou tragic, reprezentativ ca destin al timpului. Câți ca el au pierit anonim, câte destine retezate de un regim opresiv! “Erau vremuri barbare, istoria devenise din cale afară de crudă”, scrie Ion Vianu (p. 102), dar oamenii –

cei mai mulți – încă își păstraseră omenia și curajul: “Mai era o vreme când puteai întâlni oameni care, în ciuda teroarei, spuneau ce gândeau.”

Ieri, în timpul conferinței, mi-a fugit gândul la proza începută la Neptun și mi-am lămurit mie însămi cum să continui. Voi întrerupe gândurile ei cu cele ale noului proprietar al casei și voi depăna ceva din povestea lui. În fond, el e *omul nou*, acela care a funcționat după principiul “Scoală-te tu să mă pun eu!”

Și acum sunt în sala de conferință a unuia dintre workshopuri. O tânără tailandeză prezintă o lucrare despre un roman în care este vorba despre o comunitate maghiaro-slovacă. Ea a locuit un timp în Slovacia. Globalizarea și în plan cultural!

Tot un fel de ... globalizare este și întâlnirea aici cu Theodor Damian. El vine de la NY, eu din România, via Helsinki. Bucuria revederii!

“Cine vrea poate să-și scoată sufletul și să se uite la el ca la un străin”, citesc în amintirile lui Ion Vianu că scria tânărul Eugen Ionescu într-un poem. Dedublarea, dualismul fiecăruia – un subiect care poate fi exploatat literar!

14 iulie- Din nou pe drum, în trenul spre Varșovia, apoi altul spre aeroport. *Homo viator*, desigur! Azi a plouat toată dimineața, așa că am stat în hotel, citind diverse informații pe fb. Un ex: - despre un bărbat care a locuit în casa Eliazilor la Chicago, ajutându-i cu diverse treburi gospodărești. Am aflat că soția lui Eliade, Christinel, era din Tecuci.(De întrebat Dionisie Duma despre ea!)

Ieri d.a. – plimbare (cu Damian și Aurelia Roman) prin Lodz. Locuri/obiective cu totul (și în mod special) frumoase: muzeul – imens, un adevărat palat, cuprinzând multe încăperi dedicate lui A. Rubinstein (s-a născut în Lodz). Apoi – Manufactura, foste hale de fabrică, transformate în hotel, restaurante etc., totul cu un gust, o eleganță, un rafinament desăvârșite.

În vol. *Amintiri în dialog*, Matei Călinescu amintește de “întâlnirea cu Proust”, prin lectură desigur, de “o importanță crucială” pentru el. Asta îmi aduce în minte afirmația lui Cărtărescu dintr-o emisiune TV, acesta spunând că nimeni nu l-a citit integral pe Proust. Desigur, încerca să justifice de ce se afirmă că romanele lui nu pot fi citite până la capăt, comparându-se în subsidiar pe sine cu Proust! *No comment*. Și să nu uităm că “marele Cărtărescu” este și profesor! Studenții săi trebuie să citească *Orbitor*, și nu *În căutarea timpului* ...

De la Tg. Jiu primesc o invitație la o conferință intitulată *Stat și sat*. Mă hotărâsc să vorbesc despre viața și opera Ștefaniei Cristescu (mama Sandei Golopenția) sub teroarea istoriei.

Sunt, în sfârșit, în trenul spre aeroport. Complicat mod de a afla în gara centrală din Varșovia de unde pot lua trenul spre aeroport. M-am

învârtit mai mult decât o jumătate de oră. Am întâlnit o tânără ucraineană care lucra chiar în aeroport și mi-a dat indicații precise.

Am urcat în avionul ce mă duce la Helsinki. Citesc în continuare, încetul cu încetul, *Amintiri în dialog*. Matei Călinescu încearcă să-l disculpe pe T. Vianu de acuzele lui Ierunca. Mă întreb și eu: putem da cu piatra? Am trăit noi acele vremuri? Oare cum ne-am fi comportat **noi** având copii?

Virgil Ierunca putea acuza. El era liber!

18 iulie. A scrie în jurnal înseamnă a te opri din drum și a consemna ceea ce vezi, auzi, simți, într-un cuvânt – să scrii despre viață, în loc să o trăiești. Zilele trecute am profitat de soarele atât de zgârcit aici, în Helsinki, și am încercat să stăm cât mai mult afară și să vedem cât mai multe. Întâi – biserica din stâncă, având deasupra o cupolă din sticlă. Toți turiștii își fac obligația de a o vizita, dar vizita se rezumă la 15 minute, apoi vizitatorii sunt scoși – políticos – afară. Am fost apoi la niște români la un grătar. Trei cupluri de tineri stabiliți în Finlanda. Sunt așezați aici, au devenit cetățeni finlandezi, vorbesc limba, au servicii bune, dar trăiesc românește. Probabil copiii lor vor fi cu adevărat finlandezi ... dacă vor rămâne aici.

Ieri – excursie într-o insulă unde este amenajat un muzeu al satului. Civilizația lemnului ca temă generală. În rest, totul asemănător, oamenii trăiau peste tot la fel – găteau la vatră, torceau lâna, creșteau animale, se adaptau anotimpurilor etc.

Citesc în continuare, printre picături, *Amintirile în dialog*. Un segment din cele ale lui Ion Vianu s-ar potrivi drept alt motto la interviurile mele *Azi despre ieri*. Îl copiez aici ca să nu uit: “Amintirile ... capătă un fel de preț, ca niște fragmente de lut furate țărânei și redată acum vederii; umbrele celor care nu mai sunt” (p. 225).

Cu mâna Ta...

*Cu mâna Ta pe clape de lumină,
E universul mai melodios
Și simfonii astrale pot să vină,
Cu fericiri vibrând de sus în jos.*

*Cu mâna Ta faci perle din păcate,
Topești zăpezi din suflete pustii,
Sculptezi apoi în inimi nestemate,
Le defrișezi păduri de zavistii.*

*Tu ne rechemi tăcut din agonie,
Un soare nou din ploi reconstruiești,
În lacrimi sapi o conștiință vie,
Transporti vecia-n carele cerești.*

*Pe-un șevalet de clipe demiurge,
Un curcubeu de vise creionezi,
Din palma blândă, pacea Ți se scurge,
Despovărezi destinul de corvezi.*

*Cu mâna Ta pe umerii-mi de ceară,
Ferestre-n cuget, pașnic, îmi deschizi,
Îmi ieși pocalul cu ninsoare-amară,
Un "suvenir" din anii-mi translucizi...*

Rondelul pietrelor din noi

*Povara pietrelor din noi
Întipărită-i pe retină,
Cu simțăminte-n carantină
Greblăm păcate-n mușuroi.*

*Deschis-am poarta la noroi,
Sperând la izul de rășină;
Povara pietrelor din noi
Întipărită-i pe retină.*

*Purtăm, cu fițe de eroi,
Sub noul văl, aceeași mină,
Pe-o scenă care se înclină,
Împiedicați ades de ploi.*

Povara pietrelor din noi...

Vreau să mă fac farmacistă

Naratorul: Oana, fire extrovertită, este extrem de volubilă. Ar vorbi tot timpul, numai să aibă cu cine. Ce face când e singură? Vorbește la telefonul mobil. A venit și vremea să-și aleagă o profesiune, în curând va termina liceul. Ideea că ar trebui să lucreze într-un birou sau, oricum, singură, o îngrozea. Chiar și cu alți colegi în aceeași încăpăre s-ar plictisi. Dorea să vadă mereu oameni noi și, desigur, să stea de vorbă cu ei. Voi candida la facultatea de farmacie, în viitor voi lucra într-un loc curat, halatul îmi șade bine și aș putea vorbi cu o mulțime de oameni, ajutându-i să scape de suferințe.

Mătușa Tanți, farmacistă cu experiență, o pofti să vină în farmacie, să stea într-un colțișor discret, de unde putea vedea și auzi totul, dar fără să intervină. Invitația fu acceptată cu bucurie și interes. A doua zi, Oana se prezintă cu câteva minute înainte de ora deschiderii care trebuia respectată cu strictețe. Nu trecu mult și primul client, un domn între două vârste, afișând o mină îngrijorată, își făcu intrarea. – Bună ziua. – Bună ziua răspunse Oana, dar mătușa îi făcu semn să stea la locul ei.

– Aveți veroprostinin forte? – Poate prostaverinin forte, ceea ce ați spus dumneavoastră nu există. – Da, cred că aveți dreptate, n-am reținut exact. – Aveți o rețetă, de la medicul dumneavoastră? – Nu, acest medicament se eliberează fără prescripție medicală, așa a spus la televizor. Nu mai e nevoie de nici un medic. Toată lumea se uită la televizor și crede ce aude și ce vede. Ca la revoluție. Toată lumea așteaptă cu sufletul la gură pauza de publicitate, în care se prezintă o mulțime de medicamente: pentru prostată, pancreas, ficat, sinuzită, răceală, tuse, dureri reumatice, disfuncție sexuală, pe scurt, pentru orice. La ce bun să pierzi vremea cu doctorii, care tot asta prescriu, adică ce văd și ei la televizor? Medicii nu mai au timp să studieze tratate. Dealtfel, am auzit că examenele și diplomele se iau pe bani. De parcă ar fi carnet de conducere! În spatele domnului respectiv mai intrară în farmacie două doamne.

Domnul reluă ideea: Mare binefacere televizorul, nu mai ai nevoie de doctor. De-aia și pleacă medicii în străinătate, că nu prea mai e trebuință de ei. Efectele se văd deja, a început să crească durata de viață. Ca dovadă, peste tot întâlnești doar oameni în vârstă. S-au înmulțit după emigrarea medicilor. Ieri au dat faliment două firme de pompe funebre. Medicii pleacă în străinătate, unde nu este voie să se facă reclamă la televizor pentru medicamente.

Mătușa Tanți îl aduse la subiect. – Doriți o cutie cu fiole, injectabile intramuscular? – Am oroare de injecții, mi-e frică de ace. – Atunci supozitorii? – În nici un caz, nu pot suferi procedura. L-am votat pe Adrian Năstase, dar cu supozitoarele nu mă împac. – Domnule, lăsați amănuntele

politice, vă pot oferi o cutie cu tablete. Între timp, în farmacie mai intraseră alte trei persoane, se formase un mic șir care aștepta, cu tot mai vădită nerăbdare, ca primul client să cumpere medicamentul și să plece. – Pofțiți, așa arată. – Foarte bine, dar cum le iau? Domnul scoate un pix și un carnet în care începe să noteze cu grijă indicațiile farmacistei. – Trei pe zi. În farmacie mai intrară încă două persoane. – Trei în fiecare zi? – Desigur! – Toate odată? – Nu domnule, de trei ori pe zi câte o pastilă. – Deci, legate de mese. – Întocmai. – Înainte, în timpul sau după masă? – Preferabil înainte. – Pot să le iau cu lapte? – Da! – Dar cu apă? – Desigur! – Cu ce fel de apă? Minerală, plată, sau de la robinet? – Cu orice fel de apă. – Bine, dar eu nu pot suporta apa minerală carbogazoasă. Mă balonează. – Atunci luați-le cu apă plată. Clienții, care abia mai încăpeau în farmacie, începuseră să se agite. – Deci, trebuie să cumpăr și apă plată. Aveți? – Nu, apă plată nu avem. Cumpărați de alături, de la magazinul alimentar.

– Pot fi mestecate? – Nu domnule, se înghit întregi. – Dar nu fac rău la stomac? – Nu! Doar în cazuri excepționale, la indivizi foarte sensibili. – Păi, eu sunt deosebit de sensibil, așa spunea răposata nevastă-mea. Un pic de curent că mă și apuca strănutul. Apa rece mă deranja la stomac. Era sigură că voi muri înaintea ei. Dar, uite că s-a întâmplat invers... Exact invers. – Oana : mare păcat! Domnul se întoarce spre ea.

– Chiar mare păcat că n-ați cunoscut-o! Era o sfântă.

Farmacista: cu siguranță, o martiră. Dar ce vină avem noi?

Domnul reia discuția cu farmacista. – Vă spuneam că eu sunt sensibil la stomac.

– Atunci luați și un pansament gastric. – Adică să înghit un pansament? Din tifon, desigur! – Nu domnule, este un praf care se dizolvă în apă. – În apă plată? – În orice fel de apă – Da, dar mie apa rece îmi face rău la stomac. – Luați-l cu apă fiartă, – Da, excelentă idee!.. Cum de nu mi-a trecut prin minte? FI-AR-Tă, cred că așa se desparte în silabe, nu? Fi-ar-tă. Haideți, că sunt tare la limba română. Puteam fi parlamentar. Adică, parlamentarul care alegătorii l-au ales. Ca și parlamentar, parcă mă văd la microfon: deci... așa încep discursul majoritatea parlamentarilor, unii au mai greșit și începeau cu tovarăși, asta e cu puterea obișnuinței. Eu voi începe corect cu deci.. Alegătorii pe care m-au ales ca și parlamentar, căci a fost o luptă care pe care, îi voi reprezenta prin vocea partidului meu care este mult mai onest decât cele pe la care am trecut până acum, iar eu votez întotdeauna în unanimitate, deoarece nu vreau să fii dat afară din partid și să-mi pierd privilegiile. Ni s-a făcut o nedreptate, domnilor și trebuie să venim cu amendamente. Este prea puțin că ni s-au triplat indemnizațiile. este prea puțin că vom avea pensii speciale. Acestea ar trebui să se transfere și asupra urmașilor noștri. De ce, mă veți întreba? Din două motive. În primul rând pentru simetrie. În circumscripțiile noastre am primit nu numai votul alegătorilor noștri ci și al antecesorilor lor, prin urmare, de partea cealaltă trebuie să-i avem în vedere și pe urmașii noștri.

În al doilea rând, gândiți-vă ce responsabilitate imensă apasă pe umerii acestor sute și sute și sute și sute și sute și sute de aleși ai poporului. Dacă luăm exemplul unui chirurg care operează pe creier, o greșeală de-a lui privește un singur individ, pe care-l compătimim. Noi am fost însă aleși de sute de mii, poate milioane de operați pe creier, pardon, vreau să spun de alegători, deci răspunderea pe care o avem este mult mai mare și se cuvine să fim plătiți corespunzător. Dar, să revenim la problema apei. Din nou, către farmacistă: desigur, cu apă fiartă ... Da, dar trebuie să aștept să se răcească. – Evident! – Păi da, dar până se răcește pe mine mă doare stomacul. – Asta e! Mai aveți întrebări? – Desigur, mai ales că ați fost atât de amabilă.

Clienții se înghesuiau în farmacie, afară se formase o mică coadă, oamenii începuseră să discute între ei, amintindu-și de vremurile de odinioară. *Où sont les queues d'antan!* Cei care reușiseră să pătrundă în încăpere începură să murmure și chiar să-l apostrofaze, amintindu-i că mai sunt și alții, că nu e singur.

Oana – Ați pus deja prea multe întrebări! – Domnișoară, dați-mi voie să mă lămuresc. Oana – E prea mult, duceți-vă la un medic. – Ce medic domnule, televizorul, dar cum poți dialoga cu televizorul? – Vă mai acord o singură întrebare, spuse farmacista a cărei răbdare se cam sfârșise. – Numai una? M-ați făcut să pierd șirul. Unde eram? Ah, da la apă. Dacă trebuie să le iau cu apă rece, sau... – Domnule, dacă dumneata vrei să le iei cu apă clocotită, n-ai decât! – Domnul: cu clo...cloco...clocotită? Trebuie să fie o greșeală. Cum a spus la televizor? Citiți cu atenție prospectul. Asta voi face. – Are prospect? – Bineînțeles. – În același preț? – Desigur! – Atunci îl cumpăr. Farmacista era epuizată. Cât costă? – Nouă lei și nouăzeci și nouă de bani. – Pofțiți zece lei și vă rog să opriți restul. Ați fost atât de amabilă!

– Iată medicamentul, aveți și bonul fiscal. – Da, mulțumesc, e bun pentru loteria fiscală. Se întoarce din drum. Către farmacistă: – Bine, dar nu sunt compensate? – Păi cum să fie compensate dacă nu ați avut nici măcar o rețetă de la medic? Domnul: Vedeți? Complicitatea dintre medici și farmaciști este evidentă. ăștia sunt ca avocații cu judecătorii de la restituirea proprietăților.

Doi domni se recunosc: ce faci Tomiță? Ești bolnav? – Nu. – Păi atunci ce cauți la farmacie? Tomiță îi șoptește, ca să nu audă și alții: vreau să cumpăr o pastilă de viagra. – Dar tu, Gogule? – Și eu la fel, dar mi-e jenă cu atâtea femei de față. Știi ce? Ia tu două și eu te aștept afară. Mai bine cere tu două și te aștept eu. – Nu. Mai bine montau niște automate. Eu nici nu știu cum să cer. Hai mai bine să ieșim până pleacă femeile astea.

– Nu, dacă tot am stat atâta... Ajuns în fața ghișeului, se adresează farmacistei. – Aveți.....cum să vă spun...? Farmacista: avem!. Câte doriți?

Cei dinăuntru răsuflară ușurați iar coada se epuiză cu rapiditate. Oana, chinuită de dubii, își luă rămas bun de la mătușa Tanți. Să mă fac, totuși, farmacistă?

În farmacie intrară două doamne, una foarte slabă, cealaltă grasă de-a-binelea. Farmacista prepara o rețetă, iar doamnele se așezară la o măsuță, bucuroase de revedere. Vai dragă, ce bine arăți, exclamă ele la unison. Da de unde, din nou simultan. Nu vezi ce slabă sunt? Bărbatului meu i-au plăcut întotdeauna grasele, spune că n-are ce strânge în brațe, ba chiar că-l înțep cu oasele mele, mă tem să nu vrea să divorțeze. – Al meu, dimpotrivă, îi plac manechinele, dar nu toate ci doar cele mai slabe, aproape scheletice. Bărbații noștri nu se cunosc, dar s-ar invidia reciproc dacă le-am face cunoștință. Să ne luăm riscul? Cred că nici tu, nici eu, nu avem destulă voință, chiar dacă avem motivație. Invidiez persoanele cu voință puternică. Ieri m-a abordat un individ cu aparență de cerșetor indian, poate era chiar din India, care se uită lung la mine, parcă mi-a ghicit gândul că vreau să slăbesc și-mi spune că n-a mâncat de trei zile. Ah, cât vă invidiez pentru voința dumneavoastră, dar vă mulțumesc pentru sugestie. Asta e totul: voință. – Ai nevoie de medicamente pentru slăbit? Am văzut la televizor, pe internet circulă o groază de scheme și produse care cică dau rezultate. – Am încercat de toate, slăbești la început, apoi te îngrași și mai tare. Se ridică și se adresează farmacistei: aș dori un medicament pentru voința de a slăbi. Nu stau rău cu voința în general, sunt o fire dominantă, soțul meu poate să confirme, îmi lipsește numai și numai acest fel special de voință, legat de slăbire. – Nu cred că avem așa ceva, dar dacă reveniți în zilele următoare, mă pot informa. Dar, ați consultat un nutriționist sau, mai degrabă un psiholog? Sunt foarte la modă. – I-am consultat pe toți, am făcut și saună, soțul meu a făcut niște cursuri, a învățat să facă masaj. Nici un rezultat. – Așa se întâmplă cu masajele făcute de soț. Multe femei mai plinuțe s-au plâns de asta. Încercați totuși prin dietă. Alături s-a deschis un restaurant cu totul special, N-ar fi rău să-i treceți pragul. Dumneavoastră? – Eu aș dori ceva pentru îngrășare. Cum vedeți, sunt prea slabă. – Preparatele care măresc pofta de mâncare erau pe primul loc acum câteva decenii, toți părinții doreau să aibă copii cât mai grași, acesta era idealul: gras, frumos și sănătos. Tinerii doreau să se însoare cu fete grase și frumoase, toate modelele pictorilor din epoca zisă clasică așa erau, gândiți-vă la Rubens. La turci și la orientali în general, gusturile nu s-au schimbat. Tradiția merge până la vremurile preistorice, toate statuetele modelate în vremurile străvechi înfățișează femei cu forme cât mai împlinite. Pentru dumneavoastră avem un vin tonic, amărui, se ia un păhărel îndată ce v-ați așezat la masă. – Să sperăm că va da rezultate. Mie medicul mi-a recomandat să port o sarcină. După doi sau trei copii veți dobândi greutatea dorită, așa mi-a spus. – E un sfat foarte bun, sarcina regenerează

organismul. – La revedere. – La revedere. Cele două doamne se îndreaptă către Restaurantul Dietetic.

Scenă în restaurant. Reporterița, care a revenit cere un pahar cu ayran.

– Vă aducem un ayran cu totul special, preparat după o rețetă din centrul Anatoliei.

– Nu pot zăbovi decât foarte puțin. Mă grăbesc, dar n-am putut trece fără să intru. M-a interesat băutura aceea pe care soldatul roman a vrut să i-o ofere lui Isus în buretele înfipt în vârful sulitei. Dorea să-i aline suferința. – Multă vreme și noi credeam că rețeta preparării acestei băuturi s-a pierdut. Unii susțineau că ar fi doar o legendă, sau că buretele era muiat în oțet pur și simplu, cum este menționat în unele traduceri ale Bibliei. Iată însă că Vasile Andru, care a călătorit în sudul Indiei, s-a întors în țară și ne-a povestit lucruri interesante. În acele locuri se află o înfloritoare comunitate, păstrătoare a tradiției primilor creștini cărora Apostolul Toma, ajuns pe acele meleaguri le-a propovăduit noua credință. Apostolul Toma a ridicat biserici care se pot vedea și astăzi. În Vinerea Mare la liturgia evocatoare a patimilor Mântuitorului pe cruce, credincioșii gustă din cupa care conține acea băătură din oțet neînăsprit, îndoit cu apă, cu adaos de miere și anumite ierburi, cea care i s-a oferit lui Hristos când a rostit Mi-e sete. Numele băuturii care ușurează suferința este POSCA, iar indienii știu să bea din cupă fără a atinge marginile vasului. Setea Mântuitorului pe cruce a fost ultima legătură între trupul biologic și duhul care s-a desprins, iar în clipa aceea a morții s-a făcut cutremur mare și întuneric.

Întră în local cele două doamne, cea grăsuță și cea slabă. Patronul se apropie și le întâmpină, le invită la o masă.

– Care sunt dorințele Dvs?

– Eu vreau să slăbesc iar prietena mea să se îngrășe.

– Mulți oameni își doresc altceva decât sunt sau decât au. Dorința dumneavoastră poate fi îndeplinită fără prea multă dificultate, dar mai întâi trebuie înțelese cauzele acestei stări care nu este de fapt o boală, cel puțin deocamdată. Este o stare premorbidă, care cheamă îmbolnăvirile.

– Ar trebui, prin urmare, să ne preocupe cauzele. Care ar putea fi?

– Sunt trei cauze principale, lăsând în afara discuției bolile endocrine, iar în cazul plusului de greutate se adaugă vârsta, care implică un alt echilibru hormonal. Abdomenul proeminent, nu se întâlnește la adolescenți sau tineri chiar dacă sunt grași. Mai târziu, bărbații fac burtă iar femeile depun la nivelul bazinului, fac fundul mare, ceea ce nu este întotdeauna un dezavantaj.

– Bine, dar înaintarea în vârstă este ceva implacabil, de neinfluențat.

– Da și nu! Nimeni nu e nemuritor, dar întinerirea este perfect posibilă, în anumite limite. Ca să nu mai vorbim de menținere. Cu asta ne

ocupăm și garantăm atingerea vârstei de 120 de ani. Sunt mulți octogenari cărora nu le dai mai mult de 50 după cum arată. În medicină a apărut o nouă ramură, rejuvenalizarea, știința întineririi, de fapt medicina redescoperă niște secrete pierdute în timp. Există deja cardiologi profilați numai pe întinerirea inimii și vaselor. Evident, nu îi veți găsi în spitale. Cei care au suferit un infarct miocardic sunt primii beneficiari. Dar, fără modestie, noi îi depășim de departe. Medicina modernă e tânără, noi suntem milenari. În Japonia trăiește un doctor pasionat de arta vindecării, are 105 ani și se ocupă zilnic de mai mulți bolnavi decât un medic obișnuit. Nu mai vorbim de rezultate.

– Bine, dar noi trăim aici. Continuați cu ce ne interesează, cu cauzele.

– O a doua cauză ține de Psyche, de sufletul omului. În Grecia Antică medicii se ocupau mult de acest aspect, medicii de astăzi, cu scuzele de rigoare, se apropie mai mult de medicina veterinară, nu mai văd ființa umană. Dereglările metabolismului sunt induse psihic. Stările conflictuale refulate, insatisfacțiile, se compensează prin consum excesiv de hrană, sațietatea oferă un gen de satisfacție care reduce furia de pildă. Noi vă putem recomanda niște psihologi care, pe lângă studiile universitare uzuale, au asimilat înțelegerea ființei umane și tehnicile de modelare așa cum sunt cunoscute în unele locuri din India și China. Psihologii noștri cunosc limba chineză, sanscrita, limbi indiene vechi și moderne, au acces la scrieri de esență, netraduse încă.

În sfârșit cea de a treia cauză se află în alimentație și modul de viață, aspecte de care s-a apropiat binișor medicina modernă; despre aceste lucruri vom mai discuta, dacă reveniți. Deocamdată vă voi prepara pentru fiecare din dumneavoastră ceea ce i se potrivește. În cazul dumneavoastră (se adresează celei plinuțe), suplimentăm cu un ceai special care tonifică voința de control asupra centrilor nervoși care guvernează alimentația. În cazul dumneavoastră (se adresează celei slabe) stimulăm anumite circuite.

De-a Ulise

*Cu foame veche de plecări,
M-a prins pe drumuri seara,
Când nesătutele cărări
Din sfeșnic fură ceara.*

*De par cu vremea mai puțin,
Am părți lăsate-n gară,
Prin case cu miros străin
Și gust de sare-amară.*

*Îmi cresc în palme bătători,
Mulaj de geamantane,
În somn aud plecând trăsuri
Și lunecând vagoane.*

*Am strâns colecții de cenuși
Din vetre temporare,
Tot cumpăr numere de uși
Cu semne de parcare.*

*Pe haine cutele fac hărți
Ca-n colțul pleoapei ridul,
Mă rup supus în patru părți,
Ignor sub coaste vidul.*

*În poze parcă aș avea
Ferestre-n trup deschise,
Născut de-un veac și-ncă ceva
În zodia Ulise.*

Ca pentru Sulamita

*Te-așteaptă chiparoșii
La oaza En-Gaddi,
Să-ți oglindești frumoșii
Obraji în ape vii.
Sub palmier, izvorul
Se-alintă clipocit,
Ca sărutând piciorul
Pe care l-a cinstit.
Scâncesc în somn cămile,
Crezându-te în jur,
Dar pe cărări umile
Nu-i urmă de condur.
Sunt strugurii de ceară,
Doar buni de spart în dinți,
Din bob în bob, pe seară,
Să numărăm dorinți.
În cort ard mirodenii,
Parfumul tău purtând,
În prag numai vedenii
Și umbre lunecând.
Împărătești contururi
În păr cu fir de stea,
Chemata mea de-a pururi,
Desăvârșita mea.
Stă luna ca pictată
Pe dune ruginii
Și parcă îți arată
Spre oaza En-Gaddi.*

Dimineața cu rouă

*dimineața cu rouă înfruntă răceala nopții,
pătrunde în amintirea ei cu un soi de patimă,
impresie tulbure de după ospățul
din care a mai rămas doar largul întunericului.
Pare a fi aceasta o poveste pe care merită
să o luăm în seamă,
asistăm la întâmplări
neprielnice, duminicile îndeosebi când
vezi prelargul mării albit de pânzele corăbiilor
ieșite să vâneze recif după recif
neluând în seamă legile cerului
nesocotind lumina care,
asemeni minunii din ziua a patra
dă viață stelelor și lunii,
sfârșindu-se astfel povestea dimineții
cu rouă.*

Stare

*Îmi rescriu starea,
este ca și când un iglu
se cuibărește deasupra ființei mele,
ca un cer viu pe care se plimbă plictisite
valurile sfioase de spumă colorată incandescent
de luminile orașului închis în sine.
Frumos bate vântul în grădina ta verde
și ce frumos se zdrobesc de zidurile sale
nevăzute sunetele ființelor triste,
ce frumos se zbate luna să-și găsească iubitul
imaginea imaginii furișate
în fundătura trupului...*

Poeme de iarnă

Se dedică Poetului Theodor Damian

cred Doamne/ ajută necredința mea și necredința

*lor.../către Tine nimeni/ către Tine /doar
ascensoare pustii
acelea/ chiar acelea/ care sar de nebune din blocuri/ și trec
peste nouri/ plutind agățate la lună...*

*acelea care trec aiuritoare-n amurg / către Tine
cu depărtările și oamenii
trști/cu asupra de măsură/ la timpul de iarnă/ al lumii
la timpul-armaghedon/...se aud
făurindu-se cuvinte și fraze de fier/ cu păsări-neant
fulgerate sub frunți/...dacă acestea sunt
...și chiar sunt?
...sunt mesajele zilei?/ ce neliniști/ ce țărături înșelătoare
ce clevetire imensă/ ce fluvii de vorbe
ce miraj saltimbanc/ și ce semne la poarta de
piatră a celor bătrâni...
corul antic al tragicilor urlă și urlă/ înspăimântând
zadarnic amfiteatrele/ pline de noapte/
piețele largi și străzile pline de gropi...
corul tragic/în agora
corul/da/corul...se suie pe tramvaie
îmbrățișând furia pietrelor/ a copiilor străzii
a gărilor înțesate de aurolaci/
a bătrânelor / cu tot cu mățăniile lor
ô femmes sombre et vous
compagnons/ souvenez-vous-en*

durerile lumii se confiscă încet/ pas cu pas/ bucată

...despre mine nu știu nimic/ scrisul mă traversează /ca un tramvai

*ca o biserică imensă și plină de neant.../
sau poate e catastrofala/ obsesie a rostirii (ce ar fi trebuit să vorbesc?)
fascinație și forță primordială /...In principio erat Verbum, et/
Verbum erat Deum/ cumplita foame a cuvintelor/
se povestește singură cu fiecare/ silabă, /Les mots
sont desprocédés dont /on meurt vite....
suavă distrugere...*

*liniștea /cea mai adâncă /e mai 'naintea gândului/ când/ nici
semnele
de asfințit/ încă nu se arată/...și foamea cuvintelor/ e un continent
/ implacabil cu stele pământuri și/ fluvii*

*ieșim din haos cu imaginile vlăguite/ ale renunțării
...când lumea adoarme/ întinsă pe cearșafuri întunecate
prăbușindu-ne-n somnul orașelor/ sugrumând
străzile cu tot cu tramvaiele/ vesel-tropăitoare...
doar foamea cuvintelor e veșnică și / fără iertare
și fără...și fără ...și fără...*

*...în marginea insesizabilă a acestui/imperiu
care întâi de toate e al/ melancoliei stau umbrele...
obiecte sublime/ aparținând disperării
ele sunt un discurs muzical/ sau poate
transcendența psihiatrului Jaspers
ascunsă, depărtată și straină
Verborgenheit, Ferne und Fremdheit....*

A cincea femeie

*Zaruri șase-șase trec înspre Golgota
Semnelor de ceață dându-le dolari
Incorecte faruri luminează grotă
Colcăind de târfe veșnic fete mari
Între sâni au paturi de mitralieră
Se topesc nebune armele-n călduri
Tremură de silă fetele de seră
Deocamdată n-are rost să le mai furi
Deocamdată târfa a oprit războiul
Dezertând, soldații au iubit-o crud
Comandantul oștii joacă tontoroiiul
Pe o jumătate magică de nud
Geamurile țândări libertăți oferă
Muzicanții cântă despre afonii
Se topește încă o mitralieră
Pe câmpia arsă-a sânilor dintâi
Am parcurs nesigur câmpul de bătaie
Armele-n rugină rătăceau deja
Pe-un morman de săbii – putrezind în ploaie
Iubea moartea târfa și iubita mea
Zaruri șase-șase convergeau spasmodic
Fetele de seră abdicau la rol
Totul era tragic – totul era logic
Numai lângă tâmplă am simțit un gol
În imensa pace semănam ruină
Un pistol organic mai funcționa
Și-am murit deodată fără nici o vină
Lângă târfa lumii și iubita mea*

Ziua a șasea

*Țipete fardează veșteda ninsoare
Kilometrul arde lângă tâmpla mea
Văduve biserici fac înviorare
Migrează bocancii spre camera ta
Mă despart de tine ca de-o notă dată
Unei serpentine care m-a furat
Ghilotina nopții zace iodizată*

*De un gât celebru – social bronzat
Norii fac varice – mergem la culcare
Tâmpile corodate ne vor tapița
Cred că-ți vor apare riduri pe mirare
De-atâtea foraje prin viața ta
Tu care ești vastă ca un sanatoriu
Fă-mi cadou o iarnă-n țara de ciment
Pana de păcate ninsă-n purgatoriu
Un amurg, să-mi fie înger permanent
Astfel voi fi baltic traversat de sare
Universul cred că transpirat va fi
Și gustând această clasică sudoare
Te-oi concepe iarăși și te voi iubi*

A șaptea așteptare

*Dacă-ai veni ai da peste un înger
Didactic aplecat spre muritori
Eu aș uita suavele înfrângeri
Murind pe baricada mea de flori
Dacă-ai veni tăcând îngândurată
M-aș alia cu frunzele ce cad
Apoi ți-aș arăta ca altădată
Cum poate sta un înger într-un iad
Dacă-ai îngândura festiv o lume
Cu aparența zeului din gând
Ți-aș da un ultim ghid să te îndrume
Spre un final cu ploaie și cu vânt
Dacă-ai ajunge în sfârșit la mine
Și m-ai chema din înger în sfârșit
Uimirea mi s-ar decanta în tine
Și-ai deveni, pentru cei vii, un mit
Dar ai rămas sculptând încercănată
Prefața unui timp în fața porții
Iar viața mea devine dintr-o dată
Certificat de naștere al morții*

THEODOR DAMIAN

Alexandru Surdu: Prelegeri de interdisciplinaritate

Este o mare plăcere atunci când citești o carte și autorul ei te angajează în dialog atât de mult încât ai impresia că trebuie să scrii și tu una.

Provocarea la dialog este una dintre cheile filosofiei, dialogul implicând formularea de întrebări, provocarea intelectuală, cercetarea rădăcinilor și a consecințelor unui lucru; acest tip de filosofie îl vedem bine ilustrat în dialogurile lui Platon, de fapt ale lui Socrate.

De asemenea, capacitatea de a face neașteptate și surprinzătoare legături între lucruri este o altă cheie a filosofiei, definiție, dacă vrem, cum observă Martin Buber.

Toate aceste trăsături le descoperim a fi prezente în cărțile lui Alexandru Surdu, vice-președinte al Academiei Române și președinte al Secției de Filosofie al acestei academii, cea mai prestigioasă instituție culturală a țării.

Acad. Alexandru Surdu, intelectual de vârf, la curent cu ceea ce este nou în filosofie, știință și cultură, autor al mai multor cărți și tratate de filosofie de certă valoare în gândirea contemporană de profil, creatorul filosofiei pentadice, mi-a oferit în această primăvară (2017) câteva cărți între care și aceea intitulată *La porțile împărăției* (Ed. Contemporanul, București, 2016, 250 pp.).

Două lucruri principale se deprind cu evidență la lectura volumului: dragostea Profesorului Alexandru Surdu față de Dumnezeu și cea față de neamul său.

Fie că se referă la probleme de politică, de economie, de filosofie, psihologie și teologie, fie că intră în dialog cu marii săi înaintași Blaga și Noica, sau că abordează probleme de un larg evantai disciplinar, de la mitologie la fizică, la modernism și postmodernism, când autorul vine cu informații noi și interpretări originale, idea de Dumnezeu și de neam răzbate ca o mantră sau ca o rugăciune a inimii din fiecare lucrare sau capitol. De asemenea foarte important și grăitor referitor la omul Alexandru Surdu este modestia, mai mult, smerenia ce se degajează din aceleași pagini ale cărții, mai precis din modul în care se fac referințele la ceilalți, din maniera autoreferențialității și din spațiul de creștere lăsat în jurul distinsei sale personalități pentru ca alții să respire aerul înălțimilor în care el se sălășluiește, să se dezvolte, să se bucure.

Iată felul în care o credință autentică în Dumnezeu generează o dragoste neprefăcută și mărturisitoare, care la rândul ei nu poate fi eficientă decât întemeiată pe smerenie.

Datorită vastei sale culturi expert în interdisciplinaritate, autorul face interesante treceri de la teologie la psihologie, la fizică, inclusiv cea cuantică, de exemplu ca atunci când face referiri la micro și macrocosmos, când explică diferența dintre realitate și Existența reală, sau dintre transcendent și transcendent (dincoace și dincolo) și modul în care se produce personanța (per-sonnare) dinspre abisul interior spre cel exterior (p. 97); același lucru se vede atunci când interpretează conceptul blagian de matrice stilistică în rol de model existențial în contextul structurilor pentadice ale acesteia cu actualizare la spațiul mioritic, și teoria lui Blaga, dar și a lui Vasile Conta, despre unde și vibrații și a lui Ștefan Odobleja despre rezonanță, aducând astfel cititorul înspre ceea ce se numește acum “string theory”, numită și “teoria despre tot”, “teoria totului”, și înspre fascinantă teorie a “principiului anthropic” în fizică, mai ales că autorul face pertinente observații despre rolul și locul sufletului uman în acest context.

Un capitol remarcabil în volum este și cel în care filosoful Alexandru Surdu, dovedind profunde cunoștințe de greacă și latină, face edificatoare explorări ale legăturilor dintre cuvânt (Logos) și rostire, intrând în angajat dialog cu filosofi vechi și noi precum Parmenide, Platon, Aristotel, Hegel, Noica, Mircea Vulcanescu și cu Evanghelia Sf. Ioan Teologul.

Passionat de teologie autorul explorează și propune diferențe terminologice între concepte cheie ce țin de hermeneutica teologică, de exemplu între metoda catafatică și apofatică a cunoașterii lui Dumnezeu; de asemenea oferă actuale și interesante interpretări ale numerologiei Apocalipsei.

Indrăgostit de Blaga, Alexandru Surdu analizează tezele acestuia despre relația conștient-inconștient și explică poziționarea subconștientului față de ele. La fel de convingător, într-un alt capitol, prezintă semnificațiile pentadice ale morții potrivit baladei “Miorița”, punând un accent special pe trei ipoteze posibile în interpretarea adecvată a morții ciobanului (p. 171).

Dincolo de toate acestea (multe alte aspecte ale abordărilor filosofice din volum ar merita discutate aici), Alexandru Surdu este un om al timpului său, atent observator al vieții cotidiene și ca filosof, critic avizat al fenomenului social contemporan, mai ales când e vorba de corupția politică din sistemul românesc și de încercările de deznaționalizare a culturii și conștiinței românești.

Dovedind temeinice cunoștințe de economie politică, autorul critică fabricarea crizelor economice, artificialitatea celor demografice și promovarea lor în interesul unor forțe dubioase și obscure de colonizare a națiunilor prin înrobirea bancară (p. 41).

Cu viziune realistă de viitor, autorul atrage atenția că dezvoltarea tehnologică a lumii de azi fără acordarea cuvenitei atenții, în egală măsură, respectării principiilor morale locale și universale (p. 23) nu duce omenirea spre un nivel mai înalt al binelui comun.

La porțile împărăției (frumoasă asemănare cu titlul unui volum de poezie teologică în proză, *Calea Împărăției*, publicat de autorul acestor rânduri în 2000) este un fel de manual de gândire critică ce oferă o necesară înțelegere a modului în care trecutul, prezentul și viitorul pot fi integrate într-o viziune holistică despre lume și viață, viziune în care valorile fundamentale ale omenirii sunt puse în subiectul adevăratului progres al civilizației noastre.

GEORGE POPESCU

Dan Anghelescu sau singularitatea contrapunctică

Ceea ce surprinde în mod vădit la primul contact cu poezia lui Dan Anghelescu este natura euritmă, cu contururi orchestrale în spatele cărora se insinuează, pentru cei avizați, o rezonanță contrapunctică la străvechea și lungă tradiție a liricii eleno-latine. Nu doar că distribuția “sintactică” (acea *știință* a versului inerentă fondului vocațional!) a poemului evocă registrul unei muzici *sonatine*, dar interferența unor semne parantetice în chiar liniatura corporală a aceluiași vers lasă deschis și asumat reiterat gustul scandării pindaric-horațiene.

Un exemplu mai mult decât grăitor îl izbește pe cititorul – iarăși avizat – încă din primul poem al volumului cu titlul, pe cât de straniu pe atât de tematizabil, *Excomunicările mașinului de scris* (Eikon, Cluj-Napoca, 2014):

“durerile și începutul tuturor lucrurilor...

astfel am simțit pasul de ne-auzit al grădinii
schimbându-mi
culoarea ochilor / pulsul evenimentelor / distanța de
până la stele / și scrisul...”

Un exordiu evocându-l parcă pe cel homeric *iliadesc* ori un incipit al vreunui imn pindaric, poemul aliniindu-se, astfel, unui fel de *respiro* infra-poetic ca o tulburare neliniștitoare în fața confruntării cu cuvintele. Mai precis, cu două dintre exigențele lor, prezente aproape simptomatice în spațiul poetic: *ordinea*, în accepțiunea nichitiană a termenului, și *tensiunea* generată și întreținută de capcana discursivității.

Aici îmi pare a subzista sensul și miza alegerii titlului: *excomunicările*, când survin din partea unui actant liric personalizat în figura (masculinizată) a *mașinului de scris* (un fel de instrumentist al mașinii de scris), indică o semantică deopotrivă dublă și aporetică. De o parte, un fel de conștiință a exilării (căci între *mâna care scrie*, în descendența teoriei regretatei Irina Mavrodin, și *mașina* ce intermediază actul scriptural se deschide o distanță ce limitează corporalitatea) și totodată una a ieșirii – fatale – din mecanismul unei *comunicări* presupuse, tradițional, “directe”, recte *corporale*.

Poetul ajunge, astfel, în punctul în care, dinaintea spectrului tăcerii (fiindcă “nu știm niciodată ce se întâmplă printre cuvinte...”), sub amenințarea ambiguității pe care tocmai ele, cuvintele, o dețin în oferta lor convențională, așadar saussuriană, comunicarea riscă a se vădi drept o... *diabolica fraus*. O fraudă cât o sustragere temerară din ispita spunerii care sfârșește nu prin a comunica, ci doar prin a împărtăși, ca în metafora *turmei* mallarméene, sentimente și gânduri într-o ordine denaturată, întrucât *dezordine a cuvintelor* departe de a se ridica la nivelul logos-ului ce-l determinase pe Aristotel să le echivaleze cu... realul.

Actul poetic e o *vânare de vânt* (“tocmai am inventat povestea asta simplă / tocmai am inventat timpul de acum / ... noi știm / cine-i vânat și cine sunt vânătorii”), iar poetului nu-i mai rămâne decât să debarce, *mimetic*, în limbajul “comun”, așadar al turmei, identificând parcă mai deschis țintele “vânătorii”, una care intră în (dez)ordinea derizoriului:

“...când
încă o zi / poate două o secundă / veacul
apune cu bagajele lui tragice care
suntem chiar noi... / să ne mai facem o casă...
ocrotită de arbori și păsări... să mai
trecem strada / să ne mai căutăm prietenii de altcândva...

nume proprii / mereu mai multe ale celor pe / care
îi iubiserăm / ale celor pe care de-acum i-am uitat
ne arată mereu ceva diferit / *memory and desire*...”

Într-o perspectivă ce impune o exigență aperceptivă la limita incomprensiunii, care n-are nicio contingentă cu ilizibilul, poetica pe care Dan Anghelescu și-o articulează de-a lungul a peste patru decenii de

căutare a unei voci decantate în matricea unei structuri stilistice asumate cu o singularitate surprinzătoare în decursul concertat al unor promoții cu pretenții de “școli” – ori de *mode* – îmi pare un răspuns la o acută criză a limbajului.

Și cum poezia este – mai mult decât orice alt gen literar și înainte de toate – *limbaj*, căutarea n-are cum să nu ofere, cel mai adesea, surprize până spre deturnarea orizontului de așteptare al cititorului.

În fapt, Dan Anghelescu caută la rândul-i eliberarea discursului poetic de coercițiile contingentului, lăsând însă în plin proces de operare *contingențele*, supuse de data aceasta unui regim al ironiei de sorginte deceptivă. De aici, sentimentul unei propensiuni spre o stilistică particulară, nu atât în zona “tematicului” cât apăsător în cea a unui acroșări a derizoriului într-un registru ludic denunțând încă o dată difidența față de capacitatea cuvintelor de a se plia pe real.

Tipic îmi pare, în acest context, recursul la filonul *narativ* – achiziție de-acum clasicizată a postmodernului – în care mărunte întâmplări ale cotidianului imediat sunt “liricizate” uneori cu un plus de funambulesc ce anulează, la o lectură atentă, impresia primară și, ca atare, superficială, de discursivitate gratuită.

În realitate, așa cum se întâmplă mai ales în poemele de mai mare întindere (*și ce dacă a apărut cartea /... cu indice de nume / cu erată, sau acolo șezum* etc.), ironia recuză “poeticul” așa cum se deschide acesta în orizontul unei lecturi precare și, ca într-o oglindă retrovizoare, toate detaliile de *story*, cu mîzga lor de locuri comune frizând banalitatea, e resuscitat și reconfirmat la nivelul unui act de re-interpretare aprehensivă.

Căci în poemul *și ce dacă a apărut cartea /... cu indice de nume / cu erată*, discursul este asumat evocator, al unui poet situat, în plan narativ, la limita unei marginalități boeme, însă tocmai jocul de-a dezordinea cuvintelor de care aminteam mai sus îi conferă un potențial de poeticitate de anvergură:

“și tot tacâmul / ... nu ... / încă n-am timp / să mă bucur
nu mă bucur / n-am vreme...
trebuie mai întâi să duc gunoiul / să spăl vasele să-l
aștept pe ăl de citește lumina ... să caut / unde naiba o fi ...

fărășul și mătura ... că trebuia să duc aspiratorul / la reparat
decă / să aștepte ... evenimentul că el n-are ce face (...)

pentru a se ajunge astfel la poetul Virgil (“și uite așa încep să semăn cu poetul Virgil”) în a cărui absență-prezență actantul liric își confruntă propriul destin identitar:

“ar trebui să-mi ard fotografiile / să-mi refac la dosar chipul
/ privirea
fața și viața / să mi le schimb până în cele mai mici /amănunte...
dar regretele au mereu ceva sumbru
aragazul se spală mai greu / cu asta ... care cred
e un fel de sodă caustică ... pune-ți mânușile / pune-ți
ceva / altfel... cine știe cum o să iasă dat fiind / că....

poetul
n-a avut niciodată nimic
de unde dulap... că nici pat nu avea Virgil...
dormea jos
în preșul de cârpe adus de-o femeie

și totuși istoria este necruțătoare / de câte ori se scrie / dacă
se scrie ... nu întrebați cum....

dulapul s-a vândut pe bani grei la muzeul literaturii

chiar biograful lui l-a vândut / sau poate un prieten... / sau
poate un alt poet Virgil... la fel de trist la fel de muritor
la un loc cu o urmă a frunții
rămasă pe geamul de la bucătărie...”

Nici nu mai are importanță dacă punctul modelizant al figurativului
poet va fi fiind Virgil Mazilescu, cu legendara-i boemă în aparențele căreia
spuzește tragicul pe care Dan Anghelescu îl disimulează cu virulența unor
acorduri mozartiene dar în registru grav al unei *orgi bachice* de care,
altminteri, amintește în alt loc.

Nu doar că limba ne vorbește (*ne stăpânește și ne joacă*), dar și
poezia, în ipostaza sa de maximă autenticitate, se instalează în intimitatea
noastră și ne dictează texturile sale brodate în cuvinte care, nemaifiind ale
“vulgului”, ne mută într-o dimensiune scoasă din *uzul semanticii comune*.

Il faut oublier les mots, scria Yves Bonnefoy, continuând, pe urmele
lui Maurice Blanchot, denunțul a ceea ce am putea numi divorțul
fatalmente generic dintre cuvânt și obiect, dintre poezie și realitate, căci
potrivit poetului francez de curând dispărut, *oublier les mots dans l'espoir
de trouver le réel*. Căci “Actul poetic în sine e al unei tensiuni dintre o
voință de prezență, de cuplare pe imediat al finitudinii noastre și visul
gnostic al unei realități eliberate de toate contingențele”.

Dan Anghelescu aparține acelei stirpe rare a poeziilor cărora o doză
de marginalitate apropiată parcă dând cu tifla – ca un ironist ce se respectă

Desfidând, cum anticipam, funcția unei semantici *la vedere* a cuvintelor, el își rezervă imaginativ plăcerea *scrierii poemului cu degetul în aer*, așa cum Giotto prefera, se spune, mai înainte de a a-și începe travaliul genialității sale, să-și deseneze (cu *degetul*, cu *mâna*) uimitorile sale figurări pe nisipul plajelor italiice.

**Sub semnul generozității: Anca
Sîrghie, Radu Stanca. Evocări și
interpretări în evantai**

ANCA SÎRGHIE

Radu Stanca
Evocări
interpretări
în
evantai

irghe Telea Anca Sîrghie Ion Maniștu Ovidiu Drîm
ca Aldea-Constantinescu Elena Gherman Durina Stancu
Ion Hăndoreanu Emil Călin Năgibă Alexandru Drăg
Iuliana Neagu Georgiana Oprea Alexandra Brăneanu
Silvia Popescu Veronica Pavel-Lerner Marin Diaconu

57

precum Ion Besoiu, Ion Negoïtescu, Ștefan-Augustin Doinaș, Nicolae Balotă, Eugen Todoran, Cornel Regman, Eta Boeriu, Ioanichie Olteanu și întreg tineretul cultivat din Sibiu care se pasiona pentru piesele regizate de Radu Stanca cu o autoritate de mare maestru la teatrul din Sibiu, i-au păstrat memoria și au transmis-o generațiilor următoare până în zilele noastre. Cartea de *Evocări* semnată de Anca Sîrghie se înscrie astfel într-o continuitate ce este, din fericire, departe de a se epuiza și contribuie la menținerea și aprofundarea interesului general pentru o operă valoroasă încă vie.

Cele mai multe dintre evocările celor care l-au cunoscut direct sau indirect pe Radu Stanca au în centru personalitatea sa de om de teatru. Este firească, din cel puțin două puncte de vedere, această preferință. Mai întâi, manifestările lui ca poet și autor dramatic au fost drastic limitate de epoca în care a trăit. Pur și simplu, baladele lui Radu Stanca și piesele lui care cultivau genul tragic nu se potriveau cu minabila direcție sovietizantă dată literaturii care era transformată într-o simplă activitate agitatorică. Iar în al doilea rând, succesele lui ca regizor și actor, oricât vor fi fost ele de importante, sunt în același timp și cele mai fragile în fața timpului. Se poate celebra cu ușurință o operă scrisă și după câteva secole de la producerea ei, dar o operă orală, cum este cea de actor sau regizor, are nevoie pentru conservarea memoriei ei de martori direcți care au asistat, cum s-ar zice, *pe viu* la producerea și împlinirea ei. Anca Sîrghie, iubitoare a operei multiforme a lui Radu Stanca căreia i-a închinat și o teză de doctorat în 1981, este un astfel de martor direct și ea semnează în carte mai multe convorbiri, interviuri luate celor ce l-au cunoscut pe Radu Stanca, care au lucrat cu el sau sub conducerea lui ori care s-au format ca oameni de teatru în urma contactelor frecvente cu el. Profesoara Anca Sîrghie înserează, de asemenea, în carte și evocări proprii în texte excelente ca de exemplu *Radu Stanca pe sub castanii cetății*.

Cartea cuprinde trei secțiuni. *Evocări*, care ocupă trei sferturi din carte, *Interpretări*, și *Radu Stanca în reportaje*.

Evocările sunt semnate de regulă de actori și parcurgându-le se impun nu doar imaginea lui Radu Stanca, personalitatea lui artistică, generozitatea, talentul și cultura lui imensă, ci și istoria culturală a Sibiului în primele două decenii de după Război. Sibiul lui Radu Stanca și al celorlalți membri ai Cercului literar este un burg plin de farmec și de istorie, cu o viață culturală intensă, cu o societate receptivă, cu un tineret inteligent, cultivat, curios și entuziast care trăia pentru idei și pentru artă. Revine ca un laitmotiv în majoritatea evocărilor locul privilegiat pe care-l ocupa teatrul în acest oraș îmbibat de istorie și de tradiții culturale. Radu Stanca, de altfel în corespondența lui cu criticul Ion Negoïtescu mărturisea o preferință netă pentru Sibiu, în comparație cu Clujul sau cu Bucureștiul. Nu avea nici un complex provincial, căci era conștient de valoarea activității sale într-un mediu cultural primitiv și sincronizat cu marea

cultură europeană și universală. Câteva titluri de evocări sunt suficiente pentru a înțelege cât de implicat a fost Radu Stanca în viața culturală și intelectuală a Sibiului: *Începuturile mele în teatru. Radu Stanca așa cum l-am cunoscut* (Eugenia Dimitriu-Barcan), *Contribuții sibiene la dezvoltarea artei teatrale românești* (Radu Basarab) *Radu Stanca - un spirit renașcentist* (convorbire cu Anca Sirghie), *Întâlnire cu Radu Stanca* (Lerida Bucholtzer), *Actorul - un prieten al regizorului Radu Stanca* (Paul Mocanu). Nu sunt uitați nici cei din imediata apropiere a lui Radu Stanca, precum soția lui, frumoasa actriță Dorina Stanca, sau fratele Horia Stanca, semnată al unei evocări impresionante despre ultimele momente ale lui Radu Stanca (*Radu Stanca, fratele meu*). Așa cum se compune din toate evocările acestea pline de dragoste, de prețuire și de regrete, imaginea omenească este a unui om fragil, supradotat, ușor distant din cauza timidității sau a bolii care l-a diminuat încă din tinerețe, fascinat de idei, entuziasmat și creativ în toate demersurile sale artistice. O atenție deosebită este acordată personalității sale de regizor și la peste cinci decenii de la dispariția sa nu putem fi decât impresionați de spiritul său deschis, de modernitatea viziunii sale teatrale care, evident, era cu totul prematură în anii aceia dominați de simplism estetic și de primitivism ideologic.

În *Interpretări* sunt inserate cinci texte pertinente semnate de Anca Sirghie, în care sunt cercetate relațiile dintre poezia baladescă a lui Radu Stanca și cea a lui Mihai Eminescu sau a unor poeți germani, precum Schiller ori Uhland. Autoarea analizează de asemenea muzicalitatea poeziei lui Radu Stanca și, dincolo de literatura propriu-zisă, implicarea lui în dezvoltarea teatrului pentru copii (*Radu Stanca și lumea teatrului păpușilor la Sibiu*).

În ultima secțiune sunt descrise evenimente culturale recente - lansări de cărți, simpozioane, lecturi publice etc. - în care opera lui Radu Stanca a fost totdeauna prezentă, chiar dacă nu totdeauna în prim-planul manifestării. Dar după secțiunea extrem de bogată a *Evocărilor*, faptul că poezia lui Radu Stanca face parte dintre referințele majore ale literaturii române din ultimele decenii este un semn de perenitate care face dreptate destinului antum lipsit de lauri al autorului.

S-a vorbit de multe ori și se mai vorbește din când în când, cu grijă spre a nu contraria corectitudinea politică și sensibilitățile naționale, despre literaturi mari și literaturi mici. În Quebec, se acceptă cu ușurință faptul că literatura chebecoază este o literatură mică în comparație cu marile literaturi ale lumii - franceză, engleză, germană, italiană, americană etc. - deși ea a dat numeroase personalități de mare calibrul, ca de exemplu, Germaine Guévremont, Alain Grandbois, Marie-Claire Blais, Anne Hébert etc. Literatura română are un statut asemănător cu al literaturii chebecoaze în pofida, de asemenea, a unor mari scriitori și poeți care într-o literatură occidentală ar fi devenit vedete mondiale.

Dar poate că statutul acesta de mare/mic nu depinde doar sau în cea mai mare parte de numărul personalităților excepționale pe care le dă o literatură. Un criteriu mult mai valabil poate fi considerat dinamismul climatului literar în care trăiesc acești scriitori, căci el este acela care încurajează, stimulează și produce condiții favorabile dezvoltării și diversificării în toate planurile a spiritului creator. O literatură care nu-și iubește, nu-și admiră și nu cultivă memoria marilor figuri din trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat se sărăcește, se estompează în fața celorlalte și nu are destule argumente să se impună. Ea își pierde forța dialogală și se mulțumește să-și contemple narcisic doar prezentul și gloriile efemere ale modei trecătoare. Cartea omagială a doamnei Anca Sîrghie dedicată lui Radu Stanca, poet și om de cultură și de teatru cu orizonturi renaștentiste, se înscrie în direcția unei tendințe opuse unui asemenea narcisism dăunător care îl consideră până și pe Mihai Eminescu depășit. Este vorba de o tendință care, dacă ar fi urmată și de alții, în raport cu alte mari personalități literare din trecut, ar imprima literaturii române demnitatea, autoritatea și prestigiul dorite și revendicate de cultura română și de instituțiile și de organismele consacrate promovării ei internaționale.

PASSIONARIA STOICESCU

Între smerenie și trufie

O nouă carte e ca unda aceea care în cercuri din ce în ce mai largi se sparge la mal în jocul de-a lacul și piatra. Lacul e întinderea aparent calmă, dar mult adâncă a trăirilor poetului, iar piatra e ce a rămas din sfărâmarea a ceea ce a crezut el că are de neclintit, dar nu s-a dovedit așa. Cartea înseamnă tot ce se cuprinde în acea arie tremurătoare a undelor tulburate și tulburătoare aflate în disipare. Miezul ei există adesea în cartea precedentă.

Două cărți preced *Întâia poruncă – Psalmi necanonici*, apărută la editura “eLiteratura”, siglă grafiată clar pentru a demonstra că în această “casă a cărții” chiar “e Literatură”, scrisă cu literă mare, adică de bună calitate. Și cum ar putea fi altfel când editorul însuși este un poet de marcă, Vasile Poenaru? Poetii cred și îi înțeleg pe ceilalți confrăți poate altfel decât criticii.

Iată de ce prezint cartea Danei Oprea, nu în calitate de exeget, ci de poet și de prieten. De altfel, în “autoprezentarea” cu care se începe cartea lansată astăzi, autoarea are o spovedanie lirică în fața propriei conștiințe și a cititorilor eventuali, în care se mărturisește că “preferă ideea de solist

decât pe cea de corist”, dar și că, în această postură, “nu am oferit niciodată *strategic* cărțile mele criticilor literari, fapt pentru care și ei m-au ignorat și nu mi-au acordat nici un cuvânt sau premiu...”

Reîntorcându-mă la cărțile sale anterioare *Scrisori dintr-o săptămână imaginară*, editura Eminescu, 1988 și *46.171 de caractere*, editura Proxima, 2005, descoperim în prima un scurt tratat de singurătate aproape maladivă, iar în a doua un lung tratat de iubire, mai degrabă de neîmplinire a ei.

Poetă a singurătății impuse, induse și liberconsimțite, “cu sufletul trecut prin mașina de tocat” (*Vinerea mică*), sensibilitatea Danei Opriță este una acută, cu trăiri singulare, pentru că lumea din jur nu se poate racorda la ele din deficit de simțire, de cultură, de lungime de undă: “Acum știu, iubire este atunci când tu (tot felul de forme de egoism), comunică, te comunică. Altfel totul este istorii paralele într-o fabuloasă singurătate colectivă. Dragostea care te absolvă de singurătate? Nu înțelegeți greșit. E o iluzie desăvârșită. Ea este o cauză, un efect, o provocare, dar nu este medicamentul ce vindecă. Doar tu ai puterea să te desprinzi din singurătate. Dacă vrei, dacă reușești” (*fără titlu*, p. 29).

Perseverentă în bine și în rău, ca orice zodie luptătoare, aceea de Leu, “Iluzia desăvârșită” e reluată în *46.171 de caractere*. Să credem că de literă, adunate într-o carte, dar nu numai. Aceste “caractere” pot sugera la fel de bine și trecerile, ipostazele și ipostazierile firii poetei, totul posibil și generat de iubire, mai degrabă de neîmplinirea ei: “Cobor zilnic să scotocesc în cutia poștală/ e de altfel singurul drum pe care îl fac/ corabia nu trebuie lăsată prea mult singură/ s-ar putea să-și uite adresa/ s-ar putea să nu te mai recunoască/ s-ar putea să-și ia lumea în cap/ în capul ei cu patru pereți / așezați bine unul lângă altul./ Așadar în marele echilibru al vieții/ puțină asimetrie nu strică / cum nu strică să te speli pe mâini / din când în când / înainte să te așezi la marele ospăț/ al minciunii” (*Repetiția finală*).

Poemele de aici sunt exerciții pentru uitare, o negare a tot ce a fost afirmație. O întărire a cetății solitudinii, unde s-a pregătit întâlnirea cu supremul, cu ființa supremă, poartă de intrare în *Întâia poruncă – Psalmi necanonici*.

Scrise “pe harfa de nisip a memoriei”, poemele de aici se constituie într-un gen aparte, cel puțin în lirica feminină contemporană, având, paradoxal, un timbru neutru, mai degrabă masculin decât feminin, cum la fel de paradoxal firăvenia trupească a autoarei “se răzbună” prin forță lirică în întreaga carte. Așa cum însăși poeta nu se revendică din vreo grupare literară, nici postmodernă, nici milenaristă, poezia sa este atipică, “necanonică” în cel mai pur sens al cuvântului ca și *Psalmii* cărții de acum.

De un lirism tragic și profund, *Întâia poruncă*, după iarăși mărturisirile autoarei, înseamnă “un strigăt de bucurie – al meu, dar și al

celor ca mine care se regăsesc în aceste versuri – că am izbutit să simt ceea ce cândva mi se părea absurd să accept,.../ un strigăt către cei care nu reușesc să înțeleagă, dar se recunosc cu ușurință în greșelile pe care le făptuiesc. *Privește până vei vedea!* spune Brâncuși” (*Subsemnata Dana Opriță*).

Cu o smerenie în atitudine, dar cu o trufie de creator în a completa citate din Biblie, Psalmi și Sfinții Părinți, pentru a-și justifica supunerea, dar și multele întrebări la care nu a aflat un răspuns, autoarea dă Cezarului ce e al Cezarului, dar și sieși, pe calea vindecării acelei răni vechi, a solitudinii:”Desculț printre cuvinte/ fără să le înțeleg arcuirea de foc/ am vrut să ating infinitul să-i miros transpirația/ am îndrăznit să ascult bătăile inimii lui/ melodie ciudată cu gust de violet/ arătând cu degetul lui cel mic spre păcatele mele cele mari/ am așteptat un timp / apoi o nouă viață/ și nimic din ce-a urmat nu mai contează/ acum totul s-a sfârșit/ devreme târziu,.../ și totuși Lumina / nu o stinge ultimul rămas în Univers / ci se topește singură dacă nu o păstrăm vie” (*Lumina*).

George Călinescu scria în a sa magistrală *Istorie a literaturii române*: “Frumosul nu e o stare a individului proiectată asupra naturii, ci o realitate obiectivă, dar nu în natură, ci pe deasupra ei, în principiul divin..../ Desigur, frumosul artistic e întruparea în operă a frumosului spiritual..../ Omul e făptura lui Dumnezeu, arta e făptura omului, arta e deci făptura făpturii lui Dumnezeu..../ Artistul aduce aparențele naturii, străbătând la prototip prin copie, dar scopul lui e eternul” (pp. 874-875).

În acest sens, Dana Opriță închipuie un soi de rugăciune a poezilor: “...dar noi/ și roind noroaiele păcatelor știute/ cu ghetele pline de zgura dorinței neștiute/ noi cei fără casă cu urme de sânge pe fiecare cuvânt/ unde să mergem/ noi/ păcătoșii acestei lumi/ ce nu găsim scăpare în nici o singurătate/ de clopot sau de țigară aprinsă/ cu noi ce faceți/ voi dreptii acestei strâmbe lumi/ unde se duc visele noastre/ pe ce colțuri de drum să îngenuchem și să ne cerem iertare/ (iertare că ce?! că existăm?! uite! Și noi suntem!!! (*Privește până vei vedea cerul, Lux lucis*).

“Întâia poruncă” anunțată în titlu are ca motto al cărții “Ascultă până vei auzi”. Cum făptura umană e subsumată simțurilor, iar poetul e un individ care, conform dictonului caragealian “vede enorm și simte monstruos”, toate simțurile lui concură la perceperea, asumarea și înțelegerea acestei lumi devenită în contemporaneitate de neînțeles. Pentru “balsamul întrebării fără răspuns”, poeta mărturisește:” /.../ în adierea lor am înțeles cu adevărat timpul/ i-am simțit mirosul ascuțit tăind în carne vie/ am auzit tobele lătrând cuțitul renunțării retezându-mi grumazul/ am văzut depărtarea/ am îmbrățișat infinitul cu gesturi largi generoase/ poate prea generoase/ ca și cum aș fi spus rugăciunea de seară” (*Deșert*).

O excelentă mulare a contemporanului în religiozitate, atât cât i-a mai rămas omului modern, un soi de întrebare retorică, transpare din poemul” Atunci când”: “de ce Doamne trebuie să te răstignim în fiecare an/

ca să uităm de păcatele noastre/ cine ne dă dreptul să fim adevărul nostru mic/ afișat pe pereții disperării cu/ litere mari cu grimase obscene/ dând năvală spre stropul de împărtaşanie/ cu umerii amorțiți de vânătăile greșelilor nemărturisite/ cine suntem noi/ care dăm din coate să ne suim pe treptele împlânzitorului de oglinzi/ pelerini deșănțați/ cu gheare de sârmă cu suflet de cârpă/ .../ ai milă și iartă că nu știm ce să facem cu atâta libertate pe cap/ am crezut că avem aripi am crezut/ că putem cânta psalmii tăceri/.../ fericiți cei săraci cu duhul/ dar noi știm/ nu mai avem scăpare/.../ am auzit tobe chemând la eșafod umiliința iertării/ dar Te vom răstigni iară în anul ce vine”.

“A doua poruncă”, în ciuda titlului anunțat, derivă din prima și preamărește “Dragostea și bunurile ei”, parafrazând cuvintele Sfântului Apostol Pavel, exultând dragostea în sensul dumnezeirii: “așa am murit așa am născut umiliința cuvântului dor/ am văzut nevăzutul am ascultat liniștea/.../ am început să iubesc/ un copac o floare o pasăre pe cer/ nepricepând că asta este chiar voința Ta/ IUBIRE / ne vor trebui însă câteva vieți/ ca să înțelegem că dragostea acoperă mulțime de păcate/ și că aproapele nu ne va da pace/ până ce nu vom învăța să iubim întru Legea lui Dumnezeu/ ca pe noi înșine” (*A doua poruncă*).

“Ca o întrebare răspunsul”, “Ca un nou început sfârșitul”, sunt titluri de poem închipuite oximoronic pentru un final asumat - “Căile Domnului sunt de-a pururi minunate și nepătrunse” (“Ca un nou început sfârșitul”) recunoscând cu smerenie sărăcia întru cuvânt și bogăția întru duh. Ca o asumare a feminității, care nu se declină decât în final, poeta își permite să parafrazeze titlul eminescian *Rugăciunea unui dac* în “Rugăciunea unei dace”, “dacă” putând fi în sens poetic și substantiv, și conjuncție implicând condiția, opțiunea. Lejeritatea folosirii jocului lingvistic și de sensuri dovedește măiestrie stilistică, conflict de idei, o bună stăpânire a condeiului.

În toate cărțile sale, Dana Oprea îmbină armonios realitatea cu fantezia, dar adevăratul suport pentru existență, cel puțin în “Psalmii necanonici”, rămâne sentimentul religios nicidecum habotnic, ci mai degrabă cu rol taumaturgic. În singurătatea individuală, poeta își lecuiește tristețile și neîmplinirile cu fărâma ei de dumnezeire, pe care o decelează și și-o asumă cu talent și conștiință de sine din Dumnezeuul nostru, al tuturor.

Menuț Maximinian, *Treni i jetes – Trenul vieții* (poeme în limbile română și albaneză), trad. Baki Ymeri

Cunoscut peisajului jurnalistic și celui literar românesc și nu numai, Menuț Maximinian este, datorită prolificiei sale activități cărturărești¹, o prezență activă și dezirabilă oricărei manifestări culturale importante din contemporaneitate.

O dovadă a calității scrisului său o constituie traducerea, în anul 2016, a volumului de versuri intitulat: *Trenul vieții*, în limba albaneză (Amanda Edit, București, 2016). Traducătorul, Baki Ymeri, este el însuși publicist cunoscut spațiului românesc și celui albanez² și a fost apreciat în mai multe rânduri pentru activitatea sa.

Poezia din volum, care, după cum remarcă prefațatorul: “se recompune într-o stilistică atent construită”³, frapează prin dinamica tematică, varietatea genurilor, și lirismul ce dublează conținutul literal. Trădând o puternică stare de tristețe ce-l frământă adesea, din cauze diferite, de la *mal du siecle* simbolist și până la fiorul mistic ce-i străbate

¹ Între volumele sale cele mai importante numărându-se și: Menuț Maximian, *Poteci de dor. 20 de ani de la înființarea Ansamblului Profesionist "Dor Românesc"*, Editura Charmides, Bistrița, 2016; Idem, *Confesiuni*, Editura Arcade, Bistrița, 2004; *Cartea diuganilor*, Editura Karuna, Bistrița, 2004; Idem, *Chip de înger*, Editura Karuna, Bistrița, 2007; Idem, *Pe aripa cerului*, Bistrița, Editura Karuna, 2008; Idem, *Rădăcini împrumutate*, Editura Karuna, Bistrița, 2009; Idem, *Vremea sintagmelor – eseu*, Editura Karuna, Bistrița, 2010; Idem, *Pomul cu litere*, Editura Karuna, Bistrița, 2011; Idem, *Stop reportofon*, Editura Karuna, Bistrița, 2011; Idem, *Cartea cu coperți de aer*, Editura Semănătorul, Tismana, 2011; Idem, *Copila de sub vii*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012; Idem, *Noduri în haos*, Eurobit Publishing House, Timișoara, 2012; Idem, *Muchia Malului*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2013; Idem, *Cronica de gardă*, Editura Karuna, Bistrița, 2014.

² Iată câteva titluri ce poartă semnătura lui: Baki Ymeri, *Kaltrina*, Editura Kriterion, București, 1994; Idem, *Dardania*, Editura Deliana, București, 1999; Idem, *Foc Sacru*, ed. Tetova (R. Macedonia), 2001; Idem, *Lumina Dardaniei*, Editura Muzeului Literaturii Române București, 2004; Idem, *Drumul iadului spre Rai*, Editura Academiei Internaționale Orient Occident, București, 2005; Idem, *Eu îl văd pe Sisif*, Tetova (R. Macedonia), 2008; Idem, *Poeme de iubire*, Editura Asdreni, Skopje, 2014; Idem, *Regina sufletului*, Editura Amanda Edit, București, 2015.

³ “Se recompune într-o stilistică atent construită, întreaga alcătuire a firii printr-o mai rară îmbinare imagistică între real și fantastic, elementul static și cel mobil intersectându-se până la identificare dincolo de simbiotică”. (Daniel Marian, “În căutarea absolutului din înțeles”, în Menuț Maximinian, *Treni i jetes – Trenul vieții* (poeme în limbile română și albaneză), trad. Baki Ymeri, Amanda Edit, București, 2016, p. 4).

sufletul, poetul își pune adesea întrebări serioase cu privire la sensul vieții⁴, al dragostei, sau la alte elemente similare. Alteori, evidențiind valența unor elemente perene precum legătura dintre credință și neam, vorbește despre compenetrarea dintre nouă, pe care o definește prin intermediul sintagmei “rădăcini în cer”:

“O apă cât universul / Peste gândurile mele. / Inima e prinsă / În sertarul de sus. / Nici vântul nu mai bate / Prin patria mea... / Acolo, sub stânca roșie, / Stă sângele strămoșilor. / Rana de pe cuțit / Doinește... / Păsări își caută cuibul / În pământul mamă. / Ramurile coacilor cresc în jos, / Rădăcinile prind viață spre cer”⁵.

Nu se putea însă, ca un poet de profunzimea lui, să nu-și pună întrebări în legătură cu ceea ce este “dincolo”⁶. După ce, într-un text, realizează o adevărată meditație filosofică cu privire la însemnătatea polisemantică a acestui concept, ulterior, va oferi un frumos poem religios, străbătut de un puternic fior mistic și demonstrând că, în ciuda opulenței accentelor stilistice, adevărata valoare a poeticii lui Menuț Maximilian rezidă în profunzimea mesajului său:

“Am plâns / La stâlpul în formă de Cruce / Până sârmele i-au ruginit. / Când timpul s-a oprit, / Spaima a ticăit în locul lui. / M-am rugat din nou. / Când lumea a încetat să vorbească, / Devenind piatră de râu, / Din nou m-am rugat. / Ruga a încolțit”⁷.

Deși dornic să pătrundă în misterul lumii de dincolo și să se înfrupte din transcendentul ei, poetul nu este un îngâmfat notoriu, ce disprețuiește aspectele vieții cotidiene. Pe cât este de curios în legătură cu ceea ce este

⁴ Iată, de exemplu, o frumoasă meditație dedicată acestei teme, pornită de la motivul lacrimilor, altminteri recurent în opera sa: “Am privit / În adâncurile apei, / Vărsându-mi lacrimile. / Erau ca sarea de mare... / Au renunțat să mă aștepte. / Se unduiau ușor / În apa verde-albăstruie. / Păreau smaralde / Împăcate cu soarta lor. / Dacă lacrimile m-au părăsit / Cu ce fiori voi simți viața / În mâinile întinse ale poeziei?” Menuț Maximilian, *Treni i jetes – Trenul vieții (poeme în limbile română și albaneză)*, trad. Baki Ymeri, Amanda Edit, București, 2016, p. 18.

⁵ *Ibidem*, p. 7.

⁶ “Căutările / Au trecut gardul. / Peste stânci / E viață albastră. / Dacă mergi, / Dincolo de cărări, / Întâlnești oameni. / Dacă vrei, / Dincolo de viață, / Îți găsești calea. / Dincolo de dincolo / Sunt misterele. / Dincolo de ele / E viața morții”. *Ibidem*, p. 8.

⁷ *Ibid.*, p. 16.

dincolo de realitatea palpabilă, pe atât este de fascinat de minunea celei de aici. Datorită acestui fapt, atât pastelurile, cât și poemele sale de dragoste, mustesc de accente vivace, ludice sau, pe alocuri, chiar ironice⁸. Cele mistice, deși se feresc de cele din urmă, radiografiază lumea în care trăim într-un inegalabil joc de cuvinte, ce surprinde minusurile ei într-o manieră puternic impregnată de simbolismul liric. Iată, de exemplu, ce spune poetul în “Vremea păcatului”.

“Am luat o palmă de lumină. / Am sădit-o / Și lumea a privit cum crește. / Apoi am luat și întuneric, / L-am pus în pământ, / Dar mi-a înghițit lumina. / Am udat lumina cu apă din cer. / A fost în zadar. / Din pomii întunericului, / Creșteau fructe roșii, / Era vremea păcatului”⁹.

Iată așadar, doar câteva dintre multiplele calități care recomandă volumul lui Menuț Maximilian. Alternanța poemului de iz creștin cu cel de dragoste sau pastelul, generează o frumoasă panoplie a genurilor, ce ferește peisajul liric al volumului de ispita marasmului stilistic. Mesajul, orientat aproape mereu înspre intrinsecitate, ferește textul de superficalitate. Traducerea lui în limba albaneză, în cadrul frumosului tandem biblingv pe care-l avem în vedere, îi oferă posibilitatea de a se bucura de lectura și aprecierea mai multor cititori, care, deși provin din medii culturale diferite, sunt uniți de dragostea de frumos. De aceea, s-ar cuveni să încheiem acest text printr-un triptic gratulatoriu, felicitând deopotrivă poetul, traducătorul și editura care a avut inițiativa editorială și a materializat-o atât de frumos.

⁸ Un astfel de exemplu îl constituie poemul “Parfum străin”, unde dezamăgirea amoroasă este prezentată într-o manieră interesantă, atât din perspectiva mesajului, cât și din punct de vedere stilistic. Redăm aici conținutul său: “Atelierul de mecanică a inimii / Este în renovare. / Fereastra cu vedere la suflet / Și-a tras perdeaua. / Dragostea supraviețuiește / Înotând în acvariul cu pești. / Pe un șezlong / Stă tolănit, la soare, curajul. / Scrisorile au fost înghițite, / Lăcomia s-a parfumat în lift, / Iar acum așteptăm”. *Ibidem*, p. 20.

⁹ *Ibid.*, p. 44.

Un roman parabolă
Despre înțelepciune și viața trăită
demn
Călătoria spre zei

Mihail Diaconescu a realizat în *Călătoria spre zei* (Editura Cartea Românească, București, 1982) un roman istoric, inițiativ și sapiențial. Este un roman parabolă. Acțiunea lui evocă într-o manieră epică și simbolică spiritualitatea Daciei în epoca marelui rege Burebista.

Arhidamos din Apolonia, eroul principal al acestui roman, se angajează în călătoria spre sine însuși într-o lume frumoasă și nebună.

Romancierul a scris povestea lui Arhidamos pornind de la copilăria peste care se revarsă poveștile. Poveștile neamului tău, mai întâi, apoi poveștile culturii neamului tău.

Copilăria mea frumoasă și liberă, crescând sub cuvintele Poetului, care îmi șoptea în ceasurile de taină ale lecturilor mele precoce: “Uriașa roată-a vremii înapoi eu o întorc”. Până unde? Până la “poarta-naltă unde seculii se torc”.

Pe zeii vechii Dacii, pe care Poetul îi vedea chemați la nuntă, pe preoții lui Zamolxe, locuind în peșteri, eu îi cunosc, am crescut cu ei. Ca și pe Arald, sălbaticul rege, mire al Mariei, regina dunăreană.

Dacia spirituală l-a fascinat, firește, pe Eminescu, dar poporul trac, misterios și puternic, ce se credea nemuritor, l-a atras chiar și pe exilatul Ovidiu, poate primul care ni-i înfățișează pe strămoșii noștri trecând în cumplite ierni Dunărea pe pod de gheață și sfărâmând în dinți vinul înghețat de năpraznicul ger.

Că va fi fost așa ne asigură și Vintilă Horia în *Dumnezeu s-a născut în exil* sau în *Mai sus de Miazănoapte* ca și în *Jurnalul unui țăran de la Dunăre*, publicat de curând.

Tema l-a pasionat evident și pe Mircea Eliade, studiile din revista *Zalmoxis*¹ fiind mărturie. Poate ar trebui să mă gândesc și la Sadoveanu, cel din *Creanga de aur*...

Călătoria spre zei continuă și astăzi, când un grup de entuziaști caută porțile energetice în locurile magice din preajma Buzăului, unde am

¹ *Zalmoxis* a fost o revistă dedicată exclusiv istoriei religiilor, publicată în perioada 1938-1942 la Paris, în limba franceză, cu subtitlul *Revue des études religieuses* (*Revistă de studii religioase*), sub direcția lui Mircea Eliade. Revista a apărut în trei numere (1938, 1939, 1940-1942).

fost eu însămi pe o colină, Cârломănești, și ghidul nostru, fostul director al Muzeului Județean de acolo ne spunea despre șantierul arheologic, despre așezările dacilor găsite pe acea culme lină a dealului, despre agora și civilizația acestor cetăți de odinioară, ale căror semnale cu focuri se vedeau până la cetatea Histria și Pontul Euxin.

Am călătorit cu imaginația în timpurile străvechi, acum câțiva ani la Nesebar, pe malul vestic al Mării Negre; am cutreierat malurile stâncoase și ruinele efigie, cetatea Cavalerului Trac, cine va fi fost acel cavaler puternic și întemeietor.

Și tot la Nesebar am citit, primită în dar de la romancierul Mihail Diaconescu, această carte, *Călătoria spre zei*. Ea poartă armură de roman istoric, fiind, de fapt, o modernă și documentată disertație filosofică asupra ființei umane, o călătorie spre sine însuși a eroului principal, Arhidamos, făcându-ne părtași la un simposion, “petrecere cu vin și pilde filosofice” în această “lume frumoasă și nebună prin care trec oamenii în viață”.

Grecul Arhidamos pornește din cetatea Apolonia cu o solie de pace spre împăratul dac Burebista, călătorie la care îl îndeamnă glasul sângelui, neamul său fiind coborât din basilei daci. Dar călătoria plină de pericole va începe chiar cu rănirea personajului purtător de mesaj de către dușmanii ascunși, Apolonia fiind împărțită între susținătorii împărăției dacilor, pentru care depuseseră jurământ, și alții, mai puțini, dar mai iscusiți și mai perfizi, vânduți romanilor.

Rana, purtătoare de amenințări de pieire, îl face pe Arhidamos, vestit călător și înțelept, să înceapă să deruleze în minte șirul întrebărilor despre viață și moarte. Pentru a se lecu de această spaimă, vizitează cetățile dacice, se apropie de credințele lor, îl cercetează pe solul care cu seninătate primește să fie trimis la Zamolxe, rememorând că “a ști să mori, îl povățuise cu ani în urmă un înțelept de la templele faraonilor din Egipt, e un lucru pe care se cuvine să-l înveți toată viața. Nimeni nu știe dacă moartea este umbra vieții sau, dimpotrivă, viața – umbra morții”.

Aflăm multe așadar, deopotrivă cu eroul principal al romanului, despre credința dacilor în Zamolxe, zeul-profet; aflăm că peștera este un loc sfânt.

Pentru a-și lămuri marile probleme existențiale, Arhidamos coboară în peștera în care își au sălașul preoții sihaștri și aceste pagini minunate, suprasaturate de simboluri, imaginate de Mihail Diaconescu, ni-l amintește pe bătrânul preot dac din *Strigoii* lui Eminescu și din alte poeme ce înviază mitologia dacică.

Este o similitudine pe care îmi face plăcere să o subliniez.

Bătrânul preot sihastru, cel adăpat din înțelepciunea strămoșilor, dar și a văzduhului, a păsărilor și a pietrelor, trăind și rugându-se în peșteră, cum însuși zeul-profet Zamolxe locuise, îl învață pe eroul pornit pe drumul cunoașterii că “marile primejdii care ne apasă nu vin niciodată numai din afară. Ele răsar mai ales dinlăuntrul nostru. Din chiar firea noastră. Nu uita

că totdeauna puterile care ne stăpânesc cel mai mult vin mai ales din noi înșine. De aceea, a învăța să te cunoști pe tine însuși, este cea dintâi dintre grijile vrednice de un bărbat înțelept. Cunoșcându-te bine pe tine însuși, puterea ta va fi fără margini”.

Aud și acum, la masa de scris, zgomotul valurilor izbindu-se de țărm la Nesebar. Acolo, printre ruinele cetății Cavalerului Trac, între pământ și ape am înțeles că “firea ta este o parte din soarta ta. Cine vrea să-și cunoască soarta trebuie să se cunoască mai întâi pe sine însuși. Fiecare om este dator să-și dea seama măcar de o parte din puterile nebănuite care sunt în el. Omul ajunge el însuși doar atunci când pricepe aceste puteri”.

Arhidamos, eroul călător, alter ego al scriitorului, ajunge la cetatea de scaun Sarmizegetusa, osia lumii, loc sfânt, plin de temple și zidiri înalte, tărâm misterios, care copleșește prin măreție și strălucire.

Gloriosul împărat Burebista, care-l primește pe sol, este un înțelept filosof, conducând alături de marele preot Deceneu împărăția unită a dacilor tocmai sub semnul păcii. Aflat deja sub vraja sihastrului polistai din peșteră, Arhidamos va afla sfintele reguli de aur ale conducerii popoarelor, slăvitul Burebista fiind convins că oamenii ar trebui să fie mai buni și mai drepți, o spune învățătura neamului nostru.

Acesta este mesajul romanului *Călătoria spre zei*. Este un mesaj irenic și filosofic. Este un mesaj moral.

Burebista înfăptuiește visul unirii marii împărății ajutat de preotul Deceneu, dar și de înțelepciunea mamei, a soției și a fiicei sale Candisa, deoarece “e un lucru vădit că o femeie înțeleaptă și bună, muritoare sau nemuritoare, îl poate înălța pe un bărbat nesfârșit mai mult decât ne închipuim noi”.

Romanul se împletește din mai multe planuri narative: dragostea domniței Candisa pentru ambasadorul Arhidamos, coborâtorul din basilei geți; lupta marelui rege Burebista cu armata invadatoare germanică; solia la Roma pentru pacea cu Caesar și asasinarea acestui strălucit imperator în Senatul roman.

O scenă asemănătoare, a uciderii împăratului Burebista și a familiei sale, marchează finalul acestei tulburătoare cărți despre viață și nemurire, despre dragoste și pace, despre înțelepciune și idealurile irenice și morale.

Armonia este semnul sub care trebuie să stea ființa umană, fiindcă Socrate ne învață că suprema înțelepciune este să deosebești binele de rău.

Deși în momentul publicării romanului avea 45 de ani, fiind în plin avânt al afirmării literare, Mihail Diaconescu își uimește cititorii de azi, cu o carte despre înțelepciune, despre jocul puterilor trecătoare în lume și despre gingășia sufletului omenesc. O documentare vastă, uimitoare, i-a îngăduit să ne faciliteze această călătorie prin lumea străveche dar mereu actuală datorită marilor întrebări despre existență.

Liviu Șoptelea, *Îngeri la fereastră*

Închid ochii și revăd scenele de luptă evocate epic; paginile care descriu ospete și interioare; sfioasele apropieri erotice dintre Candisa și Arhidamos; sau orgiile la care se dedau curtezanele Romei.

Ce film strălucitor s-ar putea naște din paginile acestei cărți în care uneori, pasajele lirice, veritabilă poezie, întrerup cursul epic al evenimentelor, ca momentul când dacii ard pe ruguri imense trupurile tinerilor oșteni căzuți în cumplita bătălie cu invadatorii!

“Bătea un vânt lin care mișca încet pletele resfirate ale morților așezați pe lemne. Flori fragede zmuse din mustul zăpezii acopereau trupurile celor uciși. Mirosul lor învăluitoare se simțea ca o apă. Cu fața spre cer, marele preot suflă de trei ori din cornul de zimbru, apoi ridică brațele și strigă deodată spre zeul Zamolxis, nemuritorul”.

Închid ochii. Briza mării îmi mângâie încet chipul. Cetatea Cavalerului Trac veghează încă. Îmi amintesc de Eminescu și de versul său: “uriașa roată a vremii înapoi eu o întorc”.

Și îmi dau seama că avem, vorba lui G. Călinescu, o strălucită literatură, care acum, în aceste timpuri de suferință națională, poate ține cumpăna dreaptă și aduna puterile acestui neam coborât din basilei geți, pentru că așa cum se spune, romanii sunt tot geți. Fiindcă ei sunt urmașii celor din Troia. Iar Troia a fost o cetate zidită *in illo tempore* de neamul geților.

Limba română, pavăza mea

*Limba română mă apără,
la adăpostul ei mă simt întreg,
pot să respir, să visez, să zbor
numai în limba română,
pot să beau apa pură a izvoarelor,
să privesc uimit căderea zăpezilor,
cu fulgi mari, imaculați,
care plutesc ca niște îngeri
peste ținuturi îndepărtate,
pot să gândesc, să iubesc
și să scriu
numai în limba română,
care mă apără de invazii străine,
de invenții stălcite, degradante,
păstrându-și puritatea dintâi,
ca la o permanentă naștere.*

Iisus, prietenul meu

*Iisus este prietenul meu,
prietenul de drum lung,
el mă ajută la nevoie,
mă încurajează, mă salvează,
fără să i-o cer în mod special,
îmi cunoaște gândurile, dorințele, preferințele,
mă ceartă cu blândețe
când greșesc, îmi arată
Calea cea dreaptă,
iar eu îi răspund
cu dragoste și credință:
"Facă-se voia Ta, precum în cer,
așa și pe pământ!"*

Cine mă apără?

*Stau singur în fața vântului
în fața mării
în fața nopții
singur și vulnerabil
nu mă pot sprijini
în nicio frunză
în nicio pasăre
în niciun curcubeu
orice fulger mă poate atinge
transfigurându-mă
pot să strig ca într-o peșteră
ecoul pașilor mei
răsună în Lună
mă bat ploile
mă bate Crivățul
mă bate timpul
anotimpurile care vin
și trec
lăsând urme adânci
în suflet
trăiesc o stare confuză
un gol o teamă
din care doar poezia
m-ar mai putea salva.
Cine mă apără?*

Cerul și pământul dăinuie

*Printre oameni
timpul trece neluat în seamă,
fără remușcări nu ne spune nimic
ia cu el tot ce-i mai frumos
și pleacă nepăsător din valea morții
până se șterge totul din memorie.*

*Cerul și pământul dăinuie,
nu au prea multe așteptări,
rămân sub picioarele altor muritori.*

*Privesc cum totul arde în foc
fără nicio părere de rău,
întâmplător drumurile se reiau,
caută vârful
unde nimeni nu ajunge fără moarte
și moartea se naște odată cu viața.*

*Tu spune-mi când tac
de ce nu strig,
și înțeleg ce nu-i de înțeles.*

Cred

*Rup din mine bucăți de trecut,
le așez sub tălpi
și devin drumuri sfârșite,
mai mult decât orice
mă tem de nimicnicia oamenilor
de care nu mă pot apăra.*

*Pentru înălțarea spiritului
cred în libertatea de gândire,
în valorile neamului meu,
nu le vând nici nu le dau cu împrumut.*

*Lăsați-mă să sper că nici moartea
nu poate șterge urmele,
dușmanii se îmbată cu iluzii.*

O altă zi, o altă noapte

*O altă zi, o altă noapte
căldură și roaie-n răsfaț
peste nisipuri albastre
o preumblare lunară
lucitoare grămezi
din lemn împletit
înserate în șorțuri de pini
pe plaja cu arcuri
dune mărunte, dune uriașe
căldură cu clopoței
O altă zi, o altă noapte*

*În maquis arțari
se petrec la mal tulburat
abalone absconse
în nisipuri albastre
forme din lemn chinuit
stau reazem și țință
ibisul conturat de marea
ciugulște șorțul de frunze
bolți din dune pe plajă
căldură cu clopoței
O altă zi, o altă noapte*

Marea Neagră

*valuri fără somn
plutesc pe nisipuri
sapă adânc în scoici,
lunecă, se rostogolesc,
taie, sapă, planează,
zboară deșteptate,
stârnite de pescăruși în volte
vise-ncordate de vânt și furtuni*

Anca Filip, *Sărutul lui Iuda*

Theodor Damian în dialog cu George Filip

Dragă George, La mulți ani de ziua ta!

Te cunoaștem, te citim, te admirăm. Să începem cu semnătura ce cu onoare ți-o expui.

Tu te recomanzi ca "poet total", ceea ce este foarte interesant.

Ce înseamnă pentru tine "poet total"? Există și poet parțial? Care e diferența? Trebuie să mergem cu gândul la Plotin, Meister Eckhart și Herman Bondi pentru a înțelege ideea de tot-total și parțial, sau e vorba aici de filosofia lui George Filip? Sau este ideea de "poet total"... un alt mod de a-ți face statuie ție însuși, când nu se știe dacă alții ți-o vor face?! Și nu e nimic rău în asta!

Poet total George Filip: - Precuvioase părinte, stimate poet și dragă prietene, au toate atributele care-ți poleiesc numele, sunt daruri de la Divinul tată sau poveri veșnice? Așa și cu al meu ham de poet total. Mi-am pus singur un căpețel de borangic, strâns și dur și veșnic, pentru a mă simți stăpânit și îndatorat cuiva. Fiindcă ducipalii poetului meu au nevoie de un călăreț iscusit și nu vreau să stârnesc neânțelegeri sau dezamăgiri. Să știți că eu n-am fost coleg de bancă pe la școlile mele puținele cu filozofii de care-mi amintiși mai sus, așa că nu lor le datorez totalitarul adulativ de pe frontispiciul numelui meu. Dumnezeu, când a clădit lumea, a făcut totul total și fără imperfecțiuni. După aceea au început dihaniiile de pe Pământ să-și împartă gloria, averile, supremația...fară ca ei a pricepere cât de mici sunt...suntem. Eu nu mă consider nicidecum o aberație a Creației și mă recomand cu toată sinceritatea și certitudinea drept poet total. Și mai cred că cei trei filozofi n-au fost pe lângă Dumnezeu la facerea lumii, de aceea refuz să-i băgăm în discuție. Cât despre a spera să-mi facă alții vreo statuie...nici vorbă. Și, pentru a te înveseli, îți amintesc despre poetul scatofag Victor Eftimiu, prietenul comunistului Dej, care și-a făcut singur statuie în pragul casei, la câțiva pași de vestitul Cișmigiu...

Ce înseamnă pentru tine a fi un "poet bun"? Care e diferența între "bun" și "total"?

M-ai auzit pe mine spunând ceva despre poeți buni sau poeți răi? Ce naibilor sfinția-Ta, poeții îi luăm de la piață ca pe pepeni sau alte perje?, și sunt mai buni sau mai răi...În definitiv, iată ce-mi șopti mie un bănuț străbun latin: *de gustibus non disputandum*...În traducerea mea: nu-ți place, nu mânca.

E drept că în zilele de azi anumiți pseudo-poeți încearcă să intre în sufletele cititorilor, dar lumea a inventat pastilele de prudență –*antigreșin* -

și nu se lasă contaminată...total. Și dacă nu te-am convins, să ți-o zic a la Shakespeare: *to be or not to be*.

Calificativul aceste bun este o vorbă așa...de circumstanță. Pe vremea lui Moș-Teacă recruții erau examinați de un plutonier-sanitar care zicea: e bun! Și flăcăul pleca la oaste pentru câțiva anișori. Și nici pe total nu-l prea agrez. Însă lângă poet...acest total capătă alte semnificații, are altă valoare, te îndeamnă spre absolut. Aceste două simple cuvinte sunt compatibile doar alăturate ...poet total. Și-n definitiv, expresia îmi aparține. De ce mă rog nu m-aș alinia și eu pe traiectoria Aristotel...Heldeger...George Filip? Zău așa...de ce nu m-aș atârna, mă rog, în trena lui Emil Cioran? Și-ți mai spun ceva: mie nu-mi place să folosesc citate din marii filozofi înaintași. Pe ei cine i-a învățat să zică ce-au zis? Și când vreau să stau totuși la taifas cu carevașilea înțelept, ei bine, îl caut pe neica petre țuțea. Iar dacă este muisai să o fac...ei bine, citez din maica floarea și din taica pandele, părinții mei.

De ce scrii, George Filip?

Sincer să fiu, meteahna asta de a scrie îmi învelește trupul și spiritul aidoma giulgiului lui Hristos. Când eram mic și nu cunoșteam slova strigam prin casă și pe bătătură că "sunt deștept...bă!!!" Și de când am început să-mi pun ciripitul pe hârtie - scriu...scriu mereu. Meșterul Arghezi s-a mărturisit că a scris prima poezie la școală, ca să-l detroneze pe un pletos care o făcea pe poetul. Eu nu m-am întrecut niciodată nici cu vreun pletos nici cu vreun chelos. Eu am apucat tăblița, condeiul de cărbune, scriam pe asfalt și pe ziduri cu colțuri de țiglă roșie, sau chiar cu cuiul, pe țărână. Ce și cum scriam...nu dau seamă nimănui. Nimeni nu m-a învățat niciodată nimic, în arta scrisului. Ba dinpotrivă. Mă alegeam cu șuturi în cur și toți mă ciufuleau. Eram rahitic dar dat dracului. Săream la bătaie imediat și cel mai adesea eu eram agresorul. Îi băteam pe băieții mai mari decât mine de frică...să nu mă bată ei pe mine. Spun toate acestea ca să înțelegi că în tuzla mea de coloniști sălbatici bătaia era la modă și avea putere de lege. Iar un petec de hârtie era o raritate. Țăranii împrumutau de la maica biblia ca să fure din ea foite pentru țigării. Drept care taica îi înjura de toți sfinții și fugea cu toporișca după ei. Eu scriam pe hârtia de la pungi, pe orice. Până când taica, pe la vreo cinci ani, mi-a cumpărat primul maculator! Și atunci am început să scriu vârtos la niște versuri de haiducie, eu eram eroul, luam de la bogați și dădeam la săraci. Până mi-a găsit taica volumul, l-a citit și l-a pus pe foc. Am mai scris despre chestiile acestea.

- Io-te Floare, avem un comunist în familie, i-a zis mamei Floarea. Și n-am mai scris prostii de-alea niciodată, deși nu aflasem de Lazăr de la Rusca...

De ce scrii, George Filip?

Păi asta mă-ntreb și eu, de peste 70 de ani. Scriu fiindcă mi-a dat Dumnezeu har și nu vreau să-l dezamănesc. Niciodată nu m-am întrecut cu nimeni. Ba da, mint, mă-ntrec cu mine. Scriu dar nu-mi citesc manuscrisele. Mă tem să nu mă repet. Scriu înainte... Și dacă n-ai înțeles de ce scriu...mai întreabă-mă odată!

Spune-ne când ai început a scrie versuri serioase și care a fost evoluția ta de la prima poezie (să nu lăcrimezi!) până la debut: unde și când?

Stimate duhovnice, luna, ziua și ora când am tăbărât să-mi scriu “opera” nu le mai țin minte cu exactitate. Dar locul a fost în căsuța noastră de la Tuzla și aveam vreo patru ani...spre cinci. Așa cum am mai spus în această carte, am comis primul meu distih...poetic, filozofic. Nu râde, târziu, mai mărișor, am găsit pe muchea unei cărți polițiste următoarele două versuri: “Când eram eu de un an/ Țin minte că sugeam...”

După cum vezi la vreo peste cinci ani eu simțeam nevoia să-mi evoc tinerețea pierdută!

Maculatoarele doldora de poezii mi-au rămas în podul casei și după gonirea mea din țară scumpii de nepoți le-au ars ca să poată crește porumbei. Însă multe bazaconii versificate au rămas în memoria unor tuzleni, prin cântecele sau spuse pe ici-colea.

Primele poezele le-am trimis la ziarul regional Dobrogea Nouă târziu de tot. Eram instructor la Casa de cultură din Cernavodă. Pe vremea când o ajutam să debuteze pe marea cântăreață de azi – Aneta Stan. Poeziile le semnam atunci cu “George Satira” fiindcă nu aveam încredere în mine. A venit în oraș de la ziar, tovarășul Ghiță, să-l caute pe Satira ăla și m-a-ntrebat chiar pe mine dacă îl cunosc. I-am spus că...nu-l știu pe inculpat. Dar a apărut directorul meu Șoitărău, care i-a spus acelui Ghiță că eu sunt inculpatul Satira. Simpaticul Ghiță mi-a zis să le scriu mereu, că mă vor plăti. Habar n-aveam eu că poezelele mele costă gologani. Fratele meu Ion, tehnician cu amenajările terasiere, când a văzut prima sumă primită a rămas țuț și ne-am cumpărat urgent două balonzaidere de o culoare galbenă căcănie pe care maica Floarea le vopsit urgent în albastru. Eu am semnat mai departe cu George Filip-Satira, apoi l-am tăiat pe Satira și am rămas poetul...cu numele meu real. Am început să public reportaje, cronici rimate etc. Nu învățasem de la nimeni - nimic, dar eram bun. Însă nu eram promovat cum s-ar fi convenit fiindcă ochiul de veghe al partidului comunist nu uita că sunt fiul fostului jandarm Pandele P.Filip. Debutul în București și cel la volum le-am făcut greu și mult mai târziu.

Care a fost relația ta cu celebrul tău frate Stelian? Ce ai învățat sau “dezvățat” de la el?

De la Stelian am învățat de mic să fiu tenace. El m-a scos din rahitism, el mi-a pus vioara în mână, el mă învăța să fac acrobații, el... Dar după ce s-a

căsătorit a devenit egoist și m-a abandonat. Și el era tot fiu de jandarm și avea necazuri. Nu dorea să parvină... ci doar să devină. Era prea disciplinat. La ciclul doi, mi-a fost profesor. Îi promova pe copiii unor comuniști. Dar eu eram bun și sufeream. "Dușmanul poporului" care eram după originea "nesănătoasă", a început să se manifeste. Împreună cu un aliat, tot de soiul meu, am spart firma mare de la intrare, ne-am dus cu un pistol la școală, era să-i dăm foc clădirii, znopeam în bătaie pe copiii de colectivști fiindcă aveau cantină și internat, am deraiat un tren și câte altele. Pentru toate aceste profesorul Stelian, fratele meu, trăgea consecințe foarte grave. Vroiau tovarășii să ne ducă la Balamuc, dar eram minori și destoinici la carte!

... După mulți ani, când m-am dus pe bățătura literară a Capitalei, îl jenam grozav pe fratele Stelian, care își consolidase o platformă deja.

Eu eram un sălbatic talentat, redactorițele îmi ziceau Rasputin... Poetul etc. și-l întrebau pe Stelian:

- Ce face Poetul...unde este Poetul?

- Duceți-vă la dracu, le apostrofa maestrul. Ce poet...care poet...n-are studii superioare!

Dar și admiratoarele mele aveau replici pe cînste:

- Stelian, nouă dacă ne place un poet nu-l întrebăm și ce studii are.

Nouă ne plac "autodidacții..." e bine?

Scurt pe doi: nu încăpeam două săbii într-o teacă! Și o duceam nu greu... foarte greu.

Publicam arar, dormeam pe unde apucam, făceam chiar foamea. Nenea Stelian m-a invitat odată la un restaurant unde se servea tochitură, damblaua lui... măruntaie.

El umbla tot cu diminutivele în vorbire: o ciorbiță... un ficățel... o țuiculiță, o bericică etc.!

-Măi poet-gianabet, mi-a zis pe un ton glumeț. Să știi că m-am gîndit foarte serios. M-am convins că ai talent, dar într-o familie este suficient un poet.

Parcă mi-a înfipt un cuțit în spinare...

- Și ce-mi propui, nene?

- Să-ți schimbi numele, eu suport cheltuiețile.

- Sunt de acord, i-am răspuns, aparent de acord. Dar am o rugămintă...

-Care?

- Să mă cheme Gheorghe FILIP Căcat.

- Vezi?... ești nebun!... Ca de obicei.

Am întors macazul și s-a liniștit, mai ales după ce i-am spus că am glumit și-o să mă gîndesc la propunerea foarte logică și mai ales fraternă. După ce am înghițit cu ghimpi *țuiculița și ciorbița*, fratele Stelian s-a scobit în *portofelaș* și mi-a dat una sută lei.

-Ospătar...l-am chemat eu pe chelner...adu-ne te rog două vodci mari, două friptane banane, o sticlă de vin roșu... fără apică, și-un pachet de Mărășești. Nenea Stelian mă privea stupefiat...

-Sssttt...i-am zis... eu plătesc, acum sunt în bani!

Și dacă, părințele, nu-ți ajunge ce ți-am plăns pe umăr, ei bine, află că au am fost gonit de la logodna nepoatei mele Viorela Filip, cântăreața de atunci și de azi. Mai pohtești?!? Și ca preot care ai suportat intima mea spovedanie, mulțumesc pentru confidențialitate! Restul... în romanul autobiografic ce va sosi.

Crezi că umorul și ironia din poeziile și, poate, mai ales, din corespondența ta, deci felurile tale de a comunica, pot fi explicate cumva? Se ascunde ceva în spatele ironiilor? Vreun complex? Vreo revelație?

Nici-un complex... nici-o revelație. Mie îmi place să cred că persoanele cu care comunic, verbal sau în scris, sunt cel puțin egale cu mine, în materie de cunoaștere, spirit, umor. Drept care îmi bombardez interlocutorii cu tot felul de coțcării lingvistice, stilistice etc... în scopul de a-i incita la dialog, ba chiar pentru a-i testa discret la puterea lor de recepție a bombardamentelor cu fraze voit incoherente. Și nu fac aceasta în derâdere, ci pentru un amuzament copios. Iar dacă "victima" nu răspunde așteptărilor mele schimb "diagnosticul" și mut pacientul în altă sală specială a terapiilor mele ultraoriginale. Este felul meu de a fi, fiindcă nu-mi plac șabloanele comportamentale ale acestei vieți în care am aterizat fără asentimentul meu, în care stau temporar și mă comport, sper, într-o manieră originală. Poate că felul meu de a fi îmi conturează personalitatea. Cred.

George, care este rolul agresivității tale în poezie? (sau al aparentei agresivități?)

Așa este. Deși poartă o bine croită haină lirică, poezia mea este ca o palmă veșnică dată prostiei, impertinenței, imbecilității planetare. Scriitura mea este un fel de replică, o cafteală pe care o practic în scris și în vorbire. Nu-mi place să-i păcălesc pe cei care mă cârtesc sau mă ascultă. Eu nu mai revin prin viața aceasta terestră și profit de ocazie pentru a spune clar și răspicat ceea ce am de spus. De fapt consider că modul acesta de a fi este dreptul meu la originalitate. Altfel... de ce am călcat pe coaja acestui Pământ?

Părinte, fii tolerant și drept: nu mă bănuiești de infatuare sau de alte păcate lumești. Iar dacă greșesc cu ceva, zic și eu ca tot creștinul: *Doamne iartă-mă!*

Într-un interviu spui că ești "al dracu". Ce vrei să spui cu asta? Crezi că "al dracu" te face mai faimos decât dacă spui că ești al lui Dumnezeu? Sigur, vei spune, e o formulă retorică. Da, dar poți să fii la fel de retoric declarându-te ca aparținând lui Dumnezeu. De ce crezi că "al dracului" e

mai ispititor decât “al lui Dumnezeu” pentru un poet “total” care se revendică a fi creștin ortodox din rădăcină?

În primul rând precizez că în Dobrogea, mai ales în muica TUZLA mea natală, “a fi al dracu” este o mare virtute, expresie sinonimă cu *formidabil, marele Gatsby, super man, zmeu, Cassanova, Terente etc.*

Dar această expresie aparține în deobște oamenilor săraci, amărâți, care vor să-i atragă atenția lui Dumnezeu că sunt gata să-l abandoneze dacă nu le face parte și lor la bucurii. Ori eu am fost, sunt și-mi place să fiu plebeu, sclav, om sărac. Și... hai să fim sinceri... altfel sună “sunt al dracu” în gura unui poet, ca în botul unui boiernaș proaspăt ras și obez. Și ți-o spun cu maximum de sinceritate: eu nu folosesc limbajul firesc al semenilor mei – oamenii - expres, să-mi odihnesc creierii, să-mi împrăpătez și îmbogățesc vocabularul, pentru a mă răsfăța nițel, că nimeni n-o face pentru mine. Lucru verificat este și faptul că oamenilor simpli, puștanilor și mai ales muierilor... le place al dracului limbajul aista mai împopoțonat. Mă loviși la capitrolul ortodoxie, părinte! Chiar crezi că Dumnezeu se va supăra pe fiul lui, adică pe mine, pentru o *țârică* de izmeneală lingvistică! Eu nu cred.

Ce te “arde” în lumea în care trăiești? Ce te “îngheață”?

Grea întrebare, părințele... Dar o rezolvăm îndată și *p-aiasta*. Iaca: mă arde gândul să-l rog pe Dumnezeu să-mi dea mie frăiele universului pentru o scurtă bucată de veșnicie... și promit c-aș reface totul, după tiparnițe și rațiuni mai moderne. Și iar iaca: mă îngheață gândul neputinței omului de a se autodetermina, auto-perfecționa și de a evolua... și deger la ideea că Belzebutul l-a detronat pe Dumnezeul meu.

Care este relația ta cu strămoșeasca noastră credință ortodoxă și cum se reflectă ea în poezia ta?

Am în cărțile publicate și prin manuscrise zeci de poeme pe bază de ortodoxie. Și dacă Eminescu ne-a dat “Rugăciunea unui dac”, ei bine, pe vremea tinereții mele opresată și interzisă de comuniști, am scris o *Rugă șoptită* care a colindat toată Țara prin metoda *zamisdat* – și pentru care anticriștii m-au scuipat adesea.

George Motroc în dialog cu Silvia Andrucovici

Cărțile mele neterminate vor fi mai citite decât cele terminate...
Vasile Andru

George Motroc: Stimată Doamnă Silvia Andrucovici, la Bookfest 2017, ați lansat o nouă carte a lui Vasile Andru - Pe orbita revelației, la Editura Junimea. Vă rog, pentru început, să ne spuneți ce rol joacă acest volum în întregirea portretului său spiritual? Se poate spune că este ultima sau încă o filă esențială din creațiile soțului dvs. pe care o scoateți la lumină și o dăruieți cititorilor, dar și istoriei literare?

Silvia Andrucovici: *Pe orbita revelației* este o carte de evocări, pe care Vasile Andru a pregătit-o chiar înainte de a pleca dintre noi și a menit-o Editurii Junimea. Cartea este scrisă în stilul Andru, stil care s-a dovedit de-a lungul timpului a avea mai multe fațete. Se încadrează, de altfel, în modul complex, de a vedea realitatea a autorului. Este ca și cum ochiul lui Andru, asemenea ochiului compozit al unui insecte, decompune realitatea în câteva alte realități mai mici, pentru a scoate imaginea finală, prin recompunerea acestor mici elemente. Mă întrebați dacă este ultima creație a soțului meu. Deși Vasile Andru a avut grijă ca cea mai mare parte din fragmentele scrise și nepublicate în timpul vieții să fie date neantului - a rupt spre sfârșitul vieții sale o multitudine de texte, socotind acest lucru ca o un act de igienă (considerând ca fiind nevrednice de tipar niște așchii, care, cel mult, constituiau laboratorul creației sale) - nu cred că este ultima carte de Vasile Andru. Mai există un fond de caiete Andru care pot constitui o bază pentru alte câteva volume.

Înainte de a vorbi despre conținutul propriu-zis, sunteți de acord să ne dezvăluiți ceva despre structura cărții de acum, raportată la modul în care a fost ea scrisă și gândită atunci de către Vasile Andru?

Toate piesele acestui volum au ca punct comun învecinarea cu momentul Revoluției din 1989. Cartea este o sumă de eseuri, de amintiri și portrete, foarte valoroase prin personajele evocate, care ne dau o imagine a momentului Revoluției, dar și o cheiță despre cum să citim personalitatea lui Vasile Andru, raportat la această epocă. Este vorba despre căutări, despre preocupări, despre strategii adoptate pentru a câștiga un oarecare spațiu de exprimare în domeniul literar public, dar și despre întâlniri notabile, unele miraculoase, întâmplări neverosimile ale autorului. De altfel, Vasile Andru ne-a obișnuit cu acest fel de miracol, de sincronicitate, în toate cărțile sale. Face parte din modul său de a se raporta la lumea văzută și nevăzută.

Cum a ales titlul o explică autorul însuși, în primele rânduri, reluate și pe ultima copertă, pentru a închide, parcă, cercul: „Eram tentat să intitulez aceste evocări în preajma revoluției. Titlul lui Constantin Stere era actual în anii 1988-1989. Dar am ales un titlu mai personal, pentru că, prin fire și ostoire, mergeam pe calea isihiei.” Vă rog să explicați pentru cititori și continuarea, cele două părți ale subtitlului, totuși, diferite: „Nu presimțeam o revoluție. Ne fascina ipoteza Dumnezeu.”

Titlul cărții a avut mai multe variante înainte de facerea fericită din final: *Pe orbita revelației*. S-ar fi putut numi *În preajma revoluției*, dacă n-ar fi fost un titlu deja cu legenda sa în literatură. S-ar fi putut numi *În preajma revelației*. În ce privește subtitlul “Nu presimțeam o revoluție, ne fascina ipoteza Dumnezeu”, cred că Vasile Andru a simțit nevoia acestui subtitlu pentru că ținea de natura sa, de preocuparea pentru cele ale sufletului, pentru revelație. Și-a dorit să se delimiteze de preocupări mai mult sau mai puțin mondene. Zice autorul frumos: “prin fire și prin ostoire, mergeam pe calea isihiei!” Nu intrau în raza sa de interes politica, jocurile puterii, ambiția ascensiunii profesionale sau sociale. Se raporta la toate acestea cu liniște, eventual cu surâs.

Primul capitol aduce o primă scenă memorabilă, un dialog cu poeta Ileana Mălăncioiu care amenința în redacția revistei „Viața Românească” că-și dă demisia din cauza cenzurării unor texte... Într-o lume dominată de frică și de trădări Vasile Andru are curajul să spună cu voce tare ce gândește despre cenzură, văzută ca o forță de violare spirituală. Cât de mult credea Vasile Andru în eficiența ideii de rezistență prin cultură?

Cred că pentru generația aceluia timp, rezistența prin cultură era firul de care se agățau, în lupta lor pentru supraviețuirea artistică, într-o epocă sumbră, o epocă aflată pe marginea prăpastiei. Vasile Andru a fost scriitorul care s-a folosit de niște strategii pentru contracararea cenzurii. Strategii pe cât de blânde, pe atât de șirete, inteligente. În modul acesta destul de abil, a reușit să-și facă loc printre autorii publicați ai epocii. De altfel, după Revoluție, la un Congres la Paris, Vasile Andru vorbește auditoriului despre “Unsprezece moduri de contracarare a cenzurii”. În carte veți găsi un episod în care un manuscris citit de cenzură, devine un punct în care cenzorii își pun probleme existențiale, ba ai putea spune că se comportă ca niște adepți ai modelului de îmbunătățire umană strecurat subtil de Vasile Andru între paginile cărții, ca niște ucenici ai autorului.

Tema cenzurii rămâne una principală și în dialogul cu Mitropolitul Antonie Plămădeală, dar atinge, de data aceasta, și o altă perspectivă, total surprinzătoare- dezumanizarea cenzorilor și dedublarea lor existențială... De unde provenea această lipsă a obedienței față de o

instituție represivă și care au fost consecințele resimțite de-a lungul timpului?

Aici apare paradoxul. Problema cenzurii se pune în condițiile în care lui Vasile Andru i s-au publicat înainte de 1989, cărți precum *Turnul*, *Progresia Diana*, și mai ales *Viață și semn* – cărți care se abăteau vădit de la linia oficială. Vasile Andru, într-un interviu publicat în 1990, pomeneste de forțarea grilelor cenzurii. Aici e vorba despre rezistența scriitorului în a accepta intervențiile propuse în text și în modul său de a camufla niște subiecte periculoase oficial, într-un mod care să nu trezească vigilența cerberilor. Rezistența scriitorului ținea, în primul rând, de valoarea manuscrisului. Un scriitor cu conștiința valorii sale nu putea fi inclus în planul sub-culturii socialiste. Aici puteau intra doar amatorii, veleitarii, care puteau fi ușor orientați în ceea ce scriau de către direcția oficială. De altfel, există în casă manuscrise refuzate de cenzură, cu tăieturi mari în text și sugestii de modificare, care ar fi schimbat foarte mult din carte, din ceea ce dorea să spună autorul; Vasile Andru nu a acceptat niciodată această mutilare a textului. Este și cazul romanului *Corabia celor o sută de furtuni*, refuzată în 1983 de către cenzură, roman istoric, care, se află încă în manuscris. De altfel, Vasile Andru chiar spune într-un interviu din 1994: “Cărțile mele neterminate vor fi mai citite decât cele terminate...”

Scena teribilă a cărții rămâne însă, în opinia mea, întâlnirea de pe stradă, cu soția lui Gorbaciov, aflată în vizită în România din perioada regimului comunist... Vasile Andru îi dăruiește o carte de-a sa cu o dedicație cu o mare valoare simbolică: „Mulțumesc pentru transparență”- glasnosti... Astăzi, putem interpreta acest mesaj ca pe o speranță sau, mai degrabă, o paradoxală cerere indirectă de ajutor, de a ne salva de un dictator devenit mai rău decât comuniștii sovietici?

După cum spuneam, cartea ne poate surprinde prin întâlniri cu personalități mai mult sau mai puțin oficiale ale vieții culturale, religioase, ba chiar întâlniri surprinzătoare cu personaje politice! Mie cartea îmi pare un pandant laic, profan al cărții *Întâlniri cu maeștri și vizionari*. Vasile Andru se întâlnește cu Raisa Gorbaciova, din întâmplare sau din sincro-destin, cum ar zice Deepak Chopra, însă fără a face un act de frondă, de dizidență (ar fi putut să-i șoptească Raisei niste lucruri), nici de orgoliu. Se întâlnește pe Calea Victoriei cu Raisa Gorbaciova și-i dăruiește cartea *Viață și semn*, proaspăt apărută. Emotionat, încurcat de această întâlnire, la cererea Împărătesei, îi traduce pe rusește titlul cărții, *Jizn i znak*, corectând varianta însoțitorului bodyguard, *Jizn i simbol*. *Znak* - semnul care dă voie miracolului să se manifeste! Vedeți și aici, cum Vasile Andru putea contracara rigurile absurde ale epocii, schimbând sensul doar al unui cuvânt... *Viață și semn*, o carte cu destin, o carte care trece de colții

cenzurii, apare chiar în 1989 și are succes, ba mai mult, ajunge în poșeta Raisei Gorbaciova! Vasile Andru povestește cum este întrebat de către redactorul șef al revistei *Viața Românească*, de ce autorul nu a povestit nimănui despre această întâlnire. Al. Balaci află despre această întâlnire pe linie oficială, după care este chemat la Consiliul Culturii pentru a citi cartea. Cartea se citește așadar, de către cenzoři noaptea întreagă, cu scopul de a descoperi mesaje subversive, în stare să pună în pericol ordinea socială. De Vasile Andru nu se atinge nimeni. Au existat și speculații pe această temă. Apropiiții încearcă să caute o explicație a acestei întâmplări neobișnuite, ajungând chiar la ipoteza că Vasile Andru a oprit delegația Raisei Gorbaciova folosindu-se de calitățile sale parapsihice. Episodul a devenit antologic, Radu Mareș preluându-l chiar într-un roman. Mario Sorin Vasilescu, încercând să deslușească sensul acestei întâlniri, spune că n-a fost deloc o întâmplare, că a apărut în logica firească a existenței sale! “A fost un plan țeșut minuțios de dinamica destinului tău!” Această explicație a lui Mario Sorin Vasilescu mi se pare cea mai fericită.

Emoționante sunt întâlnirile cu părintele Dumitru Stăniloae și apoi cele cu părintele Cleopa, precum și confruntarea clarificatoare cu acel călugăr care i-a aruncat în foc Noaptea împăratului... Ce trăsături esențiale ale teologului și cărturarului Vasile Andru rezultă din acestea?

Vasile Andru a fost un căutător sincer toată viața. De aici aceste întâlniri cu personalități teologice, și nu numai. De cele mai multe ori, ceea ce-l ducea către aceste personalități erau preocupările sale; de la teologii de marcă, de la monahii sporiți, Vasile Andru dorea să afle cât mai multe depre procedul rugăciunii minții, Oratio Mentis. Vasile Andru nu a fost un teolog. Deși, având avantajul unui talent scriitoricesc real, a reușit să scrie foarte bine cărți, precum *Mistici din Carpați*, un soi de Viețile sfinților actualizată, carte cu mare succes la public. Sau *Istorie și taină la Sfântul Munte Athos!* Desigur, Vasile Andru a avut parte și de adversități în mediul teologic, monahal. Întâmplarea cu iz de Ev Mediu, cu acel monah de la Sihăstria, care se crede apărătorul credinței creștine, aruncând în foc *Noaptea Împăratului*, un roman despre Împăratul Traian, și, mai mult, făcând din asta un act public, este sinistă. Și arată un anumit nivel la care se situa acel monah. Cel mai probabil, acesta făcea rivalitate cu Vasile Andru și avea niște ambiții de mărire, dorind să câștige notorietate printr-un război fals într-un loc al păcii, cum era mănăstirea Sihăstria.

Din acea „execuție cu gloanțe oarbe”, așa cum numește Vasile Andru însuși în carte polemica cu „un călugăr roșcovan”, aș cita doar un singur răspuns dat de Vasile Andru: „Eu nu merg să caut Calea. Eu merg în India cu calea găsită de acasă.” Ce spune aceasta despre puterea credinței lui Vasile Andru?

A existat o opinie în rândul clericilor, desigur nu vorbim aici de toți, cum că Vasile Andru și-ar fi trădat ortodoxia prin călătoriile sale sapiențiale. Șocantă pentru această categorie, a fost prima sa călătorie în India, care s-a petrecut în 1992. Era și o temere a unei culturi mici, regionale, o temere de deschidere către alte spații culturale sau spirituale. Dar în mediul religios, există exagerări de felul acesta și astăzi. De altfel cum am putea să citim celebra lozincă: “Ortodoxie sau moarte”? E demn de reținut totuși, că Vasile Andru merge în India cerând binecuvântare de la Pr. Cleopa. Cere binecuvântare, asigurându-l în același timp de apartenența sa la creștinism, prin fraza pe care dvs o citați în întrebare. Puterea credinței lui Vasile Andru nu se vede numai în această frază, care arată doar o maturitate spirituală, ci și în ceea ce face Vasile Andru după ce revine din India! Face deprinderea rugăciunii minții în inimă cu mirenii. Vasile Andru nu face meditație budhistă, nu face yoga, nu face zen cu studenții săi, deși sunt tehnici pe care le cunoaște, le-a studiat, ci face meditația creștină Oratio Mentis! Mai mult de un sfert de secol Vasile Andru, cu un zel de-a dreptul misionar, face isihasm cu ucenicii din România, ucenici pe care-i numește “râvnitori”! Ba mai mult, oriunde merge, în spații culturale diferite, Japonia, Mexic, India, propune unor grupuri spirituale ca metodă de meditație, Oratio Mentis! Și acum, ca și Iisus Mântuitorul, întreb, vă mai îndoiiți după toate ce vi le-am spus? Există voci care mai cred că poziția lui Vasile Andru a fost echidistantă față de diferitele forme de exprimare religioasă, pe care le-a cunoscut, că privea spre creștinism la modul neimplicat, dintr-o perspectivă sapiențială. Această poziție fiind amendabilă în viziunea unora. Impresia poate veni și din faptul că Vasile Andru nu a fost un predicator, nici un ieftin și gălăgios corupător spiritual! Este omul care a arătat prin faptele sale credința sa, convingerile sale. El spunea adesea că orice religie are un miez mistic, în care se întâlnesc practicienii, un miez unde nu există întrebări și o margine vulgarizată. Această margine poate da naștere la întrebări; răspunsurile vin întotdeauna din mutarea în planul practicii, al miezului mistic.

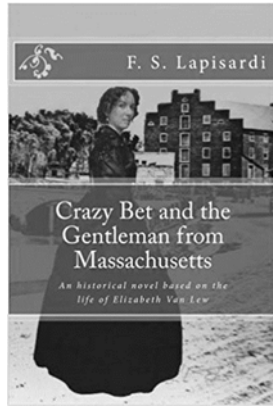
Volumul Pe orbita revelației se încheie cu ultimul interviu al lui Vasile Andru și care arată, încă o dată, un OM care are cultul prieteniei și al dialogului, astfel încât reușește să te impresioneze de fiecare dată, să fie chiar un „șoc inițiativ”, așa cum ați mărturisit într-un alt interviu... Am regăsit de curând același cuvânt, inițiativ, citind un articol de pe blogul scriitorului Ardian Kuciuk, un scriitor de limbă albaneză care a început să scrie în limba română, după niște lecturi din Vasile Andru, la biblioteca Universității din Tirana și care afirmă că întâlnirile cu acesta aveau acest dar unic, de a reuși să-ți „lărgască spațiul” spiritual, altfel spus să te îmbogățească spiritual într-un mod esențial și unic... Tot scriitorul Ardian Kuciuk adaugă și altele, citez: „timbrul vocii, umorul plin de o uimire aproape copilărească, smerenia neostentativă”, dar și „sigur, blând, acel

zâmbet copilăros al ființei sale nu-i permitea nimănui să se prefacă, mai ales în aceste vremuri...” Ce ați mai putea adăuga dvs. la acest portret al interlocutorului Vasile Andru?

Scriitorul Ardian Kuciuk, povestește despre Vasile Andru și darul său de a lărgi spațiul. Nu este vorba despre spațiul spiritual aici. Ci de spațiul fizic, perceput astfel de către cel care relatează. Lucrul este, de altfel, povestit și de ucenici sau apropiați, oameni care au simțit adierea miracolului în preajma lui Vasile Andru. Și nu e vorba doar de spațiu! La Vasile Andru toate planurile universului păreau că îi făceau loc, că se curbau în jurul său, astfel ca misiunea să se împlinească, să penetreze mai adânc, având ca țel final Hristosfera, punctul omega, conștiința nemărginită! Aproape că-mi vine să spun, că avem sub ochii noștri teoria relativității aplicată. Una dintre dimensiunile universului, sau mai multe, mereu s-au curbat în jurul lui Vasile Andru. Mergând pe firul teoriei relativității, descopăr ce-i lipsea lui Newton în teoria gravitației, astfel ca acesta să ajungă teoria relativității! Îi lipsea lumina! Zice teoria relativității, că la viteze egale cu viteza luminii, spațiul-timp se curbează sau spațiul-timp îi spune materiei cum să se miște, în timp ce materia îi spune spațiu-timpului cum să se curveze. Acest om prin lumina pe care o acumulase, reușea să modifice aceste constante ale fizicii. Mai mult, Vasile Andru ne aducea pe toți la o intensitate a luminii, astfel încât dimensiunile universului puteau să se re poziționeze, să se conecteze la niște legități necunoscute.

În loc de concluzii, dar și ca o invitație la lecură, cu voia dvs., aș cita finalul, despre relația mistică- artistul devenit maestru - literatură: „Mai limpede și mai practic zis, vorbim acum de modele și de maeștri. Sau de maeștri care învază modele și-i învază pe cei ce le urmează. Mistica este o cale, literatura este o profesie. Amândouă au superlativele lor. Când ajunge posibil model, un artist nu mai este nici modernist, nici suprarrealist, el este doar mare.”

Îmi permit aici să-l citez pe Marian Popa, criticul literar, pe care Vasile Andru l-a iubit și admirat, catalogându-l cu epitetul de cea mai bună minte românească din ziua de azi. Fac asta și pentru a mă absolvi de la culpa de a-i fi fost prea aproape pentru a-i vedea adevărata sa dimensiune. Zice Marian Popa: “Mutatis mutandis, am găsit în tine un spirit din categoria rară a lui Deepak Chopra. Aceea care nu separă ficționalul beletristic de cel sapiențial. Care scrie romane cum ar scrie reflecții și texte doctrinare, în toate fiind el, un luminat care face din textul sacru problemă personală și din orice problemă personală lucru al Universului. Tu ești și în cartea ta, Maestrul. Existent pentru ceilalți care au nevoie de el. Nu un medic, ci un partener care îi explică, le explică și chiar le conturează condiția, dându-le ce poate pentru a supraviețui prin viciile relevante.”

HEINZ-UWE HAUS

F. S. Lapisardi: *Crazy Bet and the Gentleman from Massachusetts*, San Barnadino, CA, 2016

Like the salmon in great rivers, swim against the current...

Fred Lapisardi, the well known Yeats-scholar, retired professor of literature and writing, continues not only to research in his academic fields, but is currently writing plays and novels, we seek to discern truth and justice

amid the dazzle and murk of today's thought-chaos. His newest work is a historical novel based on the life of Elizabeth Van Lew, the famous Union spy in Richmond during the Civil War. This novel should not be confused with a biography of Elizabeth Van Lew or read as a history of Richmond during the Civil War. It is a masterful storytelling about ethical ideals and values of that historical situation.

The characters are based on real people who either lived at the Church Hill mansion, or, as in John Reynolds' case, visited the Van Lews' home. The author focuses on, what Brecht called "the use value" of memory and its impact on an understanding of identity formation: "When John Reynolds journeys from Massachusetts to Richmond, Virginia, to meet the woman who helped to save his uncle's life, he discovers an exceptional person and an unusual household. Elizabeth Van Lew lives in a decaying mansion, surrounded by freed blacks who are more family than staff, and ostracized by her neighbors because of her avowed Union sympathies. As John gains Elizabeth's trust, he learns that her contributions to the war effort were much greater, and more dangerous, than he had ever imagined" (p. 3).

Elizabeth's memories date back to the 1830's and 40's. They reflect her hopes, some attained, others dashed, as she may have perceived them from 1882 until her death in 1900. After all, during this period she was an elderly woman looking back, and what she "remembered" may well have been "internally connected with hope." In fact, she rebelled and escaped her whole life from the rut of everyday reality and its norms. As we see her in this novel, she frequently seems shocked by the old woman looking back at her from her dressing table or other mirrors scattered about a mansion full of ghosts. Lapisardi creates a most stirring, thought-

provoking and incisive writing on the struggle of national identity finding during the Civil War.

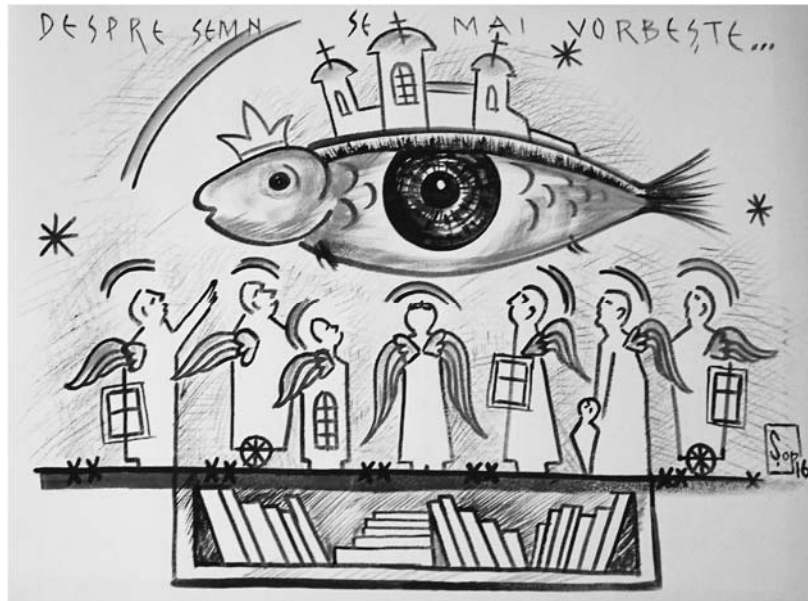
Elizabeth Van Lew was more than the “fanatic” and “theorist” that most Richmonders considered her. For the four full years of war she operated as a dedicated and resourceful spy, according to several Northern generals, the best one inside the Confederate capital.

Her reputation as a Union sympathizer, though it brought her heavy censure, served as a blind behind which she practiced espionage, directing a band of assistants of assorted ranks and occupations. She was openly attached to the North that most people considered her a silly, hysterical woman. A spy would be expected to be silent or speak the opposite of what he felt. Deviousness was the last thing to be looked for in anyone like her.

Yet dissimulation, it seems clear, was actually the quality that she possessed above all others. Without it she could not have bribed farmers, used Confederate clerks and attorneys, maintained lasting contact with secret service men, and helped prisoners to escape. At times she could be acid-tongued, scolding in her contempt; again she was gentle and flattering when it helped her to get what she wanted.

The novel is an account of this extraordinary woman’s life and activities, and ends with the author’s strong defense against the notion that she deserved the appellation “Crazy Bet.” It was actually Elizabeth’s benefactor, John Phillip Reynolds, Jr. who, after her death, mistakenly claimed in his releases to Boston newspapers that Ms. Van Lew feigned madness to gain admittance to Confederate prisons where Union captives were being held. Her detractors quickly accepted the title, and “Crazy Bet” was born. Lapisardi wonders, how could Reynolds, the “gentleman from Massachusetts” of this novel, make such a mistake? That, in part at least, provides the square foremast said with a question that moves the fictional plot.

The Civil War was not just over territory or loot or conquest just for the sake of conquest and it was even bigger than a political squabble. It was fueled by deeply felt moral beliefs by all who took part. Ideology and a certitude of being on the righteous side of God. This fueled passions on both sides to a degree that wars just over turf or conquest lack. Passions, ethical and moral, were keenly felt by all. Well, both sides had fair arguments, it wasn’t really good vs. evil, it was a war of ideas that ended up on the battlefield. Each side wanted their ways, which happened to be incompatible. In today’s comments the position on slavery is used to try and spin it into a moral good vs. evil war, but it doesn’t hold up. The soldiers of the Confederacy didn’t own slaves for the most part, and the Union North Leader’s motivation to free the slaves wasn’t moral, it was for political gain. As for the North, there were many motivations.

Liviu Șoptelea, *Despre semn se mai vorbește*

The primary one was that the United States shouldn't be broken up over sectional issues such as slavery (and also a recognition of the unworkability of an openly hostile neighbor desiring one's own states and territories.) There was also a strong majority resisting the expansion of slavery. And there was an increasingly large fraction opposed to slavery on moral grounds. "Crazy Bet" was one of its leaders. After over a year of warfare abolition was becoming the majority view, even if it was reluctantly.

Elizabeth and her helpers were both unselfish spies of the Union and devoted agents of a new national vision. They conceived of life, not in terms of profit, but of service. "Crazy Bet" enlisted the help of farmers, storekeepers, factory workers, united in their belief in the future, the Union. In the words of General George Sharpe of the Army Intelligence Bureau: "Their (the Van Lews') position, character and charities gave them a commanding influence, and many families of plain people were decided and encouraged by them to remain true to the flag, and were subsequently

able during the war to receive our agents...For a long, long time, she represented all that was left of the power of the United States government in the city of Richmond.”

Lapisardi’s sensible narration grasps the wholesomeness of Crazy Bet’s nobility of doing. He guides the reader through past events with dialectical fortune: the changeability of the given as a driving force to investigate memories from the past. His dominant principle is to come to grips with the life and sacred passions of those of our fellow humans who will not compromise, who will not come to terms with the commonly accepted and established norm, who rebel and escape from the rut of everyday reality, and like the salmon in great rivers, swim against the current in their effort to reach the spawning ground.

It were John P. Reynolds, Jr. and Elizabeth’s friends from Massachusetts who shipped a great stone from the State House in Boston to Elizabeth’s grave in Richmond to which they affixed a bronze tablet which contained Reynolds’ tribute:

“SHE RISKED EVERYTHING THAT IS DEAR TO MAN—FRIENDS—FORTUNE—COMFORT—HEALTH—LIFE ITSELF—ALL FOR ONE ABSORBING DESIRE OF HER HEART—THAT SLAVERY MIGHT BE ABOLISHED AND THE UNION PRESERVED. THIS BOULDER FROM THE CAPITOL HILL IN BOSTON IS A TRIBUTE FROM MASSACHUSETTS FRIENDS.”

The life of “Crazy Bet” confirms that her freedom and critical judgement came from being part of a community which has a point of reference beyond the immediate social struggle: the idea of nation.

The Revolution made the colonies a country, but the Civil War made it a nation. The Civil War helped to life up to the Preamble of the Constitution, and form a more perfect Union, and it helped its citizens down the road to living up to the hopes of the Founding Fathers, when they signed the declaration whether they meant it that way or not, of becoming a nation where the people do hold as true, that all men are created equal, and that they are indeed endowed by our Creator with certain unalienable rights. Rights that should never be denied because of race, creed, religion, or nation of origin. The Civil War, War of the Rebellion, War Between the States, War of Secession, War of Northerners Aggression, Planter’s War, or whatever you want to call it, was necessary national growing pain. Lapisardi’s novel documents how American culture not only permits, but encourages divergent rememberings of the war’s causes, principles and consequences. It’s this inclusiveness of opinion that is uniquely American and keeps the war and heroes such as “Crazy Bet” popular.

Almost silence

*There'll be almost silence
when the song starts
like a wheel of fire.*

*And only birds
with wide open eyes
And only the sky
will know
what a burden every single word
can carry.*

The most quiet

*So are my dreams
like horses
that are shot in the green field of corn*

*People enlightened by a song
confess every day
the despair of having known
the perfidious sleep in the words*

*And maybe I am
the most quiet of them
the loneliest
in this battle of my own shadow
but the eye
– especially the eye
stands still.*

English version by Muguraş Maria Petrescu

Cu ocazia zilei de naştere, redacţia revistei <i>Lumină Lină</i> urează poetei Mariana Pândaru un călduros La Mulţi Ani!

Zilei cu dragul de viață

*Iubita mea de dincolo de geam,
te-aș vrea tot drumul meu, izvor,
și rupt din soare, un chibrit
Nici nu știi ce multe-aș vrea
să-mi fii verdele din zori în asfințit.
Te-aș vrea de ziua mea, un dar
și clopoșel de anul nou,
iar pentru chinul mamei să fi fost
un bun-venit în clinchete de zurgălău.
Te vreau mireasma mea de-acasă,
și pentru tot ce am iubit,
te vreau pe mapamond, aleasă,
Te vreau pe viața mea stăpână
iar peste dimineți, de șapte mii de ori
pe săptămână.
Te-aș duce în brațe încă o viață
Te aștept. Te chem în fiecare dimineață.*

*Te aștept. Sunt numai așteptare.
Iubita mea de dincolo de geam
Îți dau pe gratis un secret
n-ai cum să știi: și așteptarea doare...*

THEODOR DAMIAN

Valoarea limbii strămoșești în păstrarea identității personale și naționale*

*În aceeași limbă
Toată lumea plânge
În aceeași limbă
Râde un pământ
Ci doar în limba ta
Durerea poți s-o mângâi
Iar bucuria
S-o preschimbi în cânt.*

*Iar când nu poți
Nici plânge și nici râde
Când nu poți mângâia
Și nici cânta
Cu-al tău pământ
Cu cerul tău în față
Tu taci atunci
Tot pe limba ta.*

În limba ta, de Grigore Vieru

*Limba nu e vorba ce o faci;
singura limbă, limba ta deplină
stăpână peste taine și lumină
e-aceea-n care știi să taci.*

Lucian Blaga,
din ciclul *Corăbii cu cenușă*

Dimensiunea sacră a limbii

Se înțelege din frumosul poem blagian că dincolo de caracterul uman, construit, al unei limbi, aceasta, ca și limbajul, are și o dimensiune sacră, metafizică. Meta-limbajul arată că limba nu e o simplă făcătură omenească.

* Comunicare ținută la Simpozionul internațional, *Language: The Key to Preserving Faith, Culture and Identity of a Nation. The Case of Romania*, organizat de Holy Trinity Romanian Orthodox Church, Philadelphia, Pennsylvania, USA, 19 februarie, 2017.

Atitudinea adecvată în fața dimensiunii sacre a limbii este tăcerea, care după Sf. Isac Sirul este limbajul veacurilor viitoare, și care este, între altele, starea de mirare în fața tainei. Tăcerea este și o expresie a covârșirii, și gratitudinii pentru limba ce ni s-a dat și astfel ea are un caracter doxologic.

Legătura tainică dintre limbaj și tăcere este superb formulată de Meister Eckhart atunci când zice că Dumnezeu este un Cuvânt la capătul tăcerii.

Limbă și identitate

Așadar, adâncul tăcerii divine izvodește Logosul, iar noi suntem făcuți după chipul lui Dumnezeu, suntem făptură – cuvânt – cuvântătoare, având în noi în mod ontologic capacitatea limbajului câtă vreme fără Logosul divin “nimic nu s-a făcut din tot ce s-a făcut” (Ioan 1,3).

Și așa cum fiecăruia i s-a dat o sumă de daruri personale, tot astfel limba și capacitatea de comunicare, pe lângă faptul că sunt daruri comune, sunt totodată oferite și individualizat, personal și personalizat.

Cu alte cuvinte, așa cum capacitatea personală de exprimare face parte intrinsecă din identitatea cuiva, la fel, trecând pe alt plan, limba neamului tău este unul dintre cele mai puternice elemente identitare atât la nivel de grup, cât și la nivel personal.

Identitatea este o valoare fundamentală în viață. Totul începe cu ea și sfârșește cu ea, de aceea, limba, ca element identitar esențial este atât de importantă în definirea de sine, care definire generează apoi un mod de a fi.

De aceea Anoushka von Heuer spunea că limba este casa ființei. Limba poate fi concepută ca loc de refugiu, ca un cuib unde te poți adăposti, unde te simți protejat, hrănit.

Fiind locul pe care îl numim “acasă”, limba ne este mai fidelă nouă decât îi suntem noi ei. Chiar atunci când cineva o reneagă, precum Fiul risipitor casa părintească, și o părăsește, ea este acolo cu el și în el și îl ajută ca în final să schimbe direcția și să revină, căci aceasta este puterea fenomenului numit “acasă”.

Așa cum spune un scriitor american: “Acasă este locul de unde, când crești, vrei să pleci, și unde, când îmbătrânești, vrei să revii” (John Ed Pearce).

Deci, chiar în condiții de criză, de răzvrătire, de renegare a casei părintești, a limbii părintești, ea, casa, limba, nu poate fi izgonită din adâncul ființei, din identitatea ta autentică profundă. Cam așa cum frumos spune un poet român: “Când ne uram, ne mai lega ceva”.

Uitarea limbii – alienarea

Totuși, atunci când se întâmplă ca cineva să uite limba strămoșească, cu toate că aceasta nu-l uită pe el, consecințele sunt dramatice. A uita limba strămoșilor înseamnă a adopta o existență fabricată, superficială, care nu va fi niciodată a ta și în care nu vei fi niciodată tu însuși.

Îndepărtarea de limba strămoșească este îndepărtarea de părinți, îndepărtarea de tine însuși, adică alienare. Pierderea limbii duce la rătăcire, iar rătăcirea, cu toată prezența limbii materne închisă în adâncul ființei tale, uneori înăbușită, poate duce la pierdere definitivă. Cam așa cum ar indica versurile lui L. Blaga:

“Până în cele din urmă margini privim
Noi sfinții, noi apele,
Noi tâlharii, noi pietrele
Drumul întoarcerii înapoi nu-l mai știm
Elohim, Elohim!”

(Ioan se sfâșie în pustie)

Riscul alienării, al pierderii este acela de a nu mai ști drumul înapoi, de aceea, ca și în cazul mântuirii, unde în îndepărtarea noastră de Dumnezeu ne trebuie un Mântuitor care să ne pună pe drumul întoarcerii spre casa Împărăției făgăduită nouă de la facerea lumii, tot astfel, în cazul alienării față de limba neamului, al rătăcirii prin adâncul pierzării, ne trebuie un glas care să ne strige: “Lazăre, vino afară!” Acel glas poate cădea pe fondul esențial al identității noastre și astfel să producă minunea.

Abuzul față de limba străbună

Pe lângă neglijarea și uitarea parțială sau totală a limbii strămoșești, un alt mare păcat împotriva limbii este abuzul față de ea prin folosirea unor stiluri bombastice și a barbarismelor care forțează exprimarea, dezechilibrează armonia și distruge frumusețea-i caracteristică.

Acest fenomen, din nefericire prezent la o scară pe cât de largă, pe atât de deplorabilă în ziua de azi, în țară și în diasporă, nu este nou. Iată-l deja pe Eminescu, marele nostru patriot, criticând aspru acest lucru: “Limba strămoșească e muzică”, zice el; “Ea ne armonizează cu alte timpuri mai vrednice și mai mari decât ticăloșia de azi cu timpuri în care unul s-a făcut poporul și una limba” (cf. Ion Andreiță, “Omagiu Sfântului Mihai Eminescu”, în *Bucureștiul literar și artistic*, An VII, Nr. 1/64, ianuarie 2017, p. 14).

Evident, Eminescu face aici un drastic rechizitoriu tendințelor de barbarizare a limbii române de către o anumită elită din vremea lui, barbarizare ce avea capacitatea de diminuare a identității noastre naționale.

În contextul acestui fenomen negativ este ciudat cum majoritatea normală privește impotentă și inhibată la parada triumfalistă a anormalului. O întreagă societate, o întreagă națiune este vandalizată intelectual în timp ce majoritatea privește în consternare acționând mult prea puțin a-l opri.

Se potrivește aici un vers dintr-un celebru poem al lui Romulus Vulpescu:

“În fiecare zi ne batem joc
De păsări, de iubire și de mare
Și nu băgăm de seamă că în loc
Rămâne un deșert de disperare.”

(În fiecare zi)

Într-adevăr, limba română este abuzată în fiecare zi, uneori fără a ne mai da seama chiar, fără a conștientiza abuzul. Ne batem joc de limba părinților noștri prin folosirea de cuvinte de ocară, o formă a grăirii în deșert, prin împrumutări nefericite din alte limbi și adaptări caraghioase și alte forme de abuzuri verbale ridicole și neavenite care nu sunt decât o siluire grosieră și inacceptabilă a frumuseții, cumineniei și autenticității limbii părintești. Și, vorba poetului: Nici “nu băgăm de seamă că în loc rămâne deșert de disperare”.

Concluzie

Într-una din cărțile sale, Constantin Noica citează un vers dintr-un poet care personifică asinul ce L-a purtat pe Iisus spre Ierusalim la intrarea Sa triumfală. Neconștientizând ce se întâmplă și ce face, asinul se plânge post-factum:

“De ce nu mi-ați spus, de ce nu mi-ați spus
Că pe spatele meu Îl purtam pe Iisus?
Ce lin, ce senin L-aș fi dus!”

La multiplele tendințe de deznaționalizare a neamului românesc ce vin azi din exterior, mai grave sunt cele ce vin din interior și abuzul față de caracterul sacru al limbii părinților noștri este unul dintre acestea.

Desigur, se trag semnale de alarmă pe mai multe planuri și în multe feluri, cu toate că aparent, acest lucru nu e suficient. Dar cei care au conștiința, simțirea și căderea, trebuie să o facă. Și acest important Simpozion este unul din forurile care trag necesarul semnal de alarmă. Nu poate nimeni veni mâine, luna viitoare, anul viitor, peste ani și să zică: “N-am știut. De ce nu mi-ați spus? De ce nu mi-ați spus?”, ca asinul Domnului.

Iată, între alte semnale, și noi aici și acum, la acest Simpozion o spunem.

(Rău)Făcători de limbă românească

Desigur, cu toții știm că limba este o creație a poporului, mai degrabă, a nației. Dar ce limbă mai face azi nația devenită popor cu adaosuri etnice extrem de diverse, de la albanezi la zairezi trecând peste unguri sau greci? Să vedem cum și poate și ce se vorbește astăzi în România :

Un român nu este surprins... lui “i-a picat fața”, el nu-și pierde cumpătul... lui “îi sare muștarul”, nu a stricat o combinație ci “a dat cu mucii în fasole”, nu va încerca să te prostească... el doar “te aburește”, nu te va minți... “îți va vinde gogoși”, iar dacă nu pricepe dintr-o dată... apoi lui “îi pică fisa”, nu înnebunești un român... îl “scoți din pepeni”, nu va avea “sindromul impostorului”... dar “se va simți cu musca pe căciulă”, înainte vreme spunea că este “mișto”, acum este “beton sau cool”, precis nu este prost... el este “tufă de Veneția”, românul nu are idei neobișnuite... ci are o “mintă creată”.

Creață de tot, ca varza de Bruxelles. Și asta este doar încrețirea mai veche, bazată pe folclor, acum a căpătat pliuri noi, prin pierderea unor bune obiceiuri de a învăța temeinic gramatică încă din școlile secundare, prin trecerea studiului limbii și literaturii române la lecții de comunicare (ha !) ...și alte neajunsuri.

“În ciuda faptului că, aparent, românii sunt preocupați să se exprime corect – asta spun căutările SEO și moda lansată de cunoscutul «mă-ta are cratimă»- puțini sunt cei dispuși să facă eforturi reale pentru a se corecta”, concluzionează un cercetător academic pe care-l voi mai cita. Iată și unele greșeli frecvente care provin din topica deficitară în anunțuri: “Confecționăm haine din pielea clientului”, “Vindem scaune pentru copii cu trei picioare”, “Fustele se ridică zilnic între orele 10.00 și 14.00”, “De vânzare birou de epocă pentru doamnă cu picioare subțiri și sertare lungi”, “Vând câine care mănâncă orice și îi plac foarte mult copiii”, “Castron pe placul oricărei gospodine cu fund rotund pentru baterie eficientă”, “Căutăm un om să aibă grijă de o cireadă de vaci care nu fumează și nici nu bea” etc.

La simularea examenului de bacalaureat, unii copii de la licee cu tradiție au făcut astfel de *observații*: “ Arghezi a scris poezii triste că nu avea prieteni cu care să iasă la bere”, sau un tânăr scrie despre cratimă: “care-i e cu cratimă ca să nu se confunde cu orașul Carei unde am eu o rudă care se scrie cu literă mare”; despre raportul roman - ecranizare, opiniile se îndreaptă spre “trebuie să vezi întâi filmul, înainte să citești cartea, că e un fel de rezumat mai ușor de citit. Dacă nu s-a făcut film după carte nici n-ar trebui să se dea la examen”. Prostii? Simpatice? Poate, dar triste pentru că reflectă lene și concepții greșite. Cine i-o fi învățat așa? Nu cred că profesorii lor.

Iar unii dintre copiii aceștia ajung oameni politici de tipul celor doi deveniți *clasici în viață* pentru gugumăniile scoase pe gură:

“Poți să ai și eșecuri, poți să ai și succesuri. Pot să fie oameni care nu vor să vorbesc cu tine”. Ca europarlamentar s-a vrut în comisia de politică externă, pentru că “toate fetele sunt atrase de politica externă”; “Diferența între mine și partide e că eu nu sunt o listă. Eu trebuie să vin printre oameni pentru că numai așa pot să devin vizibilă. Am venit la această sărbătoare la invitația domnului primar, pentru că, astfel am ocazia să mă întâlnesc direct cu lumea, să comunic nemijlocit cu oamenii. Toți vor să te atingă, asta e cel mai important pentru ei, vor să pună mâna pe tine, vor un autograf, toată lumea spune parcă ești mai drăguță decât la televizor” sau “Am dus un cărucior cu roțile electric unei persoane cu dizabilități, pe certificat scria scaun cu roțile electric, dar eu, emoționată, m-am exprimat vorbind de scaun electric” și “Poate că nu sunt o intelectuală, dar am unele calități care mă recomandă mai mult decât pe doamna Alina Mungiu, eu știu să fac politică în partid. Bărbatul cu care mă voi căsători va trebui să înțeleagă că sunt fata lui tata”.

Iar domnul ne spunea: “Voi demonstra societății românești și bucureștenilor exact pregătirea fiecărui primar la un număr de 100 de orașe din Europa și exact fiecare câte limbi străine știu, ce știu și așa mai departe.” “E adevărat că nu am studiile primarului Parisului și poate nici ale domnului primar Căldărescu care ați spus dumneavoastră. (Era vorba de scriitorul Mircea Cărtărescu - n.r.) Pot să conduc poate chiar mai bun ca amândoi la un loc”. “La PNA am primit neurmărirea începerii penale. S-a definitivat dosarul definitiv”. “Nu cu asemenea formule, de a spune ce trebuie să-nvețe românii și unde găsesc pe Goagăl, Goagăl, Gagăl... Google, Google, Gulgăl... Google, Google... așa, unde găsesc păpădia, unde găsesc nu știu ce și unde ne interesăm de Herodot. Deci asta este un circ.” Și astea-s distractive, dar numai atât?!

Lingvistul Alexandru Nicolae de la Institutul de Lingvistică al Academiei Române, citat și mai sus, a explicat că incidența greșelilor gramaticale este mai mare în română fiindcă este o limbă cu “acord bogat”, adică există mai multe forme flexionare ale cuvintelor. El a explicat că în toate limbile vorbite există abateri de la limba standard sau dialectul dominant, însă specificul cultural e diferit de la caz la caz, iar normele lingvistice sunt, în general, dictate de către Academii.

Unele greșeli gramaticale sunt frecvente în limba română, ca de pildă: “așază”, nu “așează”, mulți români nu știu că verbul «a așeza» se scrie, la persoana a treia, «așază», nu «așează», sunt persoane care spun «i-ar place» în loc de «i-ar plăcea», românii au o problemă cu știință/conștiință, pe care le mai scriu cu un singur «i», nu prea se știe că «eu însumi» la feminin este «eu însămi», iar «noi înșine» este «noi însene», de asemenea, «servici» este greșit, cuvântul acceptat de norma literară este «serviciu», unii spun «suntem la restaurant, servim ceva», deși

nu servesc nimic, doar mănâncă și ospătarul este singurul care «servește». Adverbul “decât” este folosit în loc de “numai”/”doar” de către cei care folosesc greșit aceste cuvinte. Deseori auzim: “Am decât o carte”, formulare total greșită. Corect este “Nu am decât o carte”, pentru că “decât” se folosește în construcții negative. Pleonasmul poate fi definit ca “o eroare de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte, expresii, propoziții care repetă în mod inutil aceeași idee”, de exemplu “Mă pregătesc să cobor jos” este o formulă pe care o auzim deseori din gura bucureștenilor. Este greșit să spui și “cobor” și “jos”. Nimeni nu poate să coboare sus. Sau “Vizavi”, întâlnim deseori: “L-am auzit discutând vizavi de această problemă”. Este greșit pentru că “vizavi” se folosește doar în context spațial. O altă exprimare greșită: “Îmi cer scuze”. În primul rând, dacă spui “îmi cer scuze” înseamnă că îți ceri singur. În momentul în care te adresezi altei persoane ar trebui să spui “îți cer scuze”. Dar, scuzele nu se cer, ele se prezintă. Mai bine folosiți “îți cer iertare”. În ultimii ani toată lumea caută o “Locație”. “Locație” nu înseamnă loc. De fapt “locație” înseamnă *chirie plătită* pentru anumite lucruri, potrivit Dicționarului Explicativ Român.

O veche învățătură românească spune că “Scaunul pe care stai să nu fie niciodată mai înalt decât teancul de cărți pe care le-ai citit”. Din păcate mulți au uitat-o și s-au suit pe scaune, adevărate tronuri uneori, de unde se uită de sus la noi, cei care i-am trimis acolo cu votul. Limba vorbită de ei a devenit prin umplerea de neologisme - de multe ori cu sens nepătruns de către vorbitori - o pășărească ca la prețioasele ridicole din comediile cunoscute. Râdem, râdem dar nu e de ajuns. Pe astfel de oameni, poetul Eminescu îi blestema, desigur nu numai pentru limba stâlciată ci și pentru înjosirea în fața străinilor:

*Cine-au îndrăgît străinii
Mânca-i-ar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia
Și neamul nemernicia.*

.....
*Toți dușmanii or să piară
Din hotară în hotară,
Indrăgi-i-ar ciorile
Și spânzurătorile!*

Iar jurnalistul Eminescu scria: “Aroganți în cuvinte, când a fost vorba de fapte ați îngenuncheat înaintea străinului și i-ați oferit fața fără să vă gândiți că palma aplicată pe dânsa o resimțea țara pe obrazul ei... Aceia din voi cari au rămas onești au devenit complicitii lor, căci n-au avut niciodată destul curaj patriotic spre a-i denunța națiunii indignate. Acum vă uitați fără voie în urma drumului parcurs și, ca femeia lui Loth, rămâneți împietriți de groază. Ah! răspunderea vă este teribilă, căci o națiune coruptă este o națiune pierdută. Lumea v-a văzut cu mirare transformându-vă de azi

pe mâine în milionari, fără să poată a-și explica secretul acestei extraordinare schimbări. Cetățeanul onest și-a zis atunci cu descurajare că secretul avuției nu e în muncă, ci aiurea: îndoiala s-a introdus în sufletul lui ... Exemplul pornind de la cap, contagiunea s-a lățit, cangrena a coprins parte din corpul social și astăzi amenință să prăvălească națiunea în prăpastie. Vă trebuie satirici ca Juvenal și ca Barbier spre a vă descrie, cu vii culori, opera voastră, de care singuri vă spăimântați. Ați batjocorit întotdeauna libertățile publice, cari sunt patrimoniul poporului, iar nu al vostru, căci ați introdus tirania mediocrităților patente, ați înființat o sumă de satrapi în miniatură, cari au căzut ca lăcustele pe spinarea județelor, spre a le exploata și jefui.”

Șaizeci de ani mai târziu, Nicolae Iorga, îngrijorat de certurile politice și dezinteresul afișat pentru istorie, cultură și limbă, pentru dragostea de ce-i cu adevărat românesc, perora în parlament: “Moralizarea unei societăți se face nu coborând pe oamenii trecutului după interesele zilei de astăzi, ci silind pe oamenii de astăzi să muncească pentru a se ridica la înălțimea oamenilor trecutului... Partidele se ceartă pentru că fiecare voiește să stea la putere și să se ghidească cât mai mult timp, dar se înțeleg de minune când e vorba să țină poporul în robie politică și economică !”

Am recurs în final la astfel de exemple politice pentru eu cred că numai prin voință politică se poate impune, în primul rând în școli de toate gradele, apoi în administrație și în cele din urmă chiar în parlament, respectul pentru limba română. Academia română ar trebui să fie de drept reprezentată în acest for iar hotărârile ei în privința limbii, istoriei, culturii naționale să fie adoptate ca legi.

Și pentru că eu nu sunt decât un oarecare filolog, în final aduc un blestem pentru stricătorii limbii române, chiar dacă poetul, Miron Radu Paraschivescu, a avut în vedere ... altceva :

*Când ți-o fi lumea mai dragă,
să-ți pice dreapta beteagă
și s-ajungi, la cap de pod,
cerșetor, slut și nărod.
să rămâi sfrijit ca paiul,
urle-ți versul ca buhaiul,
limba să ți se-mpletească,
să vorbești pe păsărească,
să te topești de-a-n picioare,
galbin, ca o lumânare!
Aferim !*

C-așa zice și acum românul plimbat pe la bazarul din Istanbul și cultivat la serialele turcești ale canalului D. De televiziune, că de acolo își trag unii “kultura”.

Aspecte ale luptei pentru păstrarea identității naționale în comunitățile românilor americani

*Când ei ajung în America, mintea li se dezmoștește,
milivoltajul cerebral crește. Astfel ei, românii,
devin în stare chiar de premiul Nobel, cum s-a văzut.
Emigrația în Americi este o probă inițiativă.*

V. Andru

Mișcarea populațiilor pe planetă se face acum în valuri spre Occidentul Europei, iar din țările foste comuniste forța de muncă migrează spre statele civilizate, proces care va crea noi polarizări la nivel economic, social și cultural. Convingerea lui Churchill, formulată în decembrie 1944 în fața Camerei Britanice a Comunelor, că “Expulzarea este metoda care, după câte am putut vedea până acum, va fi cea mai satisfăcătoare și mai durabilă. Nu va exista amestec de populații care să provoace probleme fără sfârșit... Vom scăpa definitiv de acestea.”¹ a fost contrazisă categoric de realitate. Valorile supreme în jurul cărora s-au construit teoriile politice moderne în America și Europa sunt egalitatea și libertatea. În acest fel - conform opiniei lui Herbert Croly - Țara Libertății a devenit în decursul timpului și Țara Egalității.”² America polarizează și la început de secol XXI interesul unor cetățeni sosiți din cele mai diverse părți ale mapamondului, cărora în S.U.A., mai ales și apoi în Canada, li se oferă un cadru integrativ mai bun decât oriunde în lume, perspectiva fiind una a prosperității economice, care este chiar ținta râvnită de imigranți. Dorința de a deveni cetățeni americani nu le este impusă, așa cum în istoria europeană a secolului al XIX-lea se întâmpla cu naționalitățile cuprinse în hibridul Imperiu Austro-Ungar și care au dus o luptă a descătușării, finalizată la Primul Război Mondial. De o cu totul altfel de “luptă” este vorba în America, unde identitatea românească nu se opune identității americane. Faptul este valabil la toate națiunile integrate în acest mare conglomerat etnic. În teoretizările prezentului, sintetizate de Horia Ion Groza în cartea sa *Ochiul diasporei*, se apelează la definițiile date identității de la Vasile Pârvan la Alexandru Mironescu, chiar cu raportare la epoca globalizării, care tinde să facă din individ un “cetățean al lumii și nu al unei țări anume.”³ Preocupat de proiectul unificării europene în

¹ Heather Rae, *Identitatea statelor și omogenizarea popoarelor*, Editura Epigraf, Chișinău, 2005, pp. 225.

² Herbert Croly, *The Promise of American Life*, Harper&Bros, New York, 1944, vol.1, p. 3.

³ H. I. Groza, *Ochiul diasporei, Sincronisme și alternanțe românești*, cu Cuvânt înainte de Ovidiu Hurduzeu, Editura Logos, București, 2008, p. 24.

contemporaneitate, Andrei Marga se referă la identificarea etnică, socotită un concept care în cultura română a produs o vie dezbateră pentru că “este instrumentată politic în scopuri legitimizează.” Privită nu ca un dat cu rădăcini adânci în istorie, tradiții și conștiință, ci ca un proces în plină desfășurare, identificarea solicită măsuri ferme: “Cred - va conchide filosoful - că avem nevoie de strategii care să încurajeze trecerea de la identificări etnice tradiționale la identificări etnice moderne, europene.”⁴

La început de secol XXI trăim în aerul reavăn al credinței că protecția populațiilor, a minorităților este resimțită drept responsabilitate internațională. Vom coborî la nivelul celular al presiunilor resimțite la nivelul familiei în plan educațional, luând drept studiu de caz pe românii imigrați în America în anotimpul postdecembrist, respectiv în ultimul sfert de secol. Pentru oricare familie de români care își crește și formează copiii în America ultimelor decenii, o problemă de filozofie personală este atitudinea față de limba și cultura țării de origine. Teoria conceptului de “identitate națională”, asimilat cu “conștiința națională” și cu “sentimentul identității naționale”, a produs o bogată literatură, cu trimiteri la istorie, la sociologie, etnografie și lingvistică, raportările făcându-se diferențiat la conceptele de “patriotism” și “naționalism”. Coborând în domeniul practicii nemijlocite, se poate constata că, de obicei, la prima generație de copii născuți pe pământ american părinții păstrează legături puternice cu patria-mamă. Adesea, creșterea copiilor revine și bunicilor, care abandonează în țară gospodăria cu griji familiale, pentru a ajuta tinerii repatriați peste Ocean. Chiar și în aceste situații optime, când în casă limba conversației este română, în școală presiunea asupra elevilor este atât de mare, încât limba engleză biruie cel mai adesea toate impulsurile lingvistice familiale.

Ceea ce copiii primei generații americane îndeobște cunosc, pe lângă comunicarea lor constantă în engleza oficială, este limba română vorbită, mai arar scrierea și citirea ei. Românii diasporei trebuie să înțeleagă adevărul ascuns în zicerea noastră: “Câte limbi vorbești, de atâtea ori om ești!”. Odată asimilate, ca limbă maternă, cunoștințele de limbă română pot deveni baza însușirii mult mai lesnicioase, spre exemplu, a spaniolei, a doua limbă vorbită în S.U.A, și a altor limbi romanice, cum este franceza în Canada.

Cum se păstrează în conștiințele copiilor ideea identității lor naționale?

Totul depinde, în principiu, de programul pe care părinții îl asigură celor mici, completând joaca, ocupația de bază și chiar pornind de la ea, cu preocupări spornice pe termen lung, cum sunt învățarea limbilor străine,

⁴ Andrei Marga, „Identificarea etnică la români”, în *Filosofia unificării europene*, ediția a 3-a, EFES, Cluj-Napoca, 2005, p. 4.

inițierea în muzică, apropierea de artele plastice etc. În acest fel, ei nici nu lasă copiii pradă jocurilor pe calculator, pe tablete, care ar trebui strict limitate în programul cotidian. Cei mai responsabili dintre românii americani fac eforturi reale pentru a păstra în conștiințele copiilor ideea identității lor naționale, fără ca aceasta să intre în conflict cu cetățenia statului lor de adopție, desigur. Cum este posibilă o echilibrare între ele? Prin voia destinului, am frecventat între comunitățile românești din S.U.A. câteva luni anual mai ales pe cele din Michigan și Colorado, dar nu a lipsit să vizitez și o grădiniță românească de la Chicago, intrând adesea la lecțiile asigurate prin școlile duminicale la mai multe biserici. De 15 ani iau pulsul cultural al acestor zone de românitate și nu pot declara că am motive de liniște.

Vom face referire, în principal, nu la conștiința națională a adulților, ci la regimul în care cresc copiii, generația de mâine a diasporei noastre americane, căci în această perspectivă dobândește consistență noțiunea de “luptă”, dar fără vreo conotație politică, ci doar ca efort conștient și susținut cu rezonanță psihologică și cu repercusiuni în viața societală a românilor americani. Am privit recent un album cu pozele păstrate de Rodica Raica, profesoară în Michigan, ilustrând activități inițiate acum aproape 20 de ani pentru a păstra identitatea națională prin școala de duminică la copiii comunității românilor din orașul Troy, MI. Ea avea experiență didactică și dorea să o aplice pentru ca fiica ei, Nicoleta, născută în America, să nu fie lipsită de șansa de a scrie și citi în limba română. Începutul a stat sub semnul entuziasmului câtorva familii, care în 1998, întâlnindu-se la biserică, au decis că nu doreau să asigure un cadru pentru a face copiilor educație religioasă, așa cum se întâmplă de obicei la biserici, indiferent de cult. Nu, ținta lor era în mod clar alta, anume o educație românească, în cel mai nobil și patriotic sens al cuvântului. Erau prezenți la acel moment inițial Liliana Calimente, Rocsana Nae, Dorina Călușer, familia Puiu, Rodica Raica, Dorina Costan, Paraschiva Nanu, care s-au angajat în acțiunea de căutare a unui spațiu adecvat. Nu era deloc simplu să se găsească spațiul necesar cursurilor și spectacolelor organizate cu copiii. După ce au schimbat câteva locații provizorii, în final școala duminicală s-a stabilit la American-Romanian Cultural Center din Clinton, unde spațiul era satisfăcător. Se organizau periodic lecții de lectură și scris în limba română, dar cele mai antrenante activități erau cele tematice. În anul 2000 s-a organizat la școala românească serbarea *Rapsodii de toamnă* cu copii care interpretau cântece și recitau versuri legate de anotimpul autumnal. Decorul era pregătit cu grijă, astfel că în scenă se aduseseră baloți de paie și tot ce putea fi însemn al toamnei. Așa cum se vede în pozele albumului, recitatorii reprezentau găze și flori în costume făcute de părinți. Au urmat spectacolul de Crăciun și apoi cel de Mărțișor 2001, fiecare cu decor și program artistic specific. Ziua femeii din 8 martie 2001 s-a organizat cu aportul doamnei Paraschiva Nanu, iar Ziua Internațională a Copilului din 1

iunie 2001 s-a remarcat prin inițiativa de a oferi cursanților diplome la final de an. La 1 Decembrie 2001 elevii cursului au recitat poezii patriotice și au jucat hora românească îmbrăcați în costume tradiționale. Moș Nicolae le-a adus pungi cu bunătăți, iar Crăciunul a fost întâmpinat cu un program de colinde, prezentat la diferite familii. Ideea-axă a tuturor activităților era promovarea conversației în limba română în rândurile celor mici. Trei ani la rând copiii Școlii Românești au participat la Festivalul Cultural Internațional din Troy, organizat la un centru de recreere, unde se prezentau spectacole ale diferitelor națiuni. Marele Premiu era, de obicei, luat de carul alegoric al tailandezilor. Rodica Raica s-a ambiționat, amintindu-și de nunta țărănească din Transilvania, cu elementele ei de autenticitate. Locul carului l-a luat o camionetă, decorată lateral cu straie românești, găsite la diferite familii de conaționali. S-a reprezentat o laviță, lada cu zestre a fetei din casa țărănească tradițională. Mireasa purta coronița din flori a fetelor de altădată. Domnișoarele de onoare aveau flori în decorația lor sărbătorească și ursitoarele făceau urări de nuntă. Nu lipseau clarinetul, acordeonul și toba. Se cânta. Imaginați-vă frumusețea aceluia alai, costumat tradițional. Femeile se învârtteau în dans. Era o exuberanță generală. Ei bine, spectacolul românilor a luat primul loc, deci Marele Premiu. Efortul organizatorilor a fost răsplătit cu prisosință.

După câțiva ani, Școala Românească s-a metamorfozat în funcție de solicitările noului moment. Dorina Călușer a continuat altfel tradiția Școlii Românești, susținută și de Simona Ghilezan. Ele instruiesc un grup folcloric de copii dansatori, care la diferite ocazii sărbătorești și în festivaluri reprezintă România. An după an, se aleg dansuri din diferite provincii ale României. Așa s-a întâmplat și în mai 2016 la Festivalul multietnic al copiilor din Michigan. Răsplătit cu vii aplauze pentru programul de dansuri maramureșene, grupul "Românașii din Detroit", constituit din 24 dansatori de la 4 la 15 ani, a prezentat un program dinamic și omogen, îngrijit executat, aducând o explozie de culoare și ritm. Cel mai dificil lucru a fost ca doamnele instructoare să cultive respectul și prețuirea micilor dansatori pentru semnificația costumelor tradiționale, înțelese ca un tezaur al comunității române din statul Michigan, simbol ineluctabil al identității lor naționale.

"Dacă mă întreabă cineva ce sunt, mărturisește Ilinca Călușer, studentă în vârstă de 24 ani, întotdeauna voi spune că sunt româncă. De fapt, cu sufletul simt că sunt româncă și nu cred că voi spune vreodată că sunt americană, pentru că asta nu simt. Nu îmi doresc să mă întorc în România decât în vizită. În schimb, apreciez foarte mult valorile culturale și spirituale, istoria milenară, bucătăria românească și în mod special frumusețea sufletească a oamenilor." Interviuul nostru a trecut de la fiică la mamă. "Din păcate, ne va explica mama ei, Dorina Călușer, asta e realitatea, Ilinca a fost doar de două ori în România, în 2004 și în 2008, contactul cu țara s-a întrerupt de câțiva ani buni. Ea vorbește foarte bine

românește pentru că noi, părinții, am vorbit cu ea doar românește. Când era mică, am citit împreună și ea asculta la casetă povești românești. Bineînțeles că Ilinca a participat la toate spectacolele copiilor în limba română. Vine și acum la biserică, unde slujba e doar în limba română, rugăciunile pe care le-a învățat, copil fiind, în limba română, așa le spune și acum.” Apreciez că aceasta este situația celor mai mulți tineri români din America, unde sentimentul românității trece de la expresia lingvistică, păstrată în mediul familial, dar amenințată de valul copleșitor al limbii oficiale, spre un strat lăuntric al conștiinței că aparține unei anumite comunități, în spectrul multinațional al societății în care ei trăiesc.

Preocupat să cerceteze raportul dintre zestrea nativă cu care românii sosesc în America și puterea de adaptare la noua realitate, publicistul Gabriel Stănescu conchidea în cartea sa *Românii din Lumea Nouă. Valori native și adaptive la românii americani*, că “generația aflată pe băncile școlii resimte cu mai puțină intensitate șocul cultural, deoarece procesul de învățare a noii culturi este intens și continuu, atât datorită procesului educațional cât și al relațiilor interpersonale cu americanii nativi...”⁵

Școală românească finanțată de guvernul american

O altă deschidere o demonstrează românii comunității din Chicago, unde Biserica menține la înălțime tradiția românească. Andrei Marga recunoaște din perspectivă trecutului faptul că “religia ortodoxă a interferat puternic cu istoria națiunii române, dar ortodoxia nu este testul apartenenței la românitate”⁶ în epoca aceasta, când importanța ei s-a diminuat în Europa. Cu totul alta este situația instituțiilor americane angajatoare față de cetățeanul neafiliat religios unei biserici, indiferent de direcția ei ideologică. Afilierea cetățeanului la o religie este benefică. Horia I. Groza nu ezită să aprecieze că în America biserica este un “ciment etnic”⁷, ea având un rol decisiv în menținerea unității de neam a fiecărei comunități. Școala de pe lângă Biserica Ortodoxă “Nașterea Domnului” din Chicago are în prezent peste 100 de copii, care frecventează orele de religie susținute vineri seara, căci astfel se menține credința ortodoxă și limba română la generațiile ce vin. La Școala duminicală sunt cursuri susținute de mamele sau profesoarele cu pregătirea necesară. Slujba se ține în românește, cu excepția unor ectenii, care sunt spuse și în engleză.

În școala duminicală se organizează atât Ziua Femeii la 8 martie, Ziua Mamei în a doua duminică a lunii mai și la 1 iunie Ziua Copilului, cât

⁵ Gabriel Stănescu, *Românii din Lumea Nouă. Valori native și adaptive la românii americani*, Editura Criterion Publishing, București, 2006, p. 78.

⁶ Marga, *op. cit.*, p. 10.

⁷ Stănescu, *op. cit.*, p. 29.

și Sărbătoarea Paștilor, a Crăciunului etc. Juniorii parohiei au ansamblul lor de dansuri populare românești, iar acum tinerii căsătoriți doresc să-și formeze grupul lor autonom, deosebit de Ansamblul “Miorița”, cu dansatorii peste 20 de ani, ca doamnele să se înscrie în ansamblul “Hora”. Mai rar, o asemenea emulație artistică! Acum există chiar și niște tineri americani care doresc să intre în formația de dansatori. Multe costume naționale pentru dansatori se aduc din țară, iar femeile comunității cos din postav haine pentru cei mici. Ansamblul mare îmbracă numai costume autentice. Cu glas emoționat de mândrie, preoteasa Ana Lupescu evocă evenimentul anual de la 10 mai, când prin grija Bisericii ortodoxe “Nașterea Domnului” dansatorii români și cântăreții sosiți din țară fac o serbare în fața primăriei orașului Chicago. Nu întâmplător, programul se desfășoară exact la ora prânzului, când mulți americani ies în centrul orașului și admiră pe dansatori. De Crăciun, în post, se ornează brazi în Muzeul de Științe și Tehnică al orașului. În centru, este totdeauna bradul american, în jurul căruia se pot aduce brazi ai diferitelor națiuni. Prin inițiativa acestei biserici ortodoxe, se expune un brad împodobit cu păpuși în costume populare din absolut toate regiunile țării noastre, iar jos figurează o placă, pe care este prezentată România. Datorită acestui ritm dinamic al activităților cultural-artistice, de multe ori participanții afirmă că aici programul de spectacole și de petreceri este cu mult mai bogat chiar decât în România.

Cea mai curajoasă realizare este faptul că familia Anei Lupescu a mai înființat o școală, numită “Lumea copiilor”, funcționând cu 80% finanțare de la guvernul american. Eu am vizitat, printr-un noroc, școala “Lumea copiilor”, cu spații luminoase și vii sub raport cromatic. Mi-au plăcut camerele cu pătucuri de creșă și sălile amenajate pentru grupele elevilor mai mari. Aici s-au înscris nu numai români, ci și americani, indieni, coreeni și chinezi. Se promovează studiul în limba engleză, română și spaniolă. Iată un model de integrare complexă în ritmul societății americane din Chicago. Serbările se fac în limbile română și spaniolă, așa cum se poate vedea de Crăciun, când elevii americani pronunță corect poeziile și cântecele, pentru că în școala aceasta se studiază alfabetul și se citesc povești în limba română.

O recentă vizită la Montreal, mi-a redat curajul să cred că nu de altcineva, ci numai de noi înșine depinde cum va arăta peisajul viitorului. Școala "Junimea Română" din Montreal a fost înființată în 2010 de Otilia Tunaru, directoarea instituției, în care învață în prezent peste 200 copii între 4 și 18 ani. "N-am făcut nicio afacere cu emigrația aceasta!- afirmă doamna Otilia Tunaru - Fără grijă, ne pierdem ca națiune. Eu am făcut un împrumut enorm de la bancă spre a deschide această școală românească de sâmbătă, în care jumătate dintre copii nu plătesc taxa de școlarizare. O zicală de aici desemnează trei griji esențiale privind viața cotidiană, care sunt transportul, serviciul și odihna, adică: "metrou, boulo, dodo", condiții în care grija pentru păstrarea identității naționale este plasată pe a 7-a poziție între priorități. Este nevoie de instituții care să aibă grijă de conaționalii noștri. Marea iluzie că trăiești în civilizație se plătește scump." Ca "școală pentru minte, inimă și cultură", cum este caracterizată, "Junimea Română" de la Montreal își propune să descopere mugurii unor talente, deșteptând plăcerea de a performa. În programa școlii există, spre exemplu, șahul și matematica, discipline în care elevii au rezultate deosebite, atât la concursurile de șah, cât și la cele de matematică. Absolvenții de peste 18 ani vor duce mai departe activitatea cadrelor didactice actuale, cultivând dragostea pentru limba și cultura română.

Consiliați și de părinții lor, elevii își aleg diferite discipline de studiu în limba română, dintre cele 12 cursuri. Se fac cântece și dansuri românești pe care părinții nu le mai cunosc. Elevii prezentului iubesc tehnologia și lecțiile se fac interactiv..."Fiecare lecție trebuie să aibă cel puțin 3 asemenea schimbări, ca profesorul să mențină activ interesul elevilor, întrucât altfel ei nu mai vin la acest gen de școală care este facultativă, nu obligatorie.-mărturisește directoarea- Mulți elevi nu au văzut România. De aceea, Guvernul României susține proiectul unor excursii pe care elevii Școlii "JunimeaRomână" din Montreal le fac gratuit în țară. Dintre elevii școlii se selectează 7 sau 8 elevi, care, însoțiți de doi profesori, fac o excursie gratuită în țara lor de obârșie în sezonul estival. Nici pe latură artistică nu se stagnează, căci copiii grupei de 7-11 ani pot urma cursul de pictură a icoanelor pe sticlă, ei fiind inițiați de o pictoriță profesionistă. O altă orientare practică este cea oferită elevilor între 9 și 14 ani, care pot face cursul de carate și autoapărare. Cei mai dotați dintre elevi pot urma școala de carate pentru copii a campionului Ioan Opruț. La fine de semestru, elevii oferă un concert, spun poezii, se îmbracă în costume naționale, cele mai multe confecționate de personalul școlii. Lunar copiii au ocazia să poarte costume românești. Pentru aceia care vor să susțină prin donații activitatea școlii, pe situl instituției figurează îndemnul: "Ajutați-i să ajungă departe!" dovedind credința în viitorul comunității românești."

Prima revistă românească pentru copii în America de Nord

La Montreal, scriitori ai comunității românești își fac o datorie din a scoate de sub tipar cărți dedicate copiilor și adolescenților. Poeta Ortansa Tudor a consacrat fiecărui anotimp câte un volum în care versurile sunt ilustrate cu picturi celebre din arta românească, ea fiind convinsă că ceea ce tezaurizează mintea omului în anii copilăriei rămâne pentru toată viața. Astfel, volumul *Idile și balade pentru adolescenți*, ilustrat cu picturi de Nicolae Grigorescu, este un bun exemplu. La două luni apare la Montreal și o revistă color pentru copii, intitulată *Pici voinici*, publicată de profesoara Liuba Sârbu, care a creat în 2015 și două volume de versuri *Oare Luna are casă?* și *Floarea sufletului*. Despre *Pici voinici*, Liuba Sârbu ține să ne precizeze cu îndreptățită mândrie că este prima revistă pentru copii în limba română din America de Nord. Difuzată pe bază de abonamente, făcute de 30 de părinți, revista se autosusține financiar cu ajutorul publicității. Iată un bun model pentru toți cei ce înțeleg cât de mare este în lume setea de literatură bogată pentru sufletele pure și gândirea dreaptă a copiilor.

Mintea copiilor trebuie mobilată cu noțiuni și cunoștințe esențiale

Viitorul comunității noastre va fi trist, ea riscând ca peste câțva timp să se autodesființeze din lipsa unor strategii de conservare a limbii naționale, ca element vital pentru supraviețuire. Nu preferința pentru limba engleză, oricum învățată în școală, trebuie să-i preocupe pe părinți ca și pe slujitorii bisericilor românești, ci pe viitor se cuvine să fie puse pe același plan ambele limbi, cea națională și cea oficială, care se cer studiate în paralel sistematic și continuu.

O acțiune mai bine centrată decât în S.U.A. este cea întreprinsă în Canada, o țară cu o politică dinamică de susținere a identității națiunilor care o populează. În Ontario activează 5 școli de limba română. Copiii au capacitatea de asimilare a cunoștințelor, iar efortul acesta le dezvoltă gândirea și puterea de memorare. Mintea copiilor trebuie mobilată cu lucruri esențiale, spre a nu cădea pradă modei jocurilor pe tablete, cronofagul viitorului. Ideea de identitate poate fi conștientizată de fiecare individ ca și de colectivitatea etnică de care aparține. "Identitatea ține de forța și expresia personalității creatoare a fiecărui individ, apartenența ține însă de responsabilitate și de integrarea organică într-o perenitate socială, culturală și spirituală. Depinde de fiecare dintre noi și de noi toți dacă ne va fi alterată identitatea și ne vom pierde apartenența. Sunt bucuros că sunt român cu toate că trăiesc în America."⁸, sună afirmația concluzivă a lui H.I.Groza, care creionează un necesar program pentru viitoarele generații de conaționali.

⁸ Groza, *op. cit.*, p. 25.

Încurajator este faptul că atunci când vor să reprezinte țara, românii ortodocși, catolici, penticostali se alătură, neținând cont de diferențele religioase. Importantă este atunci numai afirmarea națională în fața celorlalte neamuri. Lupta care se duce nu este una religioasă, dar izbânda depinde dacă acționează oameni care sfințesc locul. Și aceia nu se găsesc ușor în societatea diasporei noastre americane, nici în orice moment. Scopul final al tuturor inițiativelor pe care românii diasporei le iau în societatea americană este crearea unui *modus vivendi* armonios, fără a renunța la propriile tradiții. După opinia lui George Alexe, teolog și scriitor român, care a trăit multe decenii la Detroit, Michigan, prin această legitimă încercare “vom avea, în cel mai bun caz, o cultură după chipul românesc și asemănarea americană, știind că valorile etnice native ale oricărui neam există și se manifestă în autenticitatea lor după alte criterii decât cele americane, dar împodobind etic și estetic, prin noblețea lor, adevărata existență americană.”⁹ Tot lui George Alexe îi aparțin cuvintele cu iz apoteotic, pe care Gabriel Stănescu nu ezită să le încadreze în intitularea interviului luat, iar noi le vom considera cea mai potrivită concluzie: “Românii americani adevărați știu că prin munca lor cinstită și dărză sfințesc America.”¹⁰

BIBLIOGRAFIE:

- Albu Mihaela, *Presa literară din exil. Recuperare și valorificare critică II*, Ed. Timpul, Iași, 2012.
- Andrescu Gabriel, *Națiuni și minorități*, Editura Polirom, Iași, 2004.
- Croly Herbert, *The Promise of American Life*, Harper&Bros, New York, 1944, vol.1.
- Diamond Arthur, *The Romanian Americans*. New York: Chelsea House, 1988.
- Nemoianu, Alexandru, *Cuvinte despre românii americani*, vol. I, 1997, vol. II, 1999, Editura Clusium, Cluj-Napoca.
- Fornade Dan, *Românii din America: 500 personalități din SUA și Canada*. București: Redacția Publicațiilor pentru Străinătate, 2004.
- Gârdan Gabriel, *Românii ortodocși din America: documente*. Cluj-Napoca : Presa Universitară Clujeană, 2010.
- Glazer Nathan și Kristol Irving, *The American Commonwealth*, New York, Basic Books, 1976.
- Groza, H.I., *Ochiul diasporei, Sincronisme și alternanțe românești*, cu Cuvânt înainte de Ovidiu Hurduzeu Editura Logos, București, 2008.
- Hartular Anca, Leuca Mary, *Merem la America: începuturile comunității românești în America*, București: Editura Fundației Culturale Române, 1996.
- Hentia Gheorghe, Gârdan Gabriel, *O călătorie în America*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2014.

⁹ Stănescu, *op. cit.*, p. 321.

¹⁰ *Ibidem*, p. 316.

- Huntington P.Samuel, *Viața politică americană*, Fundația Soros pentru o Societate Deschisă, 1994.
- Iorga Nicolae, *America și românii din America: note de drum și conferințe*. Vălenii de Munte: Așezământul Tipografic "Datina Românească", 1930.
- Marga Andrei, *Identificarea etnică la români*, în vol. *Filosofia unificării europene*, ed.3, EFES, Cluj-Napoca, 2005.
- Neamțu Gelu, *În America, pentru unirea Transilvaniei cu România*. Cluj-Napoca: Dagerom Impex, 1997.
- Neamțu Gelu, *Ciobani români în Montana, Statele Unite ale Americii: 1907-1913: 1907-1913*. Cluj-Napoca: Editura Societății Culturale Pro Maramureș "Dragoș Vodă", 2002.
- Nemoianu, Alexandru, *Cuvinte despre românii americani*, vol. I, 1997, vol. II, 1999, Editura Clusium, Cluj-Napoca.
- Nemoianu Alexandru, *Tărâmuri: între Banat și America*. Cluj-Napoca: Limes, 2003.
- Pandele Ion, *America cea de toate zilele: roman autobiografic*. București: Sylvi, 1999.
- Rae Heather, *Identitatea statelor și omogenizarea popoarelor*, Editura Epigraf, Chișinău, 2005.
- Rusu Mihai Stelian, *Memoria națională românească. Facerea și prefacerile discursive ale trecutului național*, Institutul European, Iași, 2015.
- Salat Levente, *Multiculturalism liberal*, Editura Polirom, Iași, 2001.
- Sasu, Aurel, *Cultura Română în Statele Unite și Canada, I. Presa*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1993.
- Stănescu, Gabriel, *Românii din Lumea Nouă. Valori native și adaptive la românii americani*, Editura CriterionPublishing, București, 2006.
- Stănescu, Gabriel, *Pentru o definiție a specificului românesc*, Editura CriterionPublishing, București, 2006.
- Stănescu Gabriel, *Aventura culturii românești în America : articole, eseuri, polemici, interviuri*. București: Criterion, 2010.
- Străjeri, Ștefan, *Românii americani de la Marile Lacuri. Peste 100 de ani de prezență românească în statul american Michigan*, prefața *Caleidoscop al românilor americani din Michigan* de Anca Sîrghie, Editura Anamarol, București, 2014.
- Thiesse, Anne-Marie, "Aux racines de l'identité nationale", în "Le Monde", Paris, 6 nov., 2009.
- Șchiopul Ion Iosif, *Emigrarea în America: de ce să nu mergem în America?*, Sibiu: Editura "Asociațiunii", 1914.
- Șerban-Oprescu Anca-Teodora, Mihăilă Rodica, *Romanian perspectives on America: constructions of America in the Prose of the Romanian Diaspora after the Cold War*. Iași Institutul European, 2014.
- Wertsman Vladimir F., Galambos Eva, *Evrei români din America și Canada: 1850-2010: istorie, realizări și biografii*. București: Hasefer, 2014.

FOTOALBUM
(Photos: Alex Marmara)

Pe 23 iunie 2017 la restaurantul Boon (fost Bucharest) la Cenuclul literar "M. Eminescu", Ing. Dima Lascu a prezentat lucrarea intitulată *Macedonia și macedonenii*.

M. N. Rusu (st. în picioare), Dima Lascu, Mariana Terra, Ștefan Benedict (st.), Mirela Roznoveanu, Th. Damian.

Theodor Damian

Vineri 30 iunie 2017, Cenuclu literar la reședința Dnei Elena Mitru din Waterbury, Connecticut. A fost lansat volumul de poezii al Elenei Mitru intitulat *Strigătul disperării*.

Nicole Smith și Elena Mitru (în picioare).

Mariana Terra

Duminică, 2 iulie 2017 la Biserică, după Sf. Slujbă, s-a sărbătorit hramul parohiei noastre (Sf Ap. Petru și Pavel).

Grup de enoriași după Sf. Slujbă.

În sala socială a Bisericii.

Prof. Irina Anișului (la microfon), directoarea Școlii duminicale alături de Prof. Nicole Smith (st.), de tinerii Aaron și Justina Anișului și Dna Elena Mitru.

Cântăreața Lăcrămiara Răileanu în mijlocul dansului.

**Duminică 9 iulie 2017,
expoziție de artă la Biserică**

Dora Ivan cu expoziția sa
de artă miniaturală, alături
de Daniela, fiica sa (st.),
și Mariana Terra.

Vineri 7 iulie 2017, la Cenaclul literar “M. Eminescu” din New York au citit din creația lor Theodor Damian și Mirela Roznoveanu.

Mirela Roznoveanu

Th. Damian (st.), Mirela Roznoveanu și M. N. Rusu

În sala festivă a restaurantului românesc „Boon”.

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Țară

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Țară

Suma:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check
sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina interna, mica chirurgie
F. Christodoulidou. MD Med. interna, haematologie, oncologie
Iqbak, MD Cardiologie
Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU
Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou si modern pentru:

X-Ray
EKG
Spirometrie (Evaluari Pulmonare)
Sonografii Abdominale,
de Rinichi si Cardiace
Cardiotrace (EKG prin telefon)
24 de ore Halter Monitor
Sigmoidoscopii si Pap smear
Tens (Stimulare electrica)
Ultrasound
Timpanometrie
toate testele de sange si urina
teste pentru depistarea
cancerului de colon si ulcer
teste pentru aids (rezultatul in 24-48 ore)
Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambata 10am - 4pm

Fara programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106 (718) 932-1700

subway: N pana la statia Broadway (Queens)
bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,
Jackson Heights
Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, pana la Steinway,
unde schimbati cu Q 104.

MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU

Luminița Cornea, *Scriitori. Case memoriale*, vol. 2

Cunoscută deja publicului cititor pentru activitatea publicistică prodigioasă și susținută¹, recunoscută de mediile culturale, atât prin premiile primite, cât și prin afilierea în cadrul unor instituții prestigioase precum Uniunea Scriitorilor din România, doamna profesor dr. Luminița Cornea de la Sfântu Gheorghe, continuă un proiect editorial mai vechi, oferind cititorilor cel de-al doilea volum al seriei *Scriitori. Case memoriale* (Editura Nico, Târgu Mureș, 2017).

În peste douăzeci de texte, dânsa oferă incursiuni inedite în cultura română, descriind case memoriale de pe întreg parcursul țării, dedicate

¹ Materializată în lucrări precum: Luminița Cornea, *Romulus Cioflec, o viață în imagini*, Centrul Cultural Județean Covasna, Sfântu Gheorghe, 2016; Idem, *Pe cărarea Raiului. Convorbiri duhovnicești cu Înalt-Preasfințitul Ioan, Arhiepiscop al Covasnei și Harghitei*, ed. a II-a, Editura Sophia, București, 2014; Idem, *Scriitori. Case memoriale*, vol. 1, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2001; Idem, *Întru lumina munților – fragmente de spiritualitate românească*, Editura Nico, Târgu Mureș, 2013; Idem, *Excursia literară – îndemn spre cunoaștere*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010; Idem, *Locuțiuni verbale în romanul istoric sadovenian – o abordare gramaticală, stilistică și poetică*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008; Luminița Cornea, Constantin Catrina, Ioan Lăcătușu, *Teculeștii din neam în neam*, Editura Angvstia, Sfântu Gheorghe, 2008; Afrian Costache, Luminița Cornea, Cristina Ionescu, Gheorghe Lăzărescu, *Atlasul literaturii române*, Editura Cartographia, București, 2003; Ioan Lăcătușu, Luminița Cornea, Ioan Luca, *Personalități ale orașului Covasna*, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2009. Aceștia li se adaugă și edițiile îngrijite de dânsa. A se vedea: Romulus Cioflec, *Cupa Domeniilor, comedie în trei acte*, ed. Luminița Cornea, Editura Angvstia, Sfântu Gheorghe, 2012; Ioan Graure, *Cinstirea părinților – culegere de predici și articole*, ed. Luminița Cornea, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2008; Justinian Teculescu, *Pentru neam și pentru lege – cuvântări și predici*, ed. Luminița Cornea, Editura Angvstia, Sfântu Gheorghe, 2006; Societatea de Științe Filologice – filiala Covasna, *Ideea de Eminescu*, ed. Luminița Cornea și Cristina Vișan, Editura Arcuș, Sfântu Gheorghe, 2000; ***, *Romulus Cioflec – un ardelean pe drumurile lumii*, ed. Luminița Cornea, Editura Arcuș, Sfântu Gheorghe, 2007; Romulus Cioflec, *Moarte cu bucluc*, ed. Luminița Cornea, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, 1998; ***, *Poezii populare culese de Dimitrie Cioflec*, ed. Luminița Cornea, Societatea de Științe Filologice, Filiala Sfântu Gheorghe, 1994; Idem, *Studii și articole literare*, Editura Pastel, Brașov, 2014; Luminița Cornea, *Asociațiunea Astra întru iubire de suflet românesc*, Editura Asociațiunii Astra, Sibiu, 2015.

unor scriitori care au marcat destinul cultural al României. Departe de a dori să facă paradă de erudiție în paginile lucrării, autoarea oferă totuși un aport informațional aparte, ce este însă ambalat într-o formă foarte plăcută.

Lecturând textele ei, cititorii se regăsesc teleportați aievea în spații și locuri de o încărcătură culturală și spirituală aparte, descoperind oameni și locuri noi. Se întâlnesc astfel cu mitropolitul Dosoftei (pp. 9-12), Anton Pann (pp. 18-23), familia lui Andrei Mureșanu (pp. 23-27), Mihail Kogălniceanu (p. 28-31), Vasile Pogor (pp. 32-37), Mihai Eminescu (pp. 38-49), Iosif Vulcan (p. 50-54), Calistrat Hogaș (pp. 67-69), Garabet Ibrăileanu (pp. 70-73), Alexe Mateevici (pp. 74-77), Nicolae Iorga (pp. 82-88), Simion Florea Marian (pp. 89-938), Cezar Petrescu (pp. 94-98), Liviu Rebreanu (pp. 99-103), Octavian Goga (pp. 113-119), George Bacovia (pp. 120-131), Lucian Blaga (pp. 132-136), Tudor Arghezi (pp. 137-141) sau Ștefan Baci (pp. 142-148), cu moștenirea lor culturală, cu ambianța în care s-au format, și cu opera lor. Întâlnirea cu spațiile prin care au trecut, cu locurile care i-au inspirat pe marii scriitori are nu doar un rol formativ, ci și unul stimulativ pentru cititori².

Pasajele ce conțin informații privitoare la anumite localități, acțiuni culturale sau periodice (precum *Familia*³ lui Iosif Vulcan, pp. 52-53), contribuie și ele la oferirea unei perspective complexe asupra mediului în care au trăit și activat scriitorii, iar evocările proustiene ale unor pasaje din opera lor⁴, sunt și ele parte ale unei tehnici complexe ce-și propune inițierea lectorului în tainele cunoașterii scriitorilor, prin intermediul unei perspective sinestezice. Investigarea unor ecouri din critica literară cu privire la anumite opere, sau oferirea unor informații cu privire la istoricul unor aspecte de infrastructură⁵, contribuie și ele la reliefarea caracterului

² După cum frumos remarcă autoarea, când arată că: "Reînsuflețite și conectate la prezent, muzeele de scriitor stimulează la lectură și creație. Pășind într-o casă memorială, ai impresia că treci pe sub arcul vremii și te trezești într-un alt veac, într-o altă atmosferă". Idem, *Scriitori. Case memoriale*, vol. 2, Editura Nico, Târgu Mureș, 2017, p. 8.

³ "*Familia* este periodicul românesc care, datorită lui Iosif Vulcan, a avut o longevitate neobișnuită, continuând să apară până în anul 1906, când a fost sistată chiar de fondatorul ei. În muzeul memorial din Oradea, cercetătorul găsește întreaga colecție a revistei, atât seria editată la Budapesta (1865-1880), cât și cea de la Oradea (1881-1906)". *Ibidem*, p. 52.

⁴ Ca în cazul poeziei *Plumb*: "Cum să nu te gândești la cunoscuta poezie *Plumb*? Îți amintești că după apariția acestei capodopere, Alexandru Macedonski îi dedica poetului G: Bacovia o minunată epigramă: "*Poete, acum pe frunte, / Porți mândre foi de laur, / Căci singur, până astăzi, / Din plumbă făcut-ai aur*". *Ibidem*, pp. 121-122.

⁵ Ca în cazul muzeului memorial dedicat lui Bogdan Petriceicu Hașdeu și fiicei sale, de la Câmpina: "Afectat de cutremurul din 4 martie 1977, Castelul intră într-un lung proces de restaurare și consolidare. Ca urmare a eforturilor comune ale Inspectoratului pentru Cultură Prahova, ale Consiliului Municipal Câmpina, ale

serios al lucrării, arătând că ea, deși este, din anumite puncte de vedere, întocmită ca o lucrare de popularizare, este totuși o cercetare serioasă, cu valențe științifice.

Rod al unei ample munci de documentare și parte al unui proiect mai amplu, pe care-l dorim parte a unei antologii mai ample se înscrie, prin cele douăzeci și șase de muzee și case memoriale prezentate⁶, în lista volumelor ce sunt utile atât istoriei literare, cât și criticii, teologiei și culturii române în sine. El contribuie, prin informația oferită, atât la restituirea unor aspecte valoroase a trecutului istoric, cât și la reliefarea, într-o manieră plăcută și facilă, de dicționar, a unor elemente ale istoriei noastre, care nu pot decât să ne facă să fim mândri de istoria noastră și să dorim să fim la înălțimea strămoșilor iluștri despre care se vorbește aici. De aceea, autoarea merită în mod obligatoriu felicitată pentru eforturile depuse, iar cititorii trebuie apodictic invitați să ia contact cu această investigație, utilă atât pentru cultura lor generală, cât și pentru sufletul lor.

Maria Tăzlăuanu,
digital print

Muzeului de Istorie și Arheologie și ale Fundației "Hașdeu", ritmul lucrărilor a fost grăbit. După ce, în perioada 1977-1994, a suferit numeroase lucrări de consolidare și restaurare, la data de 17 iunie 1994, Muzeul Memorial "B. P. Hașdeu" este deschis parțial și apoi la 25 februarie 1995, el este pus în întregime la dispoziția publicului vizitator, deși lucrările de restaurare nu se sfârșiseră". Ibidem, p. 56.

⁶ "În volumul de față, am adăugat încă douăzeci și șase de muzee memoriale ale unor cunoscuți scriitori români, ordonate cu respectarea cronologică a istoriei literaturii române. Textele de față înmănușează experiența noastră de muzeografi (Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni) și de istoric literar (membru al Uniunii Scriitorilor din România)". Ibidem, pp. 7-8.

Despre publicistica interbelică a lui Vintilă Horia

Prin cele 13 romane, peste 20 de volume de eseuri, 7 cărți de poezie, 3 cărți de memorii, la care s-ar putea adăuga și câteva volume în care s-ar cuprinde corespondența sa cu alte personalități culturale, Vintilă Horia (1915-1992), unul dintre cele mai importante nume ale exilului literar românesc, poate fi plasat în constelația creatorilor de mare complexitate, fiind un scriitor polivalent, total.

Nu întâmplător, după 1990, scriitorul născut la Segarcea și afirmat în România interbelică, dar exprimat pe deplin prin lucrările sale elaborate în perioada exilului interbelic în Italia, Argentina, Franța și Spania, a revenit în actualitatea românească și, într-un fel, acasă atât prin traducerea unor lucrări editate în alte limbi, cât și prin analiza creației sale în cărți și studii care au reliefat, fiecare, una sau mai multe din laturile creației sale polifonice: romanești, poetice, eseistice, estetice, filosofice.

Recent, doi din cei mai cunoscuți contributory la valorificarea creației lui Vintilă Horia, ca și a exilului literar românesc, profesoara și scriitoarea Mihaela Albu și poetul, eseistul și istoricul literaturii Dan Anghelescu, au publicat volumul *Tinerețea unui „fost Săgetător”, Vintilă Horia – publicistica interbelică* (Editura Aius, Craiova, 2016), o antologie selectivă din revistele literare, precedată de un „Argument”, de fapt un consistent studiu introductiv al celor doi editori. În același an, în volumul colectiv *În căutarea omului total*, subintitulat *Moștenirea literară și spirituală a lui Vintilă Horia* (Editura Vremea, București, 2016), cei doi cercetători au semnat împreună două studii ample (cca. 100 pp.), care se referă cvasi-exhaustiv la publicistica lui Vintilă Horia, vizând atât articolele și eseurile din revistele interbelice, cât și pe cele din publicațiile exilului postbelic românesc. Contribuțiile celor doi eminenți exegeți din volumele amintite succed cea mai amplă și cuprinzătoare analiză pe care, tot împreună, au dat-o întregii opere horiene în masivul volum (de 384 pp.) *Estetica lui Vintilă Horia. Deschideri către transdisciplinaritate* (Editura Aius, Craiova, 2015).

Volumul *Tinerețea unui „fost Săgetător”* este important, pe de o parte, prin „argumentul” introductiv, iar pe de altă parte, prin reeditarea, într-o selecție semnificativă, a eseurilor scriitorului din revistele *Gândirea* și *Meșterul Manole*, la care se mai adaugă și un eseu din *Revista Fundațiilor Regale*.

Introducerea intitulată „Argument”, care reia parțial studiul „Publicistica lui Vintilă Horia în perioada interbelică” din semnalatul volum colectiv, este importantă pentru că oferă o perspectivă de ansamblu asupra publicisticii interbelice a „fostului Săgetător”, referindu-se și la articolele lui din revistele *Porunca vremii* și *Sfarmă-piatră*, inclusiv la cele

politice, care nu figurează printre cele antologate, și, de asemenea, pentru că expune principiul abordării articolelor politice ale tânărului Vintilă Horia prin raportare la contextul lor istoric. Sunt prezentate, astfel, condițiile istorice, social-politice și culturale ale României din anii 1920-1940, ca premise care permit o mai bună și dreaptă înțelegere a publicisticii abordate. Sunt trecute în revistă pericolul bolșevic care amenința România, naționalismul ca act de creație și trăire spirituală, factorii modelatori ai generației de intelectuali în care s-a afirmat Vintilă Horia, și anume tânăra generație în frunte cu Mircea Eliade și grupul de la revista *Gândirea* avându-l ca mentor pe Nichifor Crainic. Pe fundalul amintit, în publicistica lui Vintilă Horia sunt distinse, mai întâi, începuturile, cu colaborările la revistele *Porunca vremii* (1936, 1939, 1940), condusă de Ilie Rădulescu, și *Sfarmă-piatră*, unde Horia colaborează din 1939, când revista era condusă de Nichifor Crainic, dar și în anii următori, cu rubrica externă și cronici literare și artistice. Astfel, analiza introductivă întregeste imaginea oferită de articolele antologate și proiectează mai multă lumină asupra atitudinii politice pentru care tânărul Vintilă Horia a fost condamnat în 1946 de noile autorități de la București. A fost vorba de o prezentare favorabilă a regimurilor dictatoriale din Italia și Germania, când acestea nu-și manifestaseră încă puterea malefică, dar și de blamarea regimului sovietic și de atitudinea sa anticomunistă menținută în mod consecvent. De altfel, scriitorul însuși, rememorând sub titlul “După treizeci de ani” împrejurările din 1960 legate de acordarea premiului Goncourt pentru romanul său *Dumnezeu s-a născut în exil*, preciza că, înaintea festivității de decernare, fiind invitat la Ambasada R.P.R. din Paris pentru a se fotografia împreună cu tot personalul ambasadei, a refuzat invitația, iar faptul că refuzase să colaboreze, a atras, apoi, o susținută campanie de denigrare la adresa sa.

Preocupările de prim-plan ale tânărului publicist nu erau însă cele politice. Într-adevăr, articolele sale din revista *Meșterul Manole* (1939-1942), inițiată și condusă de el însuși, denotă faptul că orientarea sa de principiu, ca și a revistei, consta în separarea culturii de politic și afirmarea identității noastre naționale prin cultură. Or, așa cum întreabă autorii antologiei, “îndemnul său ... către confrăți de refuz al politicului nu demonstrează și nonimplicarea sa?” (studiul “Publicistica lui Vintilă Horia în perioada interbelică”, în *op. cit.*, p. 101). O asemenea orientare era determinată de concepția sa potrivit căreia noua literatură română avea șansa să se afirme pe plan european prin opere care să combine simbolismul și ficțiunea, ca modalități de accesare la esențial, iar nu prin transcrierea realităților cotidiene, empirice, inclusiv a celor politice, preluate de literații realiști și semănătoriști.

Prin publicistica sa din revistele literare interbelice, căreia i s-a dedicat timp de aproape un deceniu, începând de la vârsta de “20 de ani și încă unul”, Vintilă Horia s-a dovedit un tânăr talentat și erudit, un bun cunoscător al prozei, poeziei, teatrului și criticii literare românești, precum

și al celor mai însemnate realizări din literaturile franceză, italiană, germană, engleză, ceea ce i-a permis formarea unei concepții estetice înnoitoare și realizarea unor evaluări ale producțiilor literare românești în spiritul principiilor sale estetice și al comparativismului, comparabile cu stilul practicat în epocă de ilustrul George Călinescu. Prin variata sa publicistică interbelică, prin poeziile și prozele publicate în revistele vremii, Vintilă Horia a realizat acumulările necesare viitorului laureat al premiului Goncourt și l-a anunțat pe omul de cultură transdisciplinar din perioada postbelică. Autorii antologiei despre *Tinerețea unui "fost Săgetător"*, Mihaela Albu și Dan Anghelescu, au meritul de a ne oferi "portretul artistului în tinerețe" și de a ne introduce în laboratorul său de creație.

VASILICA GRIGORAȘ

***Petale în vânt / Petals on the wind:*
*haiku***

Cezar-Florin Ciobîcă

Atrasă de expresia unei iluminări de moment, în care examinăm viața lucrurilor, parafrazând un autor englez și un devotat al culturii japoneze, Reginald Horace Blyth, apropierea de poemele nipone nu a fost întâmplătoare. S-a declanșat sentimentul că le aparțin, simțindu-mă reprezentată de stil, de tot ce am descoperit prin căutări și prin citirea cărților de haiku. Surprinzătoare mișcarea din mediul online, o mișcare frumos organizată, încheată, prietenoasă incluzând mai mulți autori de poeme nipone. Autori cu renume în țară și străinătate, printre aceștia numărându-se și Cezar-Florin Ciobîcă, ale cărui poeme mi-au atras atenția în mod deosebit.

Cine este acest haijin român? "Cezar-Florin Ciobîcă lucrează în Botoșani, România, ca profesor și autor de poezie, proză și haiku. Scribe haiku din 2008, iar poemele lui au apărut și pe câteva site-uri internaționale. A câștigat premii la concursuri internaționale de haiku, iar începând cu 2010 a fost selectat printre cei mai creativi 100 de autori de haiku din Europa. Coordonează un club de haiku, organizează concursuri (haiku, senryu, tanka) pe site-ul *Lyrical flashes* și este membru al juriului în cadrul Concursului Internațional de Haiku *Sharpening the green pencil*. A publicat două cărți până acum (*Memoria clepsidrei*, poezie, și *Caruselul anotimpurilor*, haiku)."

În acest an, 2017, la Editura PIM din Iași îi apare încă un volum de haiku, în ediție bilingvă (română-engleză) - *Petale în vânt* cu titlu paralel *Petals on the wind*.

Titlul cărții este extrem de sugestiv. Exprimă un adevăr universal valabil: ne place ori nu ne place, cu voia sau fără voia noastră, nu suntem altceva decât *petale în vânt*, iar tema principală a cărții, este aceea a existenței vremelnice, efemere.

După cum vom vedea, pentru Cezar Ciobîcă, a scrie haiku este o adevărată artă, aceea a simplității, a sincerității, a purității, a sensibilității, într-un cuvânt arta esenței. Într-adevăr, în doar 17 silabe (3 versuri), descoperim universuri și lumi incommensurabile. Autorul se apleacă atent, cu decență, observă cu finețe, cu rafinament tot ce-l înconjoară și dezvăluie cu mărinimie celorlalți tablouri cu rezonanțe adânci și de durată. Poemele sunt inserate în carte precum vârtelnița deapănă timpul, înșirând cele patru anotimpuri în rotația lor firească (*Primăvară, Vară, Toamnă, Iarnă*), însă cartea are și un al cincilea capitol, în care autorul presară *Printre anotimpuri* alte câteva poeme.

Cine vede în haiku ori spune că haiku-ul este doar imagine are multe de pierdut. Cuvintele, versurile sunt doar "interfața" scriiturii cu cititorul. Dincolo de aceasta se deschide o lume cu reverberații nebănuite, cu valențe de neînchipuit. După descoperirea imaginii, cititorul trebuie să treacă dincolo de aceasta descifrând rosturi și profunzimi ale cuvintelor și imaginilor. Decriptarea și tălmăcirea simbolismul acestora printr-o atitudine contemplativă este ceea ce atrage cititorul și îl îmbogățește spiritual, artistic, cultural...

În acest sens, mi-am propus și eu un exercițiu modest prin care încerc să descălcesc sensuri și înțelesuri ale haiku-urilor lui Cezar Ciobîcă. Am citit și recitat cartea, m-am hrănit cu seva vie a unui univers în mișcare.

Mă opresc pentru început la poemul: *clepsidra spartă - / miresmele de tei / îmi umplu timpul*. Un haiku, în care autorul contrapune două planuri- golul și plinul. *Clepsidra spartă*, cu certitudine are fisuri prin care se golește de conținut, însă nu cunoaștem cauzele apariției acestora, ci, doar, putem accepta că așa a fost proiectată. În cel de-al doilea plan, timpul (măsurat de clepsidră) este totuși plin, dar nu oricum, ci, de data aceasta cu *miresmele de tei*.

La o analiză mai atentă, observăm că pe autor îl preocupă filosofia vieții. Dorește să ajute cititorul să înțeleagă parcursul omului în timp și spațiu; un adevăr cunoscut și recunoscut, acela al trecerii, curgerii timpului continuu. Acesta se scurge precum un fluid, alunecând lin sau în cascade. Fiecare dintre noi îl percepem și îl trăim în mod subiectiv, personal; pentru unii poate fi senin, pentru alții, dramatic. Pentru a spori bucuria trăirii, ori pentru a atenua efectul trecerii și pentru a fi mai ușor de suportat, Cezar Ciobîcă umple timpul cu *mireasma de tei*, care ne încântă, ne binedispune, ne face să uităm de lucrurile neconforme cu dorințele noastre, cu puterea

noastră de imaginație și ne face să înțelegem că, de fapt, nu timpul se scurge, ci noi ne strecurăm prin timp spre marea trecere, pe care trebuie s-o acceptăm și, chiar să ne pregătim în acest sens. Autorul ne dă și metoda: să ne bucurăm de mireasma teiului și a altor flori plăcut mirositoare și binefăcătoare, astfel realizându-se un transfer de bine, de senin, de lumină de la natură spre noi, oamenii. În comuniune și armonie cu natura, receptivi la schimbările firești din jurul nostru, viața, deși trecătoare poate să ne fie frumoasă. Este o atenționare că, până la urmă acest lucru depinde și de noi (liberul arbitru) și, că este de ajuns doar să avem “ochi de văzut, urechi de auzit” și sufletul deschis pentru a primi frumusețe și dăruie iubire. În consecință, în opinia autorului, clepsidra spartă semnifică viața omului, deosebită de clepsidra naturii, care se scurge în cicluri, rotiri ale timpului prin anotimpuri, între moarte și înviere. Pe de altă parte, și noi, oamenii așteptăm învierea. Când va fi aceasta este o taină, numai Domnul știe.

Un alt popas, pe aceeași temă: *bătrân pe prispă - / printre frunzele veștede / un ghiocel*. Autorul surprinde desprimăvărarea, trecerea de la iarnă la primăvară, când ies la căldură găzele, copiii, iar *bătrânii*, încet, anevoie, *pe prispa* casei, cu privirea fixă, uneori pierdută printre *frunzele veștede* ale toamnei trecute. Putem presupune că în înțelepciunea lor, conștientizează asemănarea cu ele. Le contemplă cu nostalgie, cu compasiune, însă descoperim că în această postură, bătrânul nu-și pierde speranța; observă *un ghiocel*, firav și gingaș, care depășește opreliști, intemperii și răzbate, înalțându-și corpul spre cer bucurându-se de lumina soarelui. Ghiocelul este modelul de dârzenie, de voință sporită, îl motivează pe bătrân să lupte cu neputințele și să mai creadă într-o nouă revigorare a organismului. Prin contrapunerea celor două ipostaze: *bătrân* (sfârșit) și *ghiocel* (început) se aprinde scânteia, are loc declicul schimbării stării de spirit a bătrânului. Prin absorbția albului purificator și interiorizarea luminii redobândește, pe cât posibil, încrederea în sine, speranța de a merge mai departe. Haiku-ul poate fi o meditație, o reconfigurare a modului de a vedea viața spre dobândirea liniștii eului interior.

Liniștită, cu sufletu-mi plin de bucurie și speranță, zăbovesc puțin asupra unui alt haiku: *primul curcubeu - / culorile pastel / neîncepute*. Și aici întâlnim o juxtapunere a două planuri diferite: cerul și pământul. Fiind vorba de *primul curcubeu*, deducem că ne aflăm la începutul verii, când natura este îmbrăcată în *culorile pastel*, culori diafane, (roz, bleu, lila, galben, verde...), care-i conferă un aer copilăresc și proaspăt, zglobiu și delicat. Dacă aici întâlnim din plin culori și tonuri diverse, autorul ne anunță că în cer nu este nicio risipă a acestora, ele fiind *neîncepute*. Doar ne semnalează un nou început al unui proces de apariție a unui brâu de culori pe cer prin reflectarea luminii soarelui printre picăturile ploii de vară.

Privind tabloul în oglindă, am putea spune: precum pe pământ, așa și în cer sau invers, însă autorul nu ne spune de unde și încotro sunt transferate irizațiile de culori. Înțelegem însă, că și teruricul și celestul au

sursele lor și că între ele există o simbioză perfectă, că totul este divin. Vara dispune de o paletă bogată de culori pentru a înfrumuseța pământul și cerul, în aceeași măsură. Vara este anotimpul trăirilor calde, senine, tușe din preaplinul teluricului și cerescului se revarsă în sufletul oamenilor, fenomen care predispune la reverie și înălțare. Acolo unde este lumină și căldură este sănătate, bună dispoziție. Haiku-ul lui Cezar Ciobcă, construit cu măiestrie este doar conturul unui tablou sublim al unei bucăți de cer, este primul pas spre un tablou estival divin. Imaginându-ne ceilalți pași parcurși prin nuanțele și culorile care îmbracă cerul și pământul, ajungem cu siguranță la sufletul nostru, înfrumusețându-l și înnobilându-l. Cu alte cuvinte, haiku-ul zugrăvește în cel mai fericit mod un tablou din natură, însă nu se oprește aici. Tablou complet al creației divine, include și Omul.

Însă vara are și neajunsuri, neplăceri. De data aceasta, poetul surprinde aspecte deloc plăcute, ci nedorite, chiar apăsătoare, obositoare. Probabil, următorul haiku *niciun strop de ploaie - / ugerile vacilor / numai crăpături* este o vie amintire din copilărie, care l-a urmărit în timp. O perioadă de secetă, în care pășunile sunt arse de razele fierbinți ale soarelui de cuptor, neostoite de niciun nor, de *niciun strop de ploaie*. Anii de secetă sunt greu de suportat prin consecințele nefaste asupra plantelor, animalelor, și, desigur, implicit asupra oamenilor. Din lipsa apei totul se deshidratează, se usucă. Autorul se oprește doar la un singur exemplu, prin care surprinde suferința pe care o suportă *ugerele vacilor*, care, asemenea pământului sunt brăzdate *numai [de] crăpături*. Ugerile vacilor sunt izvoarele de hrană pentru populația satelor, de la copii până la cei vârstnici. Drama este mai mare pentru că nu există un etalon de timp în care se poate anticipa rezolvarea situației. Pentru o clipă, mi-am imaginat durerea sufletească a femeii care mulge vaca dis-de-dimineață pentru a-și hrăni copiii, iar în spuma laptelui alb (destul de puțin) din șistar se scurge o dără de sânge din ugerul crăpat al vacii. Femeia știind ce înseamnă durerea sânelui, suferă întreit: revenindu-i propriile amintiri dureroase din primele zile de alăptat copiii, grija că nu are cu ce-i hrăni în perioada secetei și durerea vacii, animal sfânt pentru familia ei. Durerea sufletească a sâtenilor sporită de angoasele, neliniștile, spaimile cu privire la traiul întregii familii, pe termen nelimitat este un tablou trist al vieții de la țară, pe care l-am simțit și trăit, copil fiind.

Timpul se rostogolește în ritmul lui, iar noi ținem cumva pasul prin *liniștea nopții - / o castană tulburând / stelele din lac*. Probabil că autorul se află sau se imaginează pe malul unui lac ori în apropierea acestuia, într-un peisaj nocturn, romantic; poate chiar într-o escapadă de câteva zile, undeva într-un mediu natural în care să respire *liniștea nopții* întru propria-i liniște. Și, de ce să nu recunoaștem, unele nopți de toamnă sunt superbe. Într-o noapte senină de sfârșit de septembrie ori început de octombrie, departe de zgomotul orașului, al televizorului și telefonului, în

care poți depăna propriile amintiri, mai vechi sau mai noi, poți medita ori înălța o rugăciune, îți poți găsi liniștea eului interior.

Într-o asemenea noapte, parcă și stelele se relaxau revărsându-și lumina pe suprafața apei. O boare de vânt ori castana slăbită (este toamnă) se desprinde de ramura arborelui și, odată ce atinge suprafața apei produce un zgomot. În liniștea devenită tihnă în miez de noapte, are loc o schimbare de ton, în care *o castană tulburând / stelele din lac*. Întâmplarea îi atrage atenția autorului care observă impactul acesteia asupra lacului și cerului. Efectul căderii nu este doar sunetul produs și tulburarea liniștii lacului, împrejurimilor și a stelelor ci, prin extensie se prelungește, tulburând și liniștea autorului, empatic cu ceea ce se întâmplă în natură, de jos până sus. O, Doamne, de cât de puțin este nevoie pentru a ne pierde liniștea!

Prin poemul *ceață deasă – / tata nu-și mai amintește / nici numele* rămânem tot în anotimpul de toamnă. Vremea se răcește, apare fenomenul de ceață, seara, dimineața vizibilitatea este redusă, sunt inconveniente în circulație și nu numai, afectează pe cei meteosensibili și exemplele ar putea continua.

Autorul dă un nou contur imaginii, o altă direcție lucrurilor, fenomenelor; este vorba de toamna omului, în care acesta trebuie să se adapteze noului mod de viață, pentru că, de data aceasta, *ceață deasă*, ca metaforă ne dezvăluie faptul că este vorba de ceața minții. Din păcate, aceasta (ceața) a inundat memoria tatălui și *nu-și mai amintește / nici numele*, cel mai simplu lucru pentru om. Poate durerea și suferința sunt mult mai mari dacă are și momente de luciditate și conștientizează pierderile de memorie. Pentru cei apropiați este o suferință greu de suportat, pe de o parte văzând deteriorarea sănătății părintelui la senectute, pe de altă parte dorința de a-i fi alături, a-l putea ajuta și a-l feri de eventuale neazuri. Poemul este extrem de profund, îți crează o stare de spirit cu frisoane, panică, anticipând întâmplări nefaste. Încerci, te străduiești să găsești explicații, pui întrebări, greu de găsit răspunsuri. Până la urmă, ruga și acceptarea sunt soluțiile. Sentimentul amar cu privire la degradarea omului ca și a naturii, cu deosebirea că natura renaște, însă omul nu, este greu de suportat, umerii pe care trebuie să duci povara devin din ce în ce mai aplecați, iar cei pe care ai vrea să plângi sunt neputincioși.

De remarcat în carte și poemele, în care autorul sesizează îmbătrânirea populației de la țară: *sat îmbătrânit - / pe hornul casei de nașteri / o barză cu pui*; trăirile copiilor ale căror părinți sunt nevoiți să plece la muncă în străinătate: *Ziua mamei - / fetița-n lacrimi învârte / globul pământesc* sau durerea părinților rămași acasă, copiii fiind plecați: *la cules de struguri - / cu gândul la copiii / plecați departe*; nostalgia pentru locurile și casa copilăriei: *casa natală - / miresmele de liliac / umplu tot golul*.

Poeemele lui Cezar Ciobîcă sunt schițe de peisaj, tușe de penel bine articulate pe canavaua pregătită anume. Mi-au încântat sufletul și multe alte poeme, tablouri feerice și de neuitat: *prima ninsoare* - / *în vechea nașină de scris* / *o coală albă*; *petale în vânt* - / *din ce în ce mai lungă* / *trena miresei*; *amiază pe câmp* - / *miroase a lavandă* / *chiar și lumina*; *întârziind* / *lăsarea asfințitului* - / *floarea soarelui*...

Un periplu prin și printre meandrele anotimpurilor cu ajutorul haiku-urilor lui Cezar Ciobîcă este o delectare intelectuală, o desfătare sufletească, o înălțare spirituală.

Întâlnim în creația lui Cezar Ciobîcă o tăcere metafizică, spune doar cât să sugereze ceva, explică doar cât să incite, descrie doar pentru a-ți pregăti pana ori penionul să continui, folosește metafora doar pentru a-ți deschide calea îngustă dar sigură de a ajunge la esență, la izvor. Extrapolând ceea ce poți înțelege din poemele sale la a contura o viziune asupra autorului și propriei sale existențe, am putea spune că este omul implicat, visător și sensibil, îngândurat și jovial și, dincolo de toate aceste ipostaze, este omul echilibrat.

Cunoscător al mai multor limbi străine, prin creația sa, poetul Cezar Ciobîcă realizează în chip fericit un dialog pertinent între culturi, limbi și literaturi. Este unul dintre autorii pasionați și dedicați poemului de sorginte niponă și filosofiei zen, mărturisind că în afara tuturor preocupărilor pedagogice, poetice..., “nu este decât o pată de sânge care vorbește”. Și ne-a convins și prin această carte că vorbește și scrie excepțional.

Valoarea cărții lui Cezar Ciobîcă *Petale în vânt* = *Petals on the wind* este invers proporțională cu formatul în care apare. Zicala “esențele tari se țin în sticle mici” este valabilă pentru fiecare haiku în parte, dar și pentru carte, ca întreg. Distinsă ca formă, subtilă ca și conținut, o carte frumoasă, “cîinste cui te-a scris”!

Merită să o purtăm tot timpul cu noi ca pe o carte de rugăciuni.

CONSTANTIN DANCU

The Ecumenical Legacy of the Cappadocians

Take a look at a Christian Orthodox calendar! If you're Orthodox you know what to expect, a listing of saint names for each day of the year. Sometimes two or three monastics or bishops, other times groups of tens of martyrs, and so on. These are people considered saints by the Orthodox Church, and are acknowledged by other denominations as people of God, who have dedicated their life to the salvation of their soul, and the souls of others.

Among all these saint people, there are those who have made a dent in the Universe, who have been gifted by God with a higher power of understanding how He is, (not what He is) and how He manifests in our lives. They dedicated their intellect, body and spirit to the sole purpose of ministry of God and people. The Cappadocian fathers: Saint Basil the Great, his brother Saint Gregory of Nyssa and Saint Gregory of Nazianzus have made a tremendous service to the church in times that defined the way we pray and understand God, and have kept the Orthodox faith, in spite of all adversity, developing a timeless Christian doctrine.

If we were to resume the work of these saints to a couple of words, we would say: Basiliada and the austere life for Saint Basil the Great; a theologian by excellence for Gregory of Nazianzus and the father of mystical theology for Gregory of Nyssa.

In *The Ecumenical Legacy of the Cappadocians* (edited by Nicu Dumitrașcu) we find 16 extraordinary well-documented and written works

by great teachers and researches from all around the world, on broad aspects of theology and life of the three Cappadocians. These works have been presented at an international conference dedicated to the three great Cappadocian Fathers of the Church, organized by the Faculty of Orthodox Theology “Episcop Dr. Vasile Coman” at the University of Oradea, Romania, on October 6–9, 2009. Subjects vary from the friendship of Basil and Gregory of Nazianzus to the use of perichoresis in Trinitarian dogma. It is our duty as Christians to encourage anyone to read and pass on works like this to all theology scholars.

The Introduction is made by Metropolitan Kallistos of Diokleia, former professor of Eastern Theological Studies at the University of Oxford. His focus in the short but rich introduction is on the following:

The communion and friendship of these Saints should inspire us in a 21st Century filled with family disintegration.

The monastic calling of Saint Basil, who didn’t see the monastic calling as a “strange and eccentric pursuit” but as a way to follow the Gospel.

The Trinitarian doctrine as the center of Christian life.

The mystery of God: apophatic and mystic aspects of the Trinity. Their standpoint is summed up in a saying attributed to Evagrius of Pontus (died 399), the disciple of Basil and Gregory of Nazianzus: “God cannot be grasped by the intellect. For if he could be so grasped, he would not be God.”

1. *Creation, Cosmogony and Cappadocian Cosmology* by Carl Sean O’Brien.

The work discusses the different points of view of cosmogony, of St. Basil and his brother St. Gregory of Nyssa. Their approach is different in several aspects. Due to the audience of the homilies, and the fear of heresy, Saint Basil does not use too many philosophical terms in the Hexaemeron (nine homilies on the cosmogony). Gregory of Nyssa in turn uses natural philosophy as a way of presentation. They went beyond solving the metaphysical issues just by appealing to God’s omnipotence, which makes their work valuable and timeless.

2. *Some Considerations Regarding the Cappadocian Trinitarian Ontology* by Mihai Himcinschi.

The Cappadocian ontology has developed for us a deeper understanding of how God is, and the way God is, meaning Love in the Trinity. The interpersonal love in the Trinity is the only model a Christian should follow in his life. Another important idea brought to us by the Cappadocians is that in the Trinity there are attributes or qualities which belong to the Being, so they are common to all three Persons, while specific or personal characteristics are what make each Person of the

Trinity unique. In order to hold unity in the Trinity, there can only be one Principle in God, which is the Father. We thus understand that God is perfect, He does not evolve in descendants, but has a Son and a Holy Spirit from eternity.

3. *The Cappadocians' Stress on the Monarchia of the Father in Metropolitan John D. Zizioulas* by Krzysztof Leśniewski.

This very deep theological work continues the discussion of the principle of the Trinity. Quoting St. Gregory of Nazianzus, it refers to the union of the Trinity as the Father from whom and to whom the ordering of persons runs its course. The phrase "the Father is greater than I" (John 14, 28) should not be looked at as talking about value or importance, but as a reference to the order in the Trinity and causation. Finally the profound theology can only really be understood through participation in the communion with God, revealed in the Church.

4. *The Atypical Friendship of Sts. Basil the Great and Gregory of Nazianzus* by Nicu Dumitrașcu.

For those who do not know the history of the relation between these two saints, it comes as a surprise, the difference in character and sometimes in vision. Their friendship started early, when they both studied in Athens. It continues later when they both fight heresy. Gregory's unusual righteous character will cause troubles in this friendship, and we learn that for truly spiritual people, white lies are just lies and they will not accept them. This is what happens when Basil calls Gregory to Caesarea, but fearing that Gregory will refuse to come, uses the pretext of being sick; this puts Gregory on the road, but once he finds out the truth he turns back home. However hard some moments were in their friendship, what makes them stand together in the tough moments is God and their love for all that is good, the higher common purpose.

5. *"A Long Way from Home" The Travelling Man According to St. Basil* by Gunnar af Hällström.

The title of this article was inspired by the African American song: "Sometimes I feel like a motherless child, a long way from home." This expression sums up the feeling of missing heaven as home reached by Saint Basil through his spiritual life. As he did, many other saints before and after him have longed for reaching the home of the Heavenly Father. "All Christians have the potential to reach this feeling of spiritual brother of Christ, by having a life ruled by the loving gospel of Love written in our hearts by the Son of God Himself." His theology endorses a negative cosmopolitan attitude, which states, not that the whole earth is his home, but the wish that his home was not here on earth, but in heaven, he wishes to become a citizen of heaven. Furthermore such a theology is key to an

ideology of peace, since fighting for a home here on earth is in vain, because we all should search through our life anywhere on earth to have the right to become in the afterlife beings of heaven.

6. *Philosophical Arguments and Christian Worship in St. Basil's Debate with Eunomius* by Gheorghe Ovidiu Sferlea.

The article points out Eunomius's main error, the statement that the Son is of a different substance than the Father. The wrong foundation of his ideology is that words and language can express the essence of things. Based on this ideas he postulates that God cannot transmit His substance to the Son, thus They cannot be of the same substance (*homousios*). St. Basil's argument against Eunomius was that human reason does not have access to the substance of things. Through the contemplation of God's works, we discover that He exists. We can never find out what He is in His very substance. According to Eunomius, Christ, the Son of God, was a supremely eminent being, unique in its kind, but in the end a creature. To the extent that he was called "God," he was so only by homonymy. Basil, however, saw here a major inconsistency with the theology and practice of the baptism understood as the salvific act through which every Christian enters into a new life, the beginning of his or her personal redemption from corruption and death. Basil presumed that only the true God can achieve this on our behalf - that is, only the true God can give access through baptism to the true God's life.

7. *The Contribution of Saint Basil the Great to Combating Pneumatomachism* by Nicolae Chifăr.

Affirming the Divinity of The Holy Spirit and through this the same essence with the Father and the Son was not an easy task for the Cappadocians either. Fighting the Pneumatomachism, a heresy developed by some of those who abandoned Arianism, was one of the main concern for St. Gregory of Nazianzus and St. Basil the Great. The pneumatology of St. Basil the Great, as in fact that of the entire patristic literature, relates to the two coordinates of human existence - creation and salvation - without omitting the Divine Providence, which has accompanied and will accompany God's creation until the end of time. The work of the Holy Spirit is present through all these stages of human existence as work of the entire Holy Trinity. Without explicitly naming the Holy Spirit God, St. Basil used synonyms, which did not irritate his adversaries, but made them admit that the Father, the Son and Holy Spirit are of "the same essence". Most importantly the Cappadocian's pneumatological theology was materialized in the Nicene-Constantinopolitan Creed.

8. *A Canonical Approach to Holy Canon 89 of Saint Basil the Great* by Elena Giannakopoulou.

In his Letter 54 (known as Canon 89), to the chorepiscopi under his jurisdiction, St. Basil decries the neglect of the Holy Canons of the Holy Fathers regarding the *chirotesia* of the “servants” - namely, subdeacons, readers, and exorcists. The chorepiscopi, who had responsibility for this task have ordained unworthy servants for various reasons. St. Basil instructs the chorepiscopi to send the list of servants to him for approval before the ordination. He makes it clear that a thorough examination of the life and conduct of the candidates should be made before approval to *chirotesia*.

9. *St. Gregory of Nazianzus on the Love of the Poor (Oration 14)* by John A. McGuckin.

We learn from McGuckin’s article that St. Gregory, lived a self-professed ascetic life, while continuing to manage a large fortune inherited from his very wealthy parents. In his involvement in the Basiliada, Gregory supplies the very important element of fundraising (then as now) the pitching speech, calling for money to build a Leper colony, thus helping many people in need. What we have in the Oration 14 of St. Gregory is the first record in ancient philosophy of a case being made for philanthropy towards the wretched as a duty on the basis of common sacred equality vested by God to all people. Through his Christian philosophy, St. Gregory transforms and transcends the philosophy of his time. In his writings, mercy and compassion are identified with constitutive elements of human nature; and by doing so, we can no longer fantastically accept the fragility of human nature as an implacable destiny, but rather care for and rise up those who are down.

10. *The Impact of Cappadocian Theology on Byzantine Aesthetics. Gregory of Nazianzus on the Unity and Singularity of Christ* by Anne Karahan.

This article studies the Cappadocians authentication of God as Trinity with Jesus Christ the God-Man. Starting from this point, the article will discuss how this affects Byzantine sacred art. The conclusion of Anne Karahan is that in icons of Christ, we cannot separate the human from the divine, or, better said, we cannot ignore the divine in icons. If we were to do so, we would not have an icon anymore; venerating only the human in Jesus Christ is against Orthodox faith and a plain heresy. Instead, icons are loci for contemplation and communication with God. This, however can only happen in an Orthodox understanding of the Holy Trinity and a full and complete divinity of the Son of God, divinity in essence and person. If Christ, the Son of God, would not be God with the same divinity as the God Father, we could not venerate icons of Jesus Christ as God.

11. *Gregory of Nazianzus's Oration 31 on the Holy Spirit* by Pablo Argárate.

The hommouision was extended to the Holy Spirit by St. Basil the Great, but the divinity of the Holy Spirit was fully proclaimed by St. Gregory in his Oration 31. Argárate points out the systematic thinking of Gregory, who proves the divinity of the Holy Spirit from the baptism, saying that, if He was not to be worshiped, he could not deify us through the Sacrament of Baptism. St. Gregory thus derives the nature of the Holy Spirit from his operations. The article further notes that the pneumatological theology brings the Trinitarian theology of St. Gregory to its fullness.

12. *The Logos Who Descends to Me. Saint Gregory of Nazianzus's Christology* by Florin Tomoioagă.

Florin Tomoioagă starts this article observing the tight connection between Gregory's Christology and his soteriology more precisely that his Christology is mostly an expression of his soteriology. Soteriology is not only the definition of the role of the Christ in the Trinity, but is completed through the incarnation. He then breaks down details of Gregorian apophatism, warning of the danger of absolute apophatism, which in turn destroys the possibility of Revelation and of knowing God. We cannot define God exclusively by negations. Strictly speaking apophatism refers to God's nature, and not to his existence and way of manifestation. In the interpretation of John 14, 9, "Anyone who has seen me has seen the Father" Gregory of Nazianzus reveals that Christ is the Logos, the Son of God, who does not present us with theoretical thrust, but reveals the Father, because of his union with Him. Lastly, Gregory sees the danger in the idea that the Crucifixion was redemption due to the Father, as satisfaction. According to St. Gregory, the Father accepts Christ's sacrifice, but he neither asks for it nor demands it.

13. *Gregory of Nyssa's View of the Church. Status Quaestionis* by José R. Villar.

From José R. Villar's study we see that the Church is above all the fullness of the mystery of the incarnation, through which the humankind is saved. This is the one Catholic and Apostolic Church. This nature of the Church separates the Catholic (and more so Orthodox n.n.) Church from heretics, it is a single body, part of which lives here on earth, while another part has attained perfection in Christ. Cosmos is created anew in the Church, as well as humankind. Humanity receives the perfect image of God, through the Incarnation of Christ. In Gregory's theology, Christology and soteriology are in perfect unity with the ecclesiological view.

14. *The use of the Term Perichoresis in the Trinitarian Dogma According to St. Gregory of Nyssa* by Marius Telea.

Initially the term was used in a theological way by St. Gregory of Nazianzus referring to Christ's human and divine natures in one person. The term perichoresis (meaning existence of the Trinity as a love dance in which the three persons interpenetrate one another) was first used by Saint John of Damascus. Perichoresis turns the ontology of substance into an ontology of love. Through this expression the dwelling of the persons in one another can be understood without merging or fusing. St. Gregory of Nyssa used this term reluctantly though, due to its use by Aristotelian and Stoic thought. St. Gregory of Nyssa sees God analogically as a circulatory Being. God is not static, He is movement. The article's conclusion is that the Godhead has only one life, but one that is lived differently in each divine Person.

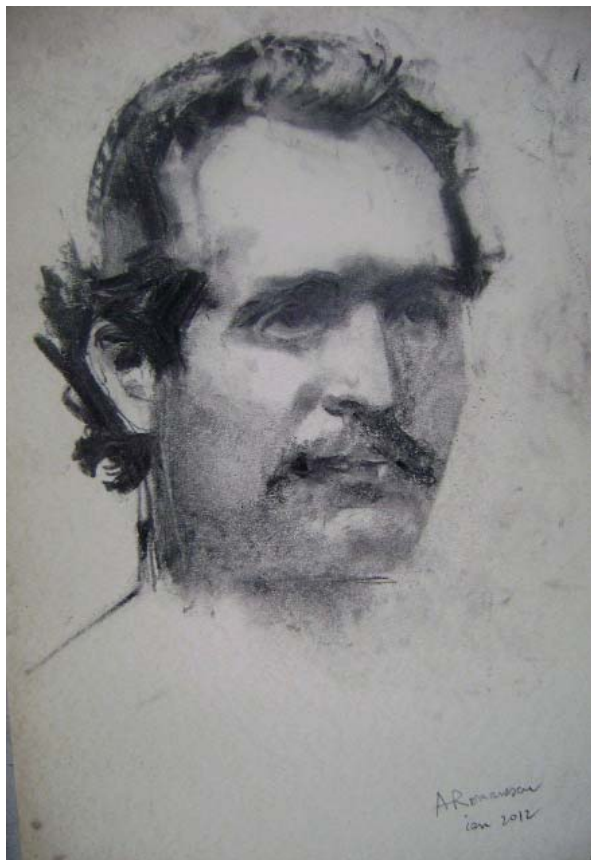
15. *The Holy Spirit as the "Glory" of Christ. Gregory of Nyssa on John 17, 22* by Miguel Brugarolas.

Saint Gregory calls the Holy Spirit the eternal glory that enfolds the Son, the Spirit of the Word from before the creation of the world, the one who has glorified His flesh and who will glorify men. *The glory that you gave me, I have given to them* (John 17, 27). Saint Gregory affirms the fact that here the glory is the Holy Spirit, whom Christ gave to the disciples through the act of breathing (John 20, 22). In the circular movement in the Trinity the Father is glorified by the Son and the Son is glorified by the Holy Spirit. The action of the Holy Spirit makes glorification possible for men. The article further discusses the resemblances and differences between Gregory's and Augustin's views on this matter.

16. *Conquering the Promised Land. Gregory of Nyssa Shifting Origen's Impact* by Victor Yudin.

The Jewish history of the Conquest of the Promised Land seems to present difficulties from the point of view of fulfilment of the divine law. Victor Yudin's article studies Gregory's approach on the Conquest of the Promised Land, his allegorical as well as his literal interpretation. St. Gregory doesn't seem to have much knowledge with Origen's view of this subject and his allegorical interpretation is not nearly as radical as Origen's.

Each of these sixteen works is a true revelation, written with passion for truth and reflecting the high theological preparation of the scholars who wrote them, as well as a genuine Christian spirituality which leads them to reveal to the world the beauty and richness of the theology of the Cappadocian fathers.

*Eminescu, grafică de
Adina Romanescu*

PAULA ROMANESCU

“M-or troieni cu drag aduceri aminte”

Au înflorit și s-au scuturat de floare salcâmi pentru a o suta douăzeci și opta oară de când Luceafărul românesc s-a fost mutat în locul lui menit din cer.

Pentru a o suta douăzeci și opta oară, teiul sfânt își scutură creanga de miresme peste pământul acesta în care s-a mutat trupul de lut al Poetului “veșminte de pământ luând”.

Au încercat niște epigoni-acrituri, un fel de boieri ai burții, să-l închidă, cu necuprinsul geniului său cu tot, în întunericul-debara care le ține loc de rațiune.

N-au reușit! Greșeala lor, spunea un cărturar om de știință român de talie internațională, este că au îndrăznit să muște din jarul stelei, uitând că La Steaua se ajunge cu iubire doar, altfel, orice încercare de a o atinge cu ură, îl reduce pe agresivul arogant la neantul din care s-a ivit.

Veste bună, Români! Eminescu trăiește!

Cu fiecare 15 iunie îl simțim tot mai viu, ne simțim tot mai mândri că prin el ne recunoaștem frumusețea sufletului și clarul minții, fericiți că el s-a ivit în neamul nostru și nu altunde, că prin creația sa limba română și-a aflat înaltă înnobilare.

În Sfânta duminică din 18 iunie a.c., la Biserica ctitorită de Regina Maria din capitală, locaș de cult ortodox cu hramul “Sfânta Maria” – “Miron Patriarhul”, a avut loc slujba de prohodire a lui Mihai Eminescu cel mutat în viața fără de sfârșit, după încheierea obișnuitei (excepționalei!) ceremonii liturgice oficiată de cinci preoți parohi, cu participarea unui număr semnificativ de reprezentanți din corul Patriarhiei Române (voci cu totul minunate prin limpezime și profunzime), însoțiți și coordonați de Înalț Protopsaltul Mihail Bucă.

Pe lângă enoriașii aparținători Sfintei Biserici, prezența unui mare număr de oameni de arte și carte, nu mai constituie demult o întâmplare, aceasta intrând în ordinea firescului. Se cuvine să amintim iar și iar că acest lucru a fost posibil grație înțelepciunii și deschiderii pe care Părintele Gheorghe Neagoe le manifestă față de creatorii din toate domeniile de cultură și artă, participând la rândul său la acțiuni literar-artistice - recitaluri de poezie, lansări de carte, concerte, vernisaje de pictură și sculptură etc.

Cine nu a fost în acea binecuvântată zi la oficierea prohodirii Poetului spre a-și amesteca glasul în marele cânt-rugă “Veșnica Pomenire!”, cu privirea la flacăra tremurândă a lumânării și cu ochii sufletului topiți în lumina stelei din gând, a credinței, a iubirii, a curățeniei cugetului, nu va putea înțelege ce înseamnă sufletul românesc!

Ca de obicei la astfel de evenimente evocatoare împlinite aici și sfințite de rugăciune, Părintele Gheorghe (să nu vi se pară deșartă lauda fiindcă nu-i!) s-a îngrijit și cu ocazia comemorării robului lui Dumnezeu Mihail (Eminescu) și a neamului său cel adormit (de neamul curat românesc este vorba!), ca totul să fie făcut după sfânta rânduială creștină: lumina, smirna și tămâia, coliva de grâu curat, colacul, vinul, prosopul (ștergarul), au ajuns la fiecare participant întru neuitarea celui comemorat.

Abia după aceasta a avut loc un omagiu cu adevărat emoționant adus marelui Poet de scriitori și artiști cu participarea întregii obști a slujitorilor la sfântul altar de aici și a enoriașilor.

A vorbit mai întâi Dl Florian Laurențiu Stoica, Președintele Fundației Literar-Istorice “Stoika”, în spusele sale înflorind parcă lumina

gândului bun sub veghea geniului tutelar – Eminescu. Din Țara Codrilor de Brazi de peste Prutul legănat de doina românească, a vorbit în limba dorului D-na Ambasador Iuliana Gorea Costin. Profesoara Floarea Necșoiu a prezentat o comunicare despre Eminescu și poezia religioasă; au recitat din / despre Poet actrița Doina Ghițescu, poeta Victoria Milescu, Doina Bărcă și compozitorul interpret Marin Ghioroiu. Din îmbinarea sfântă a muzicii semnată de Ciprian Porumbescu și versurile eminesciene din Sara pe deal, soprana Dana Irina Gâju a făcut să plouă peste lume cu armonii ca niște lacrimi de ape de lună ca mai apoi să cerem cu toții într-un glas ca Eminescu să ne judece de-om avea sau nu dreptate că ... suntem români, după cum ne-a lăsat mărturie de credință și poetul basarabean Grigore Vieru în Dor de Eminescu, și Ion Aldea Teodorovici cu Doina lui, plecați cu toții dincolo de vămile luminii.

Mentionez dintre prezențe poetice (tăcute dar văzătoare cu sufletul): Pasionaria Stoicescu, Ella Blue, Cornelia Violeta Popescu, Rodica Subțirelu, Eliza Roha, Ioan Rațiu, Corneliu Zeană, Viorel Speteanu, Florin Grigoriu, editorul Nicolae Roșu-Carpen, un fervent susținător prin editura al cărei director este al scrisului multor poeți și prozatori ale căror volume le lansează cu fast în cadrul unor adevărate ceremonii literare – critica și lectura publică prilejuind o bună receptare a noilor apariții iar cronicile despre, semnate de critici literari pertinenti, își găsesc spații în paginile revistei cu un titlu care nu mai are nevoie de lămurire privind demersul ei – *Arena literară*. Era prezent de asemenea sculptorul Constantin Sinescu, realizatorul unui foarte reușit bust al lui Eminescu, în ipsos deocamdată, care-și așteaptă turnarea în bronz și plasarea în spațiul public spre a ne veghea trecerea ... Și ca din senin (cât de senin e gândul care ne poartă spre bornele de lumină din lumea ca o pajiște de cânt!) îmi apare-n oglinda păstrătoare de frumuseți care ne este suflet, Eminescu acela în marmură albă nemurit o dată în plus de sculptorul român din Brăilița Nicăpetre devenit prin voia (!) sorții cea niciodată generoasă cu bieții muritori, unul din marii sculptori ai lumii, nevoit să se auto-exileze din țara lui în Lumea Nouă, cu escală pământească la Totonto și, nepământească, în regatul pietrei și al lemnului preschimbate în artă, adăugând astfel o treaptă mai mult coloanei fără de sfârșit a geniului românesc sub cerul lumilor.

Aici, la Biserica din București, privesc cu pioasă admirație pictura de pe zidurile sale și nu m-aș mira deloc să văd / să aud, coborând dintre sfântii aureolați cu raze de lumină parcă de zugravii de subțire, chipul de azur și vocea de taină a Poetului – Luceafăr: “Cum n-oi mai fi pribeag / De-acum înainte / M-or troieni cu drag / Aduceri aminte...

Da, noi suntem astăzi purtătorii aducerii aminte că a fost odată pe pământul nostru binecuvântat un Poet ca nici un altul de frumos la chip, la suflet, la gând, la cuvânt.

Numele lui – Mihai Eminescu.

Lucia Cherciu: *Train Ride to Bucharest*

Sesiunea Cenaclului Literar “Mihai Eminescu” din seara zilei de vineri, 9 iunie 2017, a fost o fructuoasă seară literară ce a avut loc la reședința preotului-profesor Theodor Damian, directorul cenaclului.

Compatrioata noastră Lucia Cherciu a debutat în cenaclu cu volumul de poeme în limba engleză *Train Ride to Bucharest*. Volumul, apărut la editura The Sheep Meadow Press din Rhinebeck, NY, este un jurnal sui-generis, o călătorie în memorie, o oglindă poetică a sufletului autoarei, suflet ancorat cu seninătate în România copilăriei și adolescenței.

Lucia Cherciu a publicat cărți atât în limba engleză, cât și în limba română. Universul său poetic surprinde lumea înconjurătoare cu ființele apropiate, dar și obiectele care au jucat un rol deosebit în viața autoarei.

Profesoară de limba engleză la Dutchess Community College/SUNY în Poughkeepsie, NY, Lucia Cherciu este o poetă care ne convinge că frumosul poate fi găsit în lucruri mărunte, aparent nesemnificative. Cartea *Train Ride to Bucharest* este o adâncă inspirație de oxigen în lumea noastră complicată.

“At night sometimes you find yourself on the train
with people from the past, some you haven’t seen
since you were six years old, all so thrilled again
to play together. Like a child, you pick up
where you left off.....”

Despre autoare au vorbit: Prof. univ. Dr. Theodor Damian, președintele cenaclului, criticul și istoricul literar M. N. Rusu, Prof. univ. Valentina Ciaprazi și ziarista Mariana Terra, redactor șef al ziarului *Romanian Journal*. Fotoreporterul publicației *Romanian Journal* și al revistei *Lumină Lină*, Alex Marmara, a imortalizat pe peliculă aspecte din această frumoasă serată literară.

Lucia Cherciu a mulțumit pentru frumoasa primire care i s-a făcut în cenaclul românilor din New York și a oferit autografe pe cărțile dânzei.

Macedonia și macedonenii

Vineri, 23 iunie 2017, la ora 7:00 PM, Restaurantul Boon (fost Bucharest) a găzduit din nou Cenaclul "Mihai Eminescu" din New York.

Profesorul universitar Theodor Damian a deschis ședința și a anunțat că prezentarea, gen conferință, are ca titlu "Macedonia și macedonenii", lucrare care a fost realizată de domnul Dima Lascu în urma unei îndelungate cercetări pe tema respectivă.

Vorbitorul a explicat importanța unui astfel de demers în condițiile în care istoria unui neam este parte fundamentală a identității acestuia. I s-a dat cuvântul lui Dima Lascu.

Conferențiarul a precizat că Macedonia a apărut încă din neolitic și a fost localizată în sud-estul Europei. El a oferit interesante detalii despre relația dintre culturile pelasgă, macedoneană și tracă, făcând referințe la istoricul Nicolae Densușeanu care tratează în amănunt aceasta tematică.

Domnul Lascu a vorbit despre regele Filip și fiul său Alexandru, și mai ales despre acesta din urmă care a dus regatul Macedoniei pe culmile evoluției sale istorice. Neamul macedonean a dat personalități marcante și oameni importanți de-a lungul istoriei sale: Aristotel, rudă cu familia regală, Ptolomeu, gladiatorul Spartacus, Casander, Theodor Colocotroni, generalul Ioan Colleti, Emanoil Gojdu - avocat în Imperiul Austro-Ungar, Andrei Șaguna - mitropolit al Ardealului, Andrei Zappa, cel care a reînviat Jocurile Olimpice moderne, Octavian Goga - poet și politician ardelean, frații Minovici - medici, renumitul dramaturg Ion Luca Caragiale, regretații actori George Vraca și Toma Caragiu, Theodor Aman - întemeietorul Școlii de Arte Frumoase, Spiru Haret - ministru al educației. Au fost proiectate busturi, fotografii și chiar o hartă a vechii Europe, după Marija Gimbutas, cu origini aromâne.

A luat cuvântul și scriitoarea Mirela Roznoveanu care a arătat că și-a petrecut șapte vacanțe în Balcani și a reușit să comunice cu localnicii în aromână. Ea a precizat că locuitorii aromâni din Balcani mai sunt cunoscuți și sub numele de: vlahi, ciobani, armani, machedoni. A mai spus că lingvistica și istoria au teorii diferite despre structura și originea limbii acestui popor, accentuând că aromâna și româna sunt limbi romanice de sine stătătoare.

În continuare, M.N. Rusu, critic și istoric literar, a arătat că lucrarea este singulară în peisajul publicistic româno-american din New York, Dima Lascu având pentru aceasta un merit cu totul deosebit.

În contextul discuțiilor s-a abordat și problema limbilor națiunilor moderne care trăiesc pe teritoriul Macedoniei istorice, cum ar fi limbile sârbă și croată.

Au mai luat cuvântul: Mariana Terra, Alex Marmara și Stefan Benedict.

Instructiva și interesanta seară s-a încheiat cu cântece machedone și românești interpretate de Dima Lascu și de ceilalți participanți la eveniment.

La un grătar ... literar

Într-o superbă înserare de vară, 30 iunie 2017, prin perdeaua fină a stropilor de ploaie, întâmpinați de un vișin încărcat de roade și făcându-ne cu ochiul, membrii Cenaclului "M. Eminescu" din New York au poposit la reședința soților Elena Mitru și Mircea Urucu din Waterbury, Connecticut.

Cenacliștii au fost invitați pentru lansarea unui alt volum de poezii al Elenei Mitru, *Strigătul disperării* (Ed RawexComs, București, 2017, 69 pp.) cu o prefață semnată de Prof. Elena M. Cîmpan care a fost prezentă în cenaclul nostru în toamna anului trecut.

Prof. univ. Dr. Theodor Damian a deschis seara literară arătând că intenționează să instituționalizeze acest fel inedit de întâlnire a membrilor cenaclului în deplasare, mai ales că gazda a propus și insistat asupra acestui lucru.

Domnia sa a precizat că Elena Mitru a pășit cu dreptul în ale scrisului deoarece, din 2014 și până în prezent a publicat zece cărți de proză și poezie (o mică aniversare).

Vorbitorul a arătat că majoritatea cărților autoarei au apărut la Ed. RawexComs din București iar cei de acolo, prieteni fideli ai Cenaclului newyorkez (unii dintre ei și-au lansat cărțile aici) au trimis mesaje de felicitare pentru autoare.

Directorul cenacului a anunțat că scriitorul Dumitru Chioaru, cel care conduce revista *Euforion* de la Sibiu, va veni în octombrie la New York pentru a-și lansa recente sale cărți apărute.

Prezentând volumul în discuție, Th. Damian a arătat că acesta este o odă închinată mamei, chipul ei fiind omniprezent în majoritatea poeziilor; mama este izvorul vieții, este dătătoare de sens și de rost pe lume, chipul ei concretizându-se în copii; dorul de mamă este ca un rug care nu se mistuie niciodată, flacăra lui arzându-te și purificându-te până la capăt.

Se vede din volum că autoarea nu-l uită nici pe tatăl ei, acestuia purtându-i imaginea și prin numele pe care i l-a lăsat și care-i completează identitatea. Spre finalul cuvântului său, vorbitorul a arătat că prin acest volum Elena Mitru a încercat un act de justiție pentru mama ei care a fost ucisă de fostul ei soț (al doilea) Constantin Cernescu, un criminal comunist.

Livu Șoptelea, *Vestire ...*

A vorbit apoi Prof. Mariana Terra precizând că în prefața unei cărți a Elenei Mitru pe care vorbitoarea a scris-o, ea considera că autoarea este ca un vulcan care a explodat în cărți de poezie și proză, reliefând momente pivotale din viața ei.

Disperarea, deznădejdea nu pot fi reprimare ori exprimate decât în poezie.

Prof. Mariana Terra a citit poeziile “Pe astă lume” și “Omagiu mamei”, zicând că acestea impresionează prin simplitate și că volumul actual al Elenei Mitru este o lecție de viață, deoarece durerea, supărarea, frustrarea pot fi eliminate prin exteriorizare, prin scris, scrisul fiind un catarsis, care face viața mai suportabilă.

Prof. Nicole Smith a scos în evidență faptul că autoarea, ca și în alte cărți ale sale, face legătură pe drumul vertical dintre cei vii și cei călătoriți spre veșnicie, purtând dialoguri cu aceștia din urmă, cea mai reușită conversație cu mama fiind în liniște, în gând, în suflet; spre exemplificare a citit poemul “Să-ți spun o vorbă de m-auzi”.

Vorbitorul a mai precizat că versurile despre mamă, tată, mama soacră (mama de suflet – cum o numește poeta) sunt ca o mărturisire de dragoste, un fel de prezent etern al rememorărilor, poeta alinându-și dorul de aceștia prin scris.

Autoarea, luând și ea cuvântul, a spus că ei îi este greu să vorbească despre cărțile personale, că starea ei de zbucium sufletească nu va înceta câtă

vreme gândurile vin zilnic și o terorizează; oricât de multe cărți ar scrie nu își poate arăta în întregime dragostea față de mama și tatăl ei.

După “grătarul... literar” au urmat discuții la masa plină de bunătăți.

Ne-am luat rămas bun de la minunatele gazde și de la vișinul de lângă poartă.

N. S.

Seară literară cu doi seniori ai literaturii diasporei: Mirela Roznoveanu și Theodor Damian

O seară literară cu totul deosebită s-a ținut pe 7 iulie 2017 la restaurantul Boon (fost Bucharest) din New York.

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu, moderatorul evenimentului, a deschis ședința de cinaclu prezentând pe cei doi scriitori, Mirela Roznoveanu și Theodor Damian, remarcând cu bucurie și prezența în sală a Prof. Constantin Virgil Negoită.

Theodor Damian și-a început lectura recitând câteva poezii în l. engleză publicate în volumele *The Isar Sign* și *Prayers in Hell*, după care a citit alte poeme în românește, din volumele *Singurul dincolo* și *Lazăre vino afară*. Unul dintre poeme a fost dedicat scriitorului C. V. Negoită.

Maestrul M. N. Rusu a povestit apoi cum l-a debutat pe Th. Damian în 1985 în *Almanahul Coresi* de la Brașov și cum a anunțat în revista *Săptămâna* unde lucra la sectorul de critică și istorie literară, preocupările lui Th. Damian legate de folcloristul dorohoian Dimitrie Furtună.

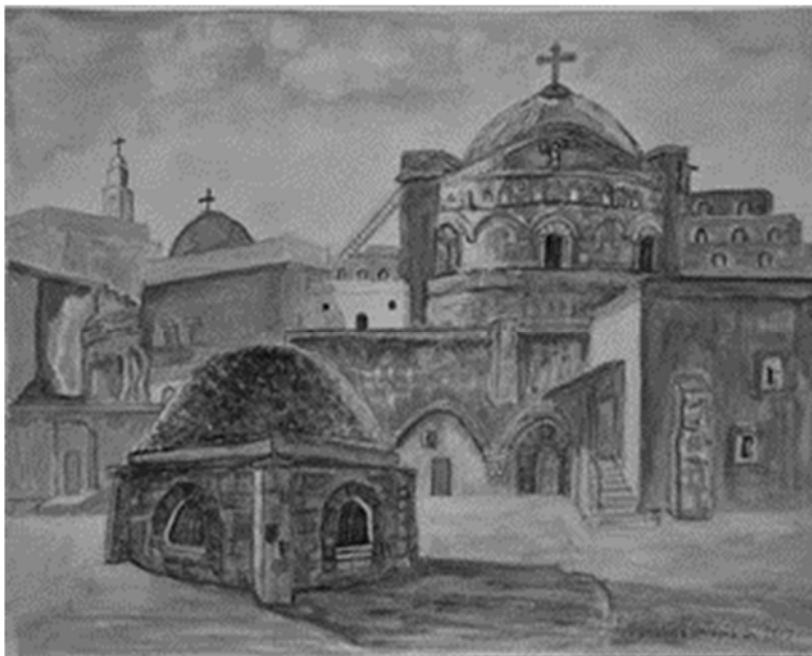
M. N. Rusu a prezentat-o mai în detaliu pe scriitorarea Mirela Roznoveanu amintind de rolul important pe care l-a avut la ziarul *România liberă* în perioada revoluției de la 1989 și a vorbit despre romanul ei *Viața pe fugă*.

Luând cuvântul Mirela Roznoveanu a precizat că a scris poezie rar, ea fiind critic literar, specialist în literatură comparată, și prozatoare. A spus că a învățat limba engleză în America și a relatat impresiile sale despre experiența scrierii într-o altă limbă și frumusețea descoperirilor de natură literară și filosofică într-un astfel de context.

După ce a citit câteva poeme în l. engleză Mirela Roznoveanu a adus în discuție motivul pentru care un autor scrie poezie. A răspuns Th. Damian, dar și C. V. Negoită, Mariana Terra și M. N. Rusu, astfel că seara de poezie s-a transformat într-o adevărată masă rotundă axată pe dezbateri critice privind multiple aspecte ale actului de creație literară.

A urmat obișnuita recepție.

N. S.

Cătălina Sidea Stoenescu, *Biserica Sfântului Mormânt*

GALERIA SPIRITUS

VIORICA COLPACCI

Salonul de vara

Cu ocazia hramului Bisericii “Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, NY, păstorită de Pr. Prof. Theodor Damian, a avut loc *Salonul de vară* al GALERIEI SPIRITUS, la care au participat artiști din Statele Unite și din România.

A fost prezentată alături de lucrări ale membrilor galeriei și o lucrare a cunoscutului artist Vlaicu Ionescu, a cărei activitate s-a desfășurat în diaspora newyorkeză.

Au expus: Viorica Colpacci și Maria Tăzlăuanu din New York, Cătălina Sidea din Chicago, și Florentina Voichi, Cristian Olteanu, Ionel Cristescu, Liviu Șoptelea, Victorița Duțu și Gabriel Costescu-Arnotă din România.

Dintre copiii membri ai galeriei, Justina și Aaron Anițului au expus și ei la *Salonul de vară* din acest an.

❖ Duminică, 18 iunie 2017, la Biserica noastră a fost celebrată Ziua tatălui după tradiția americană. Prof. Irina Anițului, directoarea Școlii de duminică, a organizat împreună cu copiii și tinerii școlii un program artistic adecvat momentului.

❖ Pe 23 iunie 2017 la restaurantul Boon (fost Bucharest) a avut loc o sesiune a Cenușului literar "M. Eminescu". Ing. Dima Lascu a prezentat lucrarea intitulată *Macedonia și macedonenii*. Au vorbit Th. Damian, M. N. Rusu, Mirela Roznoveanu, Mariana Terra și Alex Marmara.

❖ Vineri 30 iunie 2017 la reședința Dnei Elena Mitru din Waterbury, Connecticut, a avut loc un "grătar literar"; în cadrul Cenușului nostru, aflat în deplasare, a fost lansat volumul de poezii al Elenei Mitru intitulat *Strigătul disperării*. Au vorbit Th. Damian, Mariana Terra și Nicole Smith.

❖ Duminică, 2 iulie 2017 la Biserică, după Sf. Slujbă, s-a sărbătorit hramul parohiei noastre (Sf. Ap. Petru și Pavel). Pe lângă un program distractiv organizat de Școala de duminică, au cântat pentru cei prezenți Lăcrămioara Răileanu și Berti Samovici acompaniați la orgă de Marius Dumitrescu.

❖ Vineri 7 iulie 2017 Cenușul literar "M. Eminescu" din New York a găzduit o sesiune de poezie; au citit din creația lor Theodor Damian și Mirela Roznoveanu. Deasemenea s-a discutat despre actul creației literare. Au vorbit M. N. Rusu, Mirela Roznoveanu, Th. Damian, Constantin Virgil Negoită și Mariana Terra.

❖ Duminică, 9 iulie 2017, la Biserică, după Sf. Slujbă a avut loc o expoziție de artă miniaturală a Dnei Dora Ivan. A prezentat Prof. Mariana Terra.

ANUNTURI

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River). Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 2:00 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18, Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenușul literar "M. Eminescu": Vinerea la fiecare două săptămâni. Pentru detalii sunați la 718-626-6013, sau vizitați www.romanian-institute-ny.org.

Școala de Duminică: În fiecare duminică, după Sf. Slujbă, la Biserică. Pentru detalii sunați la tel. 914-409-3483 (Prof. Irina Anițului) sau 917-892-6013 (Pr. Th. Damian).